

Poradnik metodyczny

Edukacja kulturalna

CPE o

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

CENTRUM
KULTURY
ZAMEK

POZnań*
*Miasto know-how

Poradnik metodyczny Edukacja kulturowa

Publikacja została dofinansowana przez
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Poradnik metodyczny. Edukacja kulturowa

redakcja:

Karolina Sikorska

współpraca:

Rafał Koschany, Marta Kosińska, Marek Krajewski,

Filip Schmidt, Agata Skórzyńska, Sylwia Szykowna

wydawca:

Centrum Kultury ZAMEK

Centrum Praktyk Edukacyjnych

ul. Św. Marcin 80/82

61-809 Poznań

www.zamek.poznan.pl

www.cpe.poznan.pl

e-mail:

cpe@cpe.poznan.pl

dyrektor:

Anna Hryniewiecka

projekt graficzny i skład:

Bękart

© Copyright by Centrum Kultury ZAMEK, 2014

ISBN: 978-83-936218-9-7

Poznań 2014

CPE ○
CENTRUM PRAKTYK
EDUKACYJNYCH

Karolina Sikorska / 8

Słowo wstępne

Agnieszka Wołodźko / 14

Prywatne/Publiczne

Magdalena Godlewska-Siwerska / 24

Symbole – warsztaty filmowo-fotograficzne

Małgorzata Miłkowska / 34

Listy do Henia

Urszula Katarzyna Siwerska / 52

Mieszkam w Białymstoku

Kuba Szreder / 64

*Barkamp, czyli samo-zorganizowane seminarium,
z tematem i treścią generowaną przez uczestników*

Luba Zarembińska / 74

Szamocińska Akademia Liderów

Marcin Szelaąg / 96

Ja i świat, ja i sztuka

Katarzyna Mądrzycka-Adamczyk / 118

Jesień w proszku, wiosna w żelu

Helena Wojciechowska / 124

Hura! Kultura

Maciej Szymaniak / 138

Zamek dla dzieci

Agnieszka Krajewska / 146

*O tym, jak 10 najważniejszych słów pojawiło się
w centrum miasta*

Marek Chojnacki / 158

Kreacje Pro Publico Bono

SCENARIUSZ PROJEKTU Z ZAKRESU

EDUKACJI KULTUROWEJ / 172

SŁOWO WSTĘPNE

Karolina Sikorska

Przygotowany przez Centrum Praktyk Edukacyjnych *Poradnik metodyczny. Edukacja kulturowa* prezentuje dwanaście scenariuszy działań edukacyjnych. Scenariusze te zostały pomyślane przez ich Autorki i Autorów nie tyle jako gotowe przepisy na określone przedsięwzięcia z zakresu edukacji kulturowej, co jako swoiste wskazówki, *porady*, autorskie zestawy sugestii, obejmujące zróżnicowane aspekty uczestnictwa w kulturze i jego edukacyjny wymiar. Ta różnorodność dotyczy zarówno treści scenariuszy, jak i form, jakie przyjęły. Mamy tu bowiem projekty działań w przestrzeni publicznej, zajęcia zogniskowane wokół praktyk artystycznych, opisy kilkudniowych czy nawet kilkumiesięcznych akcji społeczno-kulturowych, pojawiają się też przedsięwzięcia odnoszące się do historii kultury i społeczności czy studium pracy nad wizerunkiem miasta. Wraz z zaproszeniem do tworzenia *Poradnika metodycznego* Autorzy i Autorki otrzymali przygotowany przez nas schemat scenariusza projektu z zakresu edukacji kulturowej, który został przez nich potraktowany zazwyczaj dość swobodnie, jako punkt wyjścia do rozważań o analizowanym projekcie. Te autonomiczne perspektywy zostały w publikacji zachowane, praca redakcyjna została ograniczona do minimalnej ingerencji, zależało nam bowiem na oddaniu punktu widzenia Autorki/Autora i tym samym – na pokazaniu, jak bardzo niestandardowa, twórcza i częstokroć niekonwencjonalna bywa działalność edukatorek i edukatorów kulturowych. Co więcej – nie każde działanie edukacyjne można przedstawić za pomocą prostego schematu, we wszystkich publikowanych projektach bardzo istotny okazuje się organizacyjny, społeczny czy przestrzenny kontekst ich realizacji.

Jako redaktorka publikacji nie stworzyłam rozdziałów czy innych form grupowania scenariuszy. Istnieje jednak pewna struktura *Poradnika*, która zasada się na problemowym uporządkowaniu projektów działań edukacyjno-kulturowych. Publikację otwiera scenariusz Agnieszki Wołodźko, będący propozycją działań w przestrzeniach publicznej i prywatnej, rozważający status obu tych sfer i problematyzujący relacje między nimi. W kolejnym scenariuszu Magdalena Godlewska-Siwerska przedstawia projekt działań edukacyjnych podejmujących kwestię dyskryminacji i agresji w przestrzeni publicznej Białegostoku, uwzględniający lokalną specyfikę kulturową i historyczną. Podobnie – propozycja Małgorzaty Miłkowskiej – jest bardzo

mocno zrośnięta z lokalną historią Lublina. Przedstawiony przez nią scenariusz zakłada analizę pamięci o ofiarach Holocaustu. Urszula Katarzyna Siwerska w swoim scenariuszu proponuje natomiast działania, których celem jest przełamywanie stereotypów kulturowych i współpraca między młodzieżą czeczeńską i polską, oparte na tworzeniu postaw empatycznych. Następnie w *Poradniku metodycznym* znajduje się scenariusz realizacji barkampu, skonstruowany przez Kubę Szredera, pokazujący, w jaki sposób mogą ze sobą współdziałać i razem realizować długoterminowe cele określone grupy, które łączy zazwyczaj wspólny interes społeczny czy publiczny. Kolejnym projektem opisanym w publikacji jest propozycja Luby Zarembińskiej, która odnosi się do szeregu przedsięwzięć wzmacniających postawy obywatelskie, społeczne zaangażowanie i świadomość sprawczości w sferze publicznej. Są to przedsięwzięcia skierowane do kobiet, które dopiero zaczynają lub zamierzają zacząć działalność publiczną na rzecz lokalnych społeczności.

Prezentujemy w *Poradniku* również trzy projekty, przygotowane jako warsztaty, w których kluczową rolę odgrywają sztuki wizualne. Marcin Szeląg, Katarzyna Mądrzycka-Adamczyk i Helena Wojciechowska proponują działania wzmacniające postawy twórcze, rozwijające wyobraźnię odbiorców, podnoszące wiedzę z historii sztuki, ale i wspierające działania zespołowe.

Kolejnym scenariuszem jest propozycja Macieja Szymaniaka, który ukazuje działania edukacyjne, obierające za punkt wyjścia określony budynek. Zajęcia przedstawione przez Autora zostały pomyślane jako spacer, przez który nie tylko zostają rozpoznane architektoniczne walory budynku, ale i przedstawiona zostaje jego kulturowa historia oraz społeczne i komunikacyjne funkcje. Zagadnienie komunikowania w przestrzeni porusza także Agnieszka Krajewska, dotykając w swoim scenariuszu w szczególności – komunikowania w przestrzeni miejskiej oraz problemu tworzenia w mieście miejsc, które mogłyby przekazywać znaczenia bliskie dzieciom.

Publikację zamyka scenariusz przygotowany przez Marka Chojnackiego, problematyzujący myślenie o wizerunkach miast, który zakłada również wspieranie aktywnych postaw społecznych i twórczych, budujących obywatelskie zaangażowanie.

Większość scenariuszy została przygotowana w sposób, który uwzględnia współpracę lub możliwość takiej współpracy między osobami, organizacjami, instytucjami reprezentującymi sferę kultury a podmiotami reprezentującymi sferę oświaty, edukacji. Jak zwracają uwagę Autorki i Autorzy – przedsięwzięcia z zakresu edukacji kulturowej wymagają zazwyczaj wysiłku zespołowego, zaangażowania co najmniej kilku podmiotów, które wspólnie pracują na rzecz danej grupy, społeczności, szkolnej klasy czy innej wspólnoty. *Poradnik metodyczny. Edukacja kulturowa* jest zachętą do potraktowania działań edukacyjno-kulturowych właśnie w tym wspólnotowym duchu, jest zachętą do myślenia o edukacji kulturowej w kategoriach współpracy i nawiązywania relacji z odbiorcami i partnerami tych, rozmaitych, przedsięwzięć. Stanowi również, mam nadzieję, swoisty przewodnik po dobrych praktykach i zawiera wiele cennych wskazówek, jak przygotować i realizować projekty z zakresu edukacji kulturowej, myślanej jako działalność procesualna, społecznie uwrażliwiająca i twórcza.

PORADNIK METODYCZNY

Prywatne/Publiczne

Agnieszka Wołodźko

Temat:

Warsztaty koncentrują się na problemie przestrzeni, w której upływa nasze życie – z jej podziałem na przestrzeń prywatną i publiczną. Uczestnicy poszukują odpowiedzi na pytania: w jakim obszarze chcą spotykać się z innymi; gdzie znajdują się miejsca spotkań w przestrzeni ich miasta; jaką część życia chcą zachować wyłącznie dla siebie i w jaki sposób chcą komunikować innym to, co dotyczy ich prywatności. Obszarem rozważań jest zarówno przestrzeń fizyczna, jak i internet, rozumiany jako wirtualne odbicie tej pierwszej.

Główne cele:

Warsztaty mają pomóc uczestnikom w:

- a) uświadomieniu roli przestrzeni publicznej oraz leżącego u podstaw demokracji prawa do jej kształtowania i użytkowania;
- b) określeniu granicy pomiędzy tym, co w ich życiu dotyczy przebywania we wspólnocie i wystawione jest „na pokaz”, a tym, co prywatne;
- c) zdaniu sobie sprawy, jak specyficzną formą przestrzeni jest internet i do jakiego stopnia w jego przypadku zatarta jest granica pomiędzy „prywatnym” a „publicznym”.

Zakładane efekty:

Efektem materialnym warsztatów jest publiczna prezentacja w formie wystawy tego, co w ich trakcie stworzono, a więc mapy z towarzyszącymi jej opisami i rekomendacjami oraz prac wizualnych – połączona z dyskusją uczestników warsztatów z publicznością.

Efektami niematerialnymi są:

- a) wzrost świadomości własnej roli w życiu publicznym oraz praw obywatelskich;
- b) wzrost świadomości zagrożeń wyływających z publikacji treści o charakterze prywatnym w internecie.

Czas i miejsce działania:

4 dni

Do realizacji warsztatów potrzebne są następujące pomieszczenia:

- a) sala warsztatowa, wyposażona w krzesła i duży stół do rysowania, mapowania;
- b) choćby najskromniejsza sala, w której można zorganizować wystawę (może to być np. wydzielony kąt w miejskiej bibliotece).

Metody:

- a) mapowanie: praca z mapą miasta pozwala na spojrzenie na nie jako na całość i wyodrębnienie tych jego punktów, które są istotnie z perspektywy życia publicznego. Pozwala również zobaczyć, jakie jest zagęszczenie tych miejsc i gdzie znajdują się w mieście obszary, w których tego rodzaju miejsc brakuje;
- b) dyskusja pozwalająca na skonfrontowanie różnych postaw i opinii;
- c) pisanie tekstów w domu: pozwala na skupienie się i przemyślenie tematu. Pozwala również na późniejsze odczytanie;
- d) tworzenie prac wizualnych, przygotowywanych na wystawę. Z wysokiej pozycji sztuki w życiu społecznym i opinii publicznej wynika, iż prezentacja wyników warsztatów w formie wystawy prac wizualnych ma dużo większą szansę przyciągnięcia uwagi publiczności niż prezentacja jedynie zbioru tekstów.

Narzędzia:

Potrzebne są następujące narzędzia i materiały: ramki formatu np. A4 dla każdego uczestnika; wydruk w formacie A1 mapy miasta, którego dotyczy warsztaty; tablica lub deska, na której można zamocować mapę wraz z towarzyszącymi jej opisami i rekomendacjami; nożyczki; kartki papieru; stare, kolorowe czasopisma do tworzenia kolaży; klej, mazaki; kredki itp.

Kontekst organizacyjny:

Organizatorem/inicjatorem warsztatów może być galeria, świetlica, klub osiedlowy itp., które nawiążą współpracę np. ze szkołą, która zachęci uczniów do udziału w warsztatach. Innym współpracownikiem jest instytucja, która może udzielić przestrzeni wystawienniczej. Może to być np. galeria lub biblioteka.

Warsztaty mogą być finansowane bądź z grantów na działalność artystyczną, bądź też ze środków przeznaczonych na edukację obywatelską.

Grupa odbiorcza:

Preferowanymi uczestnikami warsztatów jest młodzież stojąca u progu dorosłego życia, a więc w wieku 17-19 lat. Może to być również grupa osób dorosłych. Natomiast widzami finalnej wystawy powinna być zarówno młodzież, jak i dorośli.

Warsztaty realizowane przeze mnie w Karlskronie były odpowiedzią na zapotrzebowanie zgłaszane przez lokalnych nauczycieli po szerokiej dyskusji na temat granic prywatności w internecie, jaka przetoczyła się przez szwedzkie mass media w 2013 roku.

Przebieg:

Spotkanie I: Wstęp. Zapoznanie się prowadzącego z grupą uczestników, wyjaśnienie idei warsztatów, omówienie ich założeń i harmonogramu pracy.

Spotkanie II: Przestrzeń publiczna – praca z mapą miasta, ze wskazaniem na niej tych punktów, które są miejscami różnorodnych spotkań uczestników z innymi. Poszukiwanie odpowiedzi na pytania: co to za miejsca? Dlaczego je wybieramy? Dlaczego właśnie w nich czujemy się dobrze? Jakich miejsc w mieście brakuje? Jak wygląda rola internetu jako miejsca spotkań? Czym internet różni się od miejsca realnego? Na ile zmienia on rodzaj naszych wzajemnych kontaktów?

Przygotowanie do spotkania III: uczestnicy piszą w domu krótkie teksty o swoim miejscu prywatnym.

Spotkanie III: Przestrzeń prywatna – performatywne czytanie tekstów o miejscu prywatnym i dyskusja na ich temat. Uczestnicy siedzą w kręgu. Każdy przekazuje swój tekst osobie siedzącej obok, która wychodzi na środek i głośno go odczytuje innym. Następnie teksty poddawane są dyskusji.

Na koniec tego spotkania każdy otrzymuje ramkę, którą ma zaaranżować w domu, tworząc dzieło na temat swoje przestrzeni prywatnej. Praca ta ma składać się zarówno z tekstu, jak i towarzyszących mu ilustracji (fotografii, rysunków, drobnych przedmiotów itd.).

Spotkanie IV: Wystawa. Na wystawę składają się: mapa przestrzeni publicznych powstała w czasie spotkania II wraz z opisami i rekomendacjami oraz zaaranżowane ramki ilustrujące pojęcia przestrzeni prywatnej. Otwarcie wystawy ma charakter publiczny, uczestnicy mogą zaprosić na nie swoich znajomych.

W procesie warsztatów może wyjść na jaw dotkliwy brak przestrzeni publicznych w mieście lub też zjawisko postępującej ich likwidacji. W takiej sytuacji uczestnicy mogą przygotować listę rekomendacji do władz lokalnych, domagając się stworzenia lub odtworzenia tych przestrzeni. Istotnym jest uświadomienie uczestnikom, iż przestrzeń publiczna jest czymś, co się im należy i czego funkcjonowanie powinno być konsekwencją płaconych przez mieszkańców miasta podatków, a nie jest „darem” fundowanym z hojności władz.

Należy zwrócić uwagę na fakt ogromnego oporu, jaki budzi prośba edukatora/edukatorki, by teksty na temat przestrzeni prywatnych odczytywali nie ich autorzy/autorki, lecz osoby siedzące obok. Nie należy jednak temu oporowi ulegać. Sytuacja, w której ktoś inny czyta tekst na temat czyjejs przestrzeni prywatnej, powoduje jego upublicznienie. W ten sposób uczestnicy uczą się, w jaki sposób odpowiedzialnie komunikować publicznie treści dotyczących własnej prywatności.

Ewaluacja:

Ewaluacja ma charakter publiczny, dokonywana jest przez widzów w czasie otwarcia wystawy, prezentującej dokonania z warsztatów.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

Potencjalni edukatorzy/edukatorki prowadzący powyższe warsztaty powinni być osobami posiadającymi kompetencje zarówno w obszarze życia społecznego, jak i w zakresie sztuk wizualnych.

Źródło (jeśli scenariusz został zrealizowany):

Scenariusz został zrealizowany dwukrotnie:

1. W 2013 roku w Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia w Gdańsku, uczestnicy: młodzież z Ochotniczego Hufca Pracy w wieku 17-19 lat;
2. W 2014 roku w średniej szkole artystycznej w Karlskronie, uczestnicy: uczniowie maturalnej klasy artystycznej.

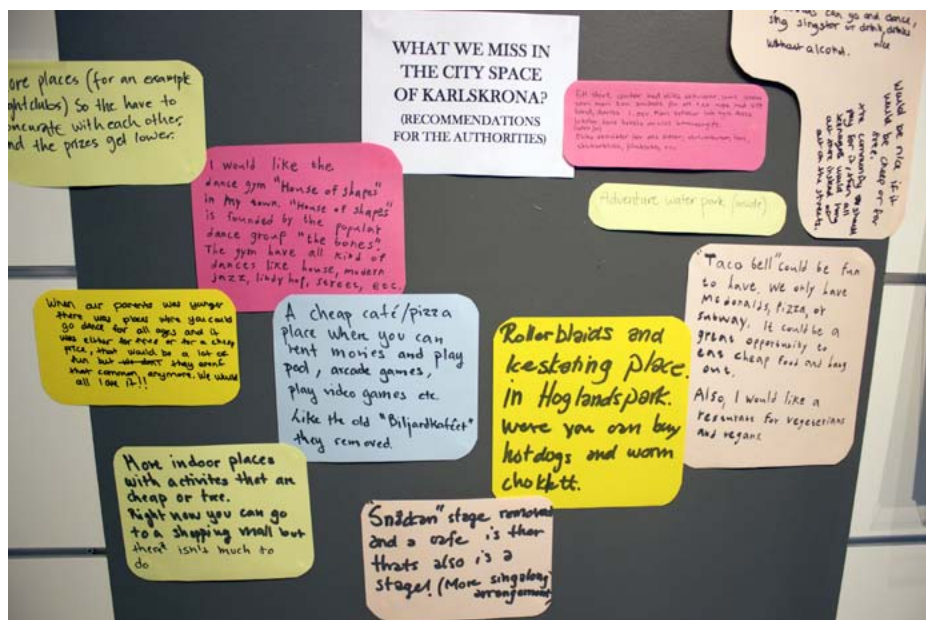
Warsztaty Prywatne/Publiczne w Karlskronie, fot. Ingemar Lönnbom

Warsztaty *Prywatne/Publiczne* w Karlskronie, fot. Ingemar Lönnbom

Warsztaty Prywatne/Publiczne w Karlskronie, fot. Agnieszka Wołodźko

Warsztaty *Prywatne/Publiczne* w Karlskronie, fot. Ingemar Lönnbom

Warsztaty *Prywatne/Publiczne* w Karlskronie, fot. Agnieszka Wołodźko

Warsztaty Prywatne/Publiczne w Karlskronie, fot. Ingemar Lönnbom

Warsztaty Prywatne/Publiczne w Karlskronie, fot. Ingemar Lönnbom

Warsztaty Prywatne/Publiczne w Karlskronie, fot. Ingemar Lönnbom

Warsztaty Prywatne/Publiczne w Karlskronie, fot. Ingemar Lönnbom

Symbole – warsztaty filmowo-fotograficzne

Magdalena Godlewska-Siwerska

Temat:

Warsztaty zostały zrealizowane w 2012 roku w Galerii Arsenał w Białymstoku, we współpracy z artystą multimedialnym Hubertem Czerepokiem.

Projekt warsztatów multimedialnych *SYMBOLE* składa się z:

- 5-dniowych warsztatów artystycznych prowadzonych przez artystę;
- dyskusji towarzyszącej prezentacji filmu dokumentalnego autorstwa Huberta Czerepoka pt. *Symbole*, powstałego z materiałów filmowych zebranych podczas warsztatów (filmy kręcone przez uczestników i operatora, zmontowane przez artystę prowadzącego warsztaty).

Projekt był inspirowany przejawami dyskryminacji i agresji na tle rasowym i narodowościowym, do których w ostatnich latach dochodzi w całej Europie, z dużą intensywnością w Polsce, również na terenach, tradycyjnie uważanych od wieków, za tolerancyjne. Na przykład Podlasie – przygraniczne, zamieszkałe przez wiele narodów wyznających różne religie. Region ten, niegdyś słynący z wielokulturowości, jest terroryzowany przez ruchy nacjonalistyczne, gdzie odmienności są dyskryminowane, a wśród ulicznych grafitti niejednokrotnie można zobaczyć napis „white power” lub swastykę. Od zdemolowania Centrum Kultury Muzułmańskiej, przez zbeszczeszczenie pomnika w Jedwabnem, podpalenie drzwi małżeństwa polsko-pakistańskiego – ta eskalacja nietolerancji i przemocy rośnie. Nie tylko w Białymstoku i na Podlasiu. Podobne wydarzenia miały miejsce we Wrocławiu, Poznaniu, Warszawie, Gdyni i wielu innych miejscowościach. Genezy tych ekscesów, aktów wandalizmu należy poszukiwać na wielu płaszczyznach. Z całą pewnością mają tutaj znaczenie czynniki ekonomiczne – bezrobocie i poczucie braku perspektyw dla młodych ludzi. Jednakże oprócz płaszczyzny materialnej zdecydowanie bardziej istotną wydaje się być przestrzeń intelektualna.

Podczas warsztatów analizujemy rolę mediów, domu rodzinnego, szkoły, ruchów kibiców piłki nożnej, środowisk politycznych w stymulowaniu i pogłębianiu fobii społecznych, które objawiają się poprzez uprzedzenia kulturowe, brak tolerancji dla inności, brak akceptacji dla myślących inaczej, akty agresji.

Warsztaty są próbą odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób dochodzi do aktów nietolerancji, dyskryminacji, przemocy i jaka jest geneza „erozji” poglądów młodych ludzi.

Główne cele:

- podjęcie społecznej dyskusji na tematy drażliwe związane z nietolerancją, dyskryminacją i jej przejawami;
- edukacja kulturalna z zakresu tolerancji i próba zmiany postaw uczestników;
- budowanie atmosfery szacunku dla mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych, seksualnych oraz innych, poprzez działania wykorzystujące różne formy przekazu artystycznego;
- ukazanie roli sztuki współczesnej w procesie budowania przemian społecznych;
- zmiana postaw obojętności lub agresji na zachowania szanujące różną odmienność a także świadczące o odwadze cywilnej, gdy należy wyrazić swoje poglądy odbiegające od poglądów grupy.

Zakładane efekty:

Dwadzieścia osób weźmie udział w artystycznych warsztatach o tematyce równościowej. Pod okiem artysty nauczą się świadomego posługiwania dostępnymi sprzętami multimedialnymi typu telefon komórkowy z opcją foto i wideo. A także skutecznego budowania przekazu określonych treści, wykorzystując znajomość kompozycji obrazu i montażu filmu. Uczestnicy warsztatów będą samodzielnie wyrażali swoje poglądy na tematy trudne, których nie porusza się w szkole, w domu, grupie rówieśniczej. Zdobędą też świadomość, jak ważnym narzędziem komunikacji jest sztuka współczesna. Dwudziestu uczestników warsztatów stanie się grupą świadomych młodych ludzi, którzy swoją wiedzą o tematyce równościowej będą się dzielić z rówieśnikami. Nauczą się selekcji informacji pozyskiwanych z prasy codziennej, przekazów internetowych.

Równie cennym efektem warsztatów artystycznych będzie umiejętność prezentowania swoich poglądów przed grupą. Poza tym pracując

z artystą, z kuratorami czy edukatorami udoskonalą swoje umiejętności dyskusowania. Udoskonalą też cenną umiejętność wyrażania swoich opinii.

Czas i miejsce działania:

Projekt jest realizowany w cyklu 5 dni. Każdego dnia odbywa się część warsztatowa (3-4 godziny dziennie), praca z artystą – prezentacja swoich zdjęć i filmów wykonanych jako praca domowa, korekta oraz dyskusja. Druga część warsztatów odbywa się po południu, jest to samodzielna praca uczestników polegająca na przygotowaniu wywiadów, które są przedmiotem prezentacji i analizy podczas zajęć dnia następnego.

Dodatkowym elementem warsztatów mogą być wspólne wyprawy np. do miejsc kultu różnych religii. Nawet jeżeli wydaje się to banalne, badania prowadzone w Białymstoku przez Fundację Laboratorium Badań i Działań Społecznych „Soclab” wskazują, że stosunkowo duży procent badanych stanowią osoby, które nigdy nie były w synagodze ani meczecie. Co może zastanawiać zważywszy, że to właśnie na Podlasiu mieszkali między innymi Żydzi, a obecnie mieszkają Tatarzy i Czeczeni, czyli muzułmanie. Natomiast stosunek do osób innej wiary jest kształtowany na podstawie panujących stereotypów, a nie własnej wiedzy czy doświadczenia.

Podobnie ważnym elementem warsztatów jest spacer po mieście w poszukiwaniu/ dokumentowaniu ulicznych napisów typu „white power”, a ostatnio również – symbol Powstania Warszawskiego zawłaszczony przez młodzież zaangażowaną w ruchy prawicowe.

Parametry do przeprowadzenia warsztatów:

Miejsce:

galeria sztuki lub sala multimedialna w domu kultury, internacie, bibliotece publicznej.

Wyposażenie:

- profesjonalna kamera rejestrująca przebieg warsztatów, z zarejestrowanych materiałów docelowo może powstać film dokumentalny. Bardzo cenny materiał do ewaluacji;

- projektor multimedialny do odtwarzania materiałów nagranych samodzielnie przez uczestników, zamiennikiem może być duży telewizor lub komputer;
- wybór dzienników i tygodników ogólnopolskich, z których młodzież samodzielnie wybierze informacje będące według nich przejawami dyskryminacji, następnie zrobi z wycinków rodzaj gazetki ściennej. Do realizacji tej części zadania są potrzebne podstawowe materiały i narzędzia plastyczne: nożyczki, kleje, taśmy, mazaki;
- telefony komórkowe, wykorzystywane przez uczestników do samodzielnego przeprowadzania wywiadów z rodziną, koleżankami i kolegami, osobami ważnymi w kontekście realizowanych działań.

Metody:

- tworzenie gazetek ściennych i ich prezentacja połączona z uzasadnieniem wyboru omawianych treści. Jest to metoda relatywnie prosta, a dająca dużo możliwości: praca indywidualna albo w grupie, dużo też mówi o wcześniejszym doświadczeniu uczestników – od informacji o środowisku domowym (np. przewlekłe choroby w rodzinie i dyskryminacja osób chorych jako przejaw dyskryminacji wybrany na temat gazetki ściennej); po informację o pozycji zajmowanej w grupie rówieśniczej (np. odrzucenie przez klasę i wybór informacji o prześladowaniu Romów w szkole czy ogólnie – aktach przemocy szkolnej i odrzuceniu osób o innej wrażliwości);
- tworzenie własnych filmów dokumentalnych i nagrań dźwiękowych. Jest łatwe do realizacji, gdyż większość młodzieży ma telefony komórkowe z funkcją rejestracji. Pokazuje również telefon komórkowy jako narzędzie do pracy twórczej. Poza tym konieczność przygotowania samodzielnych materiałów filmowych powoduje, że uczestnicy wybierając osoby do nagrania – analizują swoje relacje rodzinne, koleżeńskie, a także poznają poglądy osób dla nich ważnych;
- korekta materiałów wizualnych uczestników, dokonana przez prowadzących warsztaty. Wyposaża w podstawowe umiejętności kompozycyjne, takie jak budowanie nastroju, posługiwanie się planami filmowymi, światłem czy natężeniem dźwięku;

- dyskusja. Młodzież w wieku szkolnym bardzo rzadko ma możliwość dyskusowania o poważnych problemach. Szkoła nie stwarza sytuacji do wygłaszania swoich opinii w sposób nienaruszający na ocenianie przez nauczycieli, z drugiej strony – na kpiny kolegów. Podobnie – jeśli chodzi o rodzinę i grupę rówieśniczą, a młodzież ma ogromną potrzebę dyskusowania, konfrontowania własnych poglądów z poglądami innych osób. I przede wszystkim – chce być wysłuchana i traktowana na zasadach partnerskich;
- opowiadanie dowcipów o wymowie dyskryminacyjnej – jest to celowy zabieg prowadzący do wytworzenia w uczestnikach poczucia zażenowania, że na głos wypowiadają treści, z którymi się nie utożsamiają. Prowadzi to do analizy własnych poglądów, porównywania ich z poglądami formułowanymi przez otoczenie.

Narzędzia:

- sala warsztatowa;
- technika: kamera, telefony komórkowe, projektor multimedialny, ekran;
- materiały plastyczne typu klej, nożyczki, taśma klejąca, ściana, na której można umieścić wycinki prasowe.

Kontekst organizacyjny:

Organizator:

galeria sztuki, ale może być też organizacja pozarządowa, internat lub dom kultury, jeżeli do prowadzenia warsztatów zaproszony jest artysta multimedialny z doświadczeniem dydaktycznym, zainteresowany analizą zachowań społecznych, znaczeniem symboli występujących w przestrzeni publicznej, mediami i komunikacją. Osobą inicjującą i współprowadzącą warsztaty jest kurator zajmujący się sztuką współczesną, ewentualnie animator kultury pracujący w przestrzeni sztuki współczesnej.

Finansowanie:

dotacja z MKiDN, Akademii Orange, środki własne organizatora.

Współpraca:

lokalne media, szkoły i bursy szkolne w zakresie rekrutacji uczestników.

Grupa odbiorcza:

Warsztaty są adresowane do młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych, mogą być również realizowane z uczniami z ostatnich klas gimnazjum. Nie powinny to jednak być zajęcia z uczniami uczęszczającymi do tej samej klasy i nie w szkole.

Rekrutacja poprzez ogłoszenia w mediach: gazety, radio, lokalne telewizje; strona www organizatora i partnera projektu; portale społecznościowe; dystrybucja informacji wśród nauczycieli współpracujących z organizatorem oraz „poczta pantoflowa”. Warsztaty mogą być kierowane przede wszystkim do uczniów tzw. męskich szkół, którym tradycyjnie przypisuje się poglądy ksenofobiczne i brak tolerancji. Jednakże projekt może być znacznie szerzej adresowany, również do uczennic z tzw. dobrych szkół i dobrych domów. Nasze wyobrażenie o sobie, o swoich poglądach, deklarowanie otwartości na innych są poddawane bezwzględnej ocenie pod wpływem pracy w grupie. Młodzież sama odnajduje „terytoria”, na których są ujawniane postawy braku tolerancji.

Informacje, jakie uczniowie powinni otrzymać przed rozpoczęciem działań:

- temat warsztatów, dlaczego zajmujemy się tym problemem;
- kto będzie prowadził warsztaty;
- projekt ma charakter artystyczny, więc uczestnicy powinni wiedzieć, czy muszą mieć uzdolnienia artystyczne. W tym wypadku należało mieć jedynie chęć do pracy przez 5 dni, czyli wolny czas i gotowość do analizy swoich postaw;
- ramy organizacyjne: ile dni, w jakich godzinach, odpłatność (aczkolwiek uczestnictwo powinno być nieodpłatne).

Przebieg:

Przygotowania wstępne:

Zbieranie prasy lokalnej i krajowej (codziennej, tygodników – typu: „Kurier Poranny”, „Gazeta Wyborcza”, „Gazeta Polska”, „Wprost”, „Rzeczpospolita”, „Nie”, „Polityka”, „Newsweek”, „Nasz Dziennik”, „Tygodnik Powszechny”) – zestawy w ilości odpowiadającej ilości uczestników war-

sztatów. Tak, by każdy uczestnik/uczestniczka dysponował/dysponowała całością prasówki. Aby zmniejszyć koszt, można ogłosić na facebooku lub wśród znajomych, że zbieramy gazety. Albo odkupić zwroty z kiosków. Jeden komplet gazet muszą otrzymać prowadzący zajęcia.

Dzień pierwszy warsztatów:

Praca uczestników z materiałami prasowymi. Potrzebne kolorowe flamastry (transparentne) do znaczenia wybranych fragmentów w gazetach. Potrzebne nożyczki, tablice do przypinania wyciętych artykułów z gazet (mogą być one przyklejane taśmą klejącą bezpośrednio do białych ścian). Uczestnicy przygotowują w parach lub indywidualnie gazetki ściennne, na których umieszczają wybrane przez siebie informacje medialne będące według nich przejawami nietolerancji. Następnie każdy uczestnik prezentuje grupie informację, którą uzna za najważniejszą. Uzasadnia wybór.

Materiały: flamastry, nożyczki w ilości po 1 sztuce dla każdego uczestnika/uczestniczki. Potrzebne są też krzesła i stoły do pracy, taśma klejąca przezroczysta, taka, którą można łatwo później usunąć ze ściany (najlepiej firmy Scotch „magic tape”).

Jeżeli dysponujemy czasem, możemy odwiedzić synagogę, cmentarz żydowski, o ile takie miejsca są w najbliższej okolicy.

Czas trwania warsztatów: około 3-4 godziny zegarowe.

Dzień drugi warsztatów:

Kontynuacja pracy z materiałami informacyjnymi pozyskanymi z prasy, mediów, internetu.

Uczestnicy dostają tzw. zadanie domowe. Przy użyciu kamer wideo, aparatów cyfrowych z funkcją nagrywania, telefonów komórkowych mają dokonać wywiadów z osobami dla nich ważnymi (rodzice, rodzeństwo, dalsza rodzina), w których pytają o ich poglądy dotyczące mniejszości narodowych, seksualnych.

Jeżeli dysponujemy czasem, możemy odwiedzić meczet lub Centrum Kultury Muzułmańskiej, o ile takie miejsca są w najbliższej okolicy.

Czas trwania warsztatów: do 4 godzin zegarowych.

Dzień trzeci warsztatów:

Przygotowanie i obejrzenie filmów wykonanych przez uczestników warsztatów. Dyskusja. Potrzebny projektor wideo i zestaw głośników. Wizyta w cerkwi, jeżeli jest taka możliwość.

Czas trwania warsztatów: około 4 godziny zegarowe.

Czwarty dzień warsztatów:

Uczestnicy dokonują rejestracji siebie nawzajem – każdy z nich ma opowiedzieć trzy dowcipy, w których pojawia się mniejszość narodowa czy seksualna, która jest podmiotem żartu. Zostaje to zarejestrowane telefonem komórkowym, aparatem fotograficznym lub kamerą wideo (istnieje możliwość, że każdy z uczestników/uczestniczek mówi takie dowcipy do jednej kamery). Reszta reaguje na nie śmiechem lub nie.

Celowo wprowadzmy rodzaj gry z uczestnikami. Polega ona na tym, że opowiadają dowcipy, które grupa z jednej strony ocenia pod względem zabawności. Z drugiej natomiast ocenia samych opowiadających, czy są np. rasistami. Podstawowym narzędziem pracy jest rozmowa prowadzących warsztaty z uczestnikami.

Czas trwania warsztatów: około 4 godziny zegarowe.

Piąty dzień warsztatów:

Rejestracja autowwywiadów z uczestnikami warsztatów, odnoszących się do historii Podlasia, ze szczególnym uwzględnieniem czasów przedwojennych, kiedy to Białystok był miastem wieloetnicznym. Rejestracja kamerą wideo na statywie. Podstawowym narzędziem pracy jest rozmowa prowadzących warsztaty z uczestnikami. Wizyta na stadionie miejscowej drużyny piłki nożnej.

Czas trwania warsztatów: około 4 godziny zegarowe.

Ostatni etap warsztatów, po przerwie potrzebnej na montaż filmu dokumentalnego:

Prezentacja filmu oraz dyskusja na tematy równościowe z udziałem zaproszonych gości: krytyka sztuki, przedstawiciela kuratorium oświaty, historyka, przedstawicieli ngo zajmujących się lokalnie zwalczaniem

ksenofobii lub z organizacji ogólnopolskiej, zajmującej się tą problematyką, prowadzący warsztaty oraz młodzież uczestnicząca w warsztatach i goście przez nich zaproszeni.

Ewaluacja:

W wypadku tego projektu ewaluacja była prowadzona zgodnie z wymogami grantodawców, czyli przeprowadzono badanie ankietowe. Ankieta była ułożona przez grantodawcę. Dodatkową formą ewaluacji była dyskusja po prezentacji filmu dokumentalnego, zmontowanego już po zakończeniu warsztatów.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

Tego typu działania powinny być prowadzone przez artystę / artystkę z doświadczeniem dydaktycznym we współpracy z kuratorką / kuratorem sztuki współczesnej, specjalistów od edukacji prowadzonej poprzez sztukę współczesną.

Źródło (jeśli scenariusz został zrealizowany):

Galeria Arsenał w Białymstoku, warsztaty multimedialne pt. *Symbole* prowadzone przez Huberta Czerepoka w ramach całorocznego programu edukacyjnego *Plac Zabaw Arsenał 2012*, którego kuratorką jest Magdalena Godlewska-Siwerska.

Listy do Henia

Małgorzata Miłkowska

Temat:

Projekt *Listy do Henia* jest jednym ze stałych elementów oferty Ośrodka „Brama Grodzka – Teatr NN” z zakresu edukacji kulturowej i historycznej, podejmującej temat pamięci o ofiarach Holokaustu. Corocznie, od 2005 roku wspólnie z lubelskimi szkołami, w ramach projektu podejmowane są działania wpisujące się w obchody przypadającego 19 kwietnia – Dnia Pamięci o Holokauście i Przeciwdziałaniu Zbrodniom Przeciwko Ludzkości.

Projekt obejmuje szereg działań, których celem jest ukazanie mieszkańcom miasta, a w szczególności uczniom lubelskich szkół, zagładę lubelskich Żydów na przykładzie losów jednego dziecka – Henia Żytomirskiego.

Pierwszy etap stanowią warsztaty edukacyjne, w czasie których młodzież poznaje historię Henia Żytomirskiego w kontekście życia codziennego w polsko-żydowskim Lublinie. Pod koniec zajęć młodzież pisze listy do Henia. 19 kwietnia są one wrzucane do skrzynki pocztowej Teatru NN, ustawionej przy ulicy Krakowskie Przedmieście 64 – w miejscu, gdzie w 1939 roku zostało zrobione ostatnie zdjęcie Henia. Tak nadane listy wrócą do nadawców z adnotacją: „Adresat nieznany”. Do napisania listu zapraszani są również przypadkowi przechodnie, którzy mogą na miejscu wysłuchać historii Henia. Po wysłaniu listów uczestnicy udają się na spacer śladami Henia Żytomirskiego, odwiedzając miejsca związane z jego życiem.

Henio był żydowskim chłopcem urodzonym w 1933 roku w Lublinie. W 1941 roku wraz z całą rodziną musiał przenieść się z dotychczas zamieszkiwanej kamienicy przy ulicy Szewskiej 3 do getta na ulicę Kowalską 11. Wiosną 1942 roku rozpoczęła się likwidacja lubelskiego getta. Na kartce pocztowej, wysłanej z Lublina w lecie 1942 roku, Szmuel Żytomirski, ojciec Henia, napisał: „Ja i Henio jesteśmy razem”. Jest to ostatnia zachowana wiadomość o Heniu.

Historia lubelskiej rodziny Żytomirskich została odtworzona dzięki krewnej – Necie Żytomirskiej-Avidar z Izraela, która przekazała do Ośrodka „Brama Grodzka – Teatr NN” fotografie i dokumenty z rodzinnego archiwum, pragnąc, by historia Henia wróciła do Lublina.

Główne cele:

- ukazanie wspólnej historii Polaków i Żydów na tle historii Lublina sprzed 1939 r.;
- wzbudzenie empatii wobec ofiar Zagłady;
- umożliwienie uczestnikom osobistej refleksji nad historią zagłady lubelskich Żydów na przykładzie losów jednego dziecka;
- rozwijanie kompetencji międzykulturowych;
- przełamywanie barier kulturowych;
- przeciwdziałanie tworzeniu stereotypów, uprzedzeń, postaw ksenofobicznych.

Zakładane efekty:

- upowszechnienie wiedzy o zagładzie Żydów na terenie Lublina;
- podniesienie świadomości w zakresie polsko-żydowskiego dziedzictwa kulturowego Lublina;
- wzrost postawy otwartości i tolerancji dla „Innego”;
- umiejętność pracy z materiałami źródłowymi (dokument tekstowy i ikonograficzny);
- umiejętność opracowania drzewa genealogicznego.

Czas i miejsce działania:

- a) warsztat – 90 minut, sala lekcyjna lub inna przestrzeń warsztatowa;
- b) działanie artystyczno-edukacyjne – 90 minut, przestrzeń miasta.

Metody:**warsztat:**

- praca w grupach: metoda aktywizująca uczestników warsztatów, prowokuje do samodzielnego myślenia, rozwija umiejętność komunikacji i dyskusji w grupie;
- praca z materiałami źródłowymi (zdjęcia, relacje historii mówionej, listy, wspomnienia): uczestnicy warsztatów zostają zaangażowani w proces badania i odkrywania przeszłości, rozwijając zdolność krytycznego myślenia; osobisty charakter części dokumentów sprawia, że historia rodziny Żytomirskich nabiera realnego wymiaru, pobudza do myślenia

o Zagładzie jako dramacie konkretnych ludzi, znanych z imienia i nazwiska; konfrontacja z relacjami świadków Zagłady pozwala na budowanie empatii wobec ofiar;

- dyskusja: możliwość wygłoszenia własnej opinii oraz jej konfrontacja z odmiennymi punktami widzenia umożliwiają uczestnikom warsztatu weryfikację własnego stanowiska oraz przyczyniają się do głębszego zrozumienia wieloaspektowej problematyki, jakiej dotyczy warsztat;
- tworzenie drzew genealogicznych: rodziny Żytomirskich oraz własnej rodziny: proces umożliwiający refleksję nad znaczeniem rodzinnych pamiątek (zdjęć, listów itp.) oraz historii przekazywanych z pokolenia na pokolenie; zadanie to uświadamia również uczestnikom ewentualne braki w ich wiedzy dotyczącej własnych przodków i stanowi zachętę do rozmowy na ten temat w rodzinnych domach;
- pisanie listu: umożliwia uczestnikom osobistą refleksję nad losem jednostki w czasie II wojny światowej; w ramach edukacji szkolnej uczniowie mają możliwość uzyskania wiedzy na temat wydarzeń II wojny światowej, ale są to zazwyczaj informacje dotyczące dat, liczb, decyzji politycznych; pisząc list, uczestnicy warsztatów pochylają się nad konkretnym, jednostkowym losem, wykorzystując zarówno wiedzę, jak i wyobraźnię, co otwiera inną perspektywę w refleksji nad historią;

działanie artystyczno-edukacyjne:

- performatywne działanie w przestrzeni miasta: poszerza zakres odbioru działań związanych z projektem – przy okazji wystawienia w miejscu publicznym, przy głównej ulicy Lublina skrzynki pocztowej wraz z wielkoformatowym zdjęciem Henia Żytomirskiego wszyscy przechodnie mogą poznać historię chłopca i jego rodziny oraz wziąć czynny udział w upamiętnieniu ofiar Zagłady, włączając się w akcję pisania listów;
- spacer edukacyjny: doświadczenie wędrówki śladami Henia Żytomirskiego to dla każdego z uczestników możliwość bezpośredniego kontaktu z miejscami, w których rozegrała się historia rodziny Żytomirskich; podczas spaceru uczestnicy zapoznają się także z topografią Lublina z okresu II wojny światowej oraz ważnymi miejscami związanymi z upamiętnieniem społeczności żydowskiej w Lublinie (Pomnik Ofiar Getta na rogu ulic Radziwiłłowskiej i Niecałej, Latarnia Pamięci przy ul. Podwale).

Narzędzia:

- a) warsztat: wydrukowane załączniki do warsztatu, 2 duże kartony, markery, długopisy (30 szt.), kartki A4 (30 szt.), koperty i znaczki pocztowe (30 szt.), flipchart i magnesy;
- b) działanie artystyczno-edukacyjne: skrzynka pocztowa, wielkoformatowe zdjęcie Henia Żytomirskiego, nagłośnienie.

Kontekst organizacyjny:

Organizatorem projektu Listy do Henia jest Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” w Lublinie. Projekt jest realizowany i finansowany w ramach stałej działalności Ośrodka (samorządowa instytucja kultury finansowana przez Urząd Miasta w Lublinie). Współpracownikami w realizacji przedsięwzięcia są nauczyciele ze szkół ponadpodstawowych, angażujący w nie swoich uczniów.

Grupa odbiorcza:

Wiedza na temat Zagłady powinna być przekazywana uczniom w sposób, który sprzyja empatii i rozumieniu jednostkowych losów ofiar, co prowadzi do obalania stereotypów i kształtowania postaw tolerancji. Po rozmowach z nauczycielami narodziła się potrzeba opracowania warsztatów poruszających tematykę Zagłady w perspektywie losów konkretnych mieszkańców przedwojennego Lublina i współistnienia społeczności polskiej i żydowskiej w jednym mieście.

Grupą odbiorczą jest młodzież gimnazjalna i ponadgimnazjalna. Preferowana jest grupa młodzieży, która miała już wprowadzoną na lekcjach tematykę II wojny światowej. Warsztat jest wówczas bardzo dobrym uzupełnieniem wiedzy przekazanej w szkole. Specjalnie opracowany scenariusz warsztatu (z elementami ćwiczeń integracyjnych) wykorzystywany jest także podczas spotkań młodzieży z Polski i Izraela.

Do udziału w części artystyczno-edukacyjnej projektu, realizowanej w przestrzeni miasta, zaproszeni są wszyscy mieszkańcy. Każda chętna osoba może napisać list i wrzucić go do skrzynki Teatru NN ustawionej na Krakowskim Przedmieściu oraz pójść na spacer śladami Henia Żytomirskiego.

Przebieg:

Poznając historię konkretnej rodziny, młodzież dowiadyuje się o życiu w przedwojennym, wielokulturowym Lublinie, sytuacji w czasie wojny oraz w okresie powojennym. Kolejne części warsztatu prowadzą do najważniejszego punktu, jakim jest pisanie listu do Henia.

Warsztat:**1. Wprowadzenie (5 minut)**

Prowadzący wita uczestników warsztatu. Rozpoczyna krótką rozmowę, zadając pytanie, czy ważne jest zachowywanie pamięci. Następnie pyta, czy uczestnicy warsztatu znają znaczenie daty 19 kwietnia. Wyjaśnia, iż historycznie jest to data rozpoczęcia powstania w getcie warszawskim (19 kwietnia 1943 roku). Ten dzień został ustanowiony Dniem Pamięci o Holokauście i Przeciwdziałaniu Zbrodniom Przeciw Ludzkości. Należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, iż zaangażowanie uczestników w pracę podczas tego warsztatu jest ich osobistym wkładem w upamiętnienie ofiar Holokaustu.

2. Ćwiczenie – zdjęcia opowiadają historię Lublina (20 minut)

Potrzebne materiały: flipchart, magnesy.

Prowadzący dzieli uczestników na 2 grupy i zaprasza do zajęcia miejsc przy 2 stołach. Obie grupy otrzymują dwa różne zestawy zdjęć związanych tematycznie z dziedzictwem kulturowym Lublina [zał. 2.1. A-B]. Prowadzący prosi uczestników, aby podobierali zdjęcia, które według nich pasują do siebie, w pary. Nie ma jednego poprawnego wariantu, dobieranie zdjęć jest całkowicie dowolne. Celem zadania jest zapoznanie się uczestników z treścią materiałów ikonograficznych i rozpoznanie występujących między nimi zależności.

Na podstawie zdjęć z obu zestawów prowadzący moderuje rozmowę, w której uczestnicy poznają różne wątki z historii Lublina. Zadaje pytania, poczynawszy od zagadnień dotyczących czasów przedwojennych, przez okres wojny, aż do współczesności. Po omówieniu zdjęć odnoszących się odpowiednio do kolejnych okresów historycznych, prowadzący prosi uczestników o głośne odczytanie fragmentów relacji historii mówionej ze

zbiorów Ośrodka „Brama Grodzka – Teatr NN”, stanowiących komentarz do fotografii.

Pytania zadawane są przez prowadzącego naprzemiennie do obu grup.

Numery w nawiasach odnoszą się do zdjęć i materiałów, które można obejrzeć na stronie internetowej: <http://biblioteka.teatrnn.pl/dlibra/dlibra/docmetadata?id=21556&from=publication>

PRZEDWOJENNY LUBLIN:

Na których zdjęciach widać ulice przedwojennego Lublina?

ul. Szeroka (2), ul. Nowa (12), Brama Grodzka (13).

Które zdjęcia są świadectwem wielokulturowej historii Lublina?

gazety codzienne w języku polskim i w języku jidysz (1, 7), elementarze szkolne w języku polskim i hebrajskim (9, 11), Jeszywa Chachmej Lublin (5), cerkiew prawosławna i kościół katolicki (14), synagoga (10, 15), nowy cmentarz żydowski (3), ubiór, szyldy sklepowe, reklamy (12).

Prowadzący prosi uczestników o odczytanie dwóch fragmentów relacji Julii Hartwig [zał. 2.2].

LUBLIN Z CZASU WOJNY:

Które zdjęcia informują nas o sytuacji ludności żydowskiej podczas wojny?

Od 1939 roku Żydzi byli zmuszeni do noszenia na przedramieniu opasek z gwiazdą Dawida, domy w dzielnicy żydowskiej zostały pozbawione balustrad balkonowych i innych elementów metalowych, które zostały zarekwirowane na potrzeby wojenne przez Niemców (8).

20 marca 1941 zostało utworzone na Podzamczu getto, które funkcjonowało do 20 kwietnia 1942 roku; na obszarze getta panowała dramatyczna sytuacja pod względem mieszkaniowym, sanitarnym, zdrowotnym i żywieniowym (16).

Które zdjęcia pokazują dzielnicę żydowską po likwidacji getta?

Likwidacja getta rozpoczęła się w nocy z 16 na 17 marca 1942 roku jako pierwszy etap zagłady Żydów w ramach Akcji Reinhardt; do obozu zagłady w Bełżcu deportowano 28000 Żydów, a ok. 8000 znalazło się w mniejszym getcie na Majdanie Tatarskim; 3 listopada 1943 roku miała miejsce

ostatnia duża egzekucja lubelskich Żydów, znana pod nazwą Erntefest, kiedy to w obozie na Majdanku rozstrzelano 18000 ludzi; dzielnica żydowska w Lublinie przestała istnieć – została stopniowo wyburzona (4, 10).

Prowadzący prosi uczestników o odczytanie dwóch fragmentów relacji: Mieczysława Kurzątkowskiego i Ireny Gewerc-Gottlieb [zał. 2.3].

WSPÓŁCZESNY LUBLIN:

Które zdjęcia pokazują obiekty związane ze społecznością żydowską, istniejące do dzisiaj w Lublinie?

Nowy cmentarz żydowski (3), jesziwa (5), Brama Grodzka (13)

Które zdjęcia pokazują zmiany w przestrzeni miasta w miejscu, gdzie kiedyś była dzielnica żydowska?

Plac Zamkowy (6), widok ze wzgórza zamkowego (14)

3. Ćwiczenie – album rodzinny Henia (20 minut)

Potrzebne materiały: flipchart, magnesy.

Uczestnicy warsztatów pozostają w dwóch grupach. Prowadzący informuje ich, że otrzymają zdjęcia z albumu lubelskiej rodziny Żytomirskich. Obie grupy ponownie otrzymują dwa różne zestawy zdjęć [zał. 3.1]. Zadaniem uczestników jest uporządkowanie zdjęć w każdym z zestawów w sposób chronologiczny. Na podstawie fotografii odtworzone zostaną dzieje rodziny.

Obie grupy poproszone są kolejno o zaprezentowanie na forum swojego układu zdjęć. W tym celu prowadzący prosi najpierw 6 osób z grupy I, aby każda z nich wzięła jedno zdjęcie i ustawiła się w szeregu tak, aby zaprezentować zdjęcia w układzie chronologicznym. Prowadzący zadaje pytania naprowadzając i ewentualnie korygując zaprezentowany układ. Udziela odpowiedzi na podstawie opisu zdjęć [zał. 3.2] oraz informacji dodatkowych o rodzinie Żytomirskich [3.3].

Pytania dla grupy I:

KLUCZ: zdjęcia nr: 2 - 6 - 5 - 3 - 1 - 4

1. Jak nazywali się rodzice Henia? Kiedy urodził się Henio Żytomirski? (zdjęcie nr 2)

2. Gdzie mieszkał Henio Żytomirski i jego rodzice? (6)
3. Kto trzyma Henia na rękach? Ile Henio ma lat? (5)
4. Kim jest dziewczynka siedząca z Heniem na krześle? Gdzie zostało zrobione zdjęcie? (3)

Prowadzący daje jednemu z uczestników warsztatu fragment wspomnień Esther Bernhard (z domu Rechtman), która jest na zdjęciu z Heniem [zał. 3.4]

5. Dokąd Leon Żytomirski wyjeżdża z Lublina i dlaczego? (1)
 6. Gdzie obecnie w Lublinie znajduje się sfotografowane miejsce? (4)
- Po ustaleniu prawidłowej kolejności zdjęć grupy I prowadzący zaprasza 6 osób z grupy II. Podobnie jak z grupą I, prowadzący ustala poprawny układ chronologiczny, zadając pytania.

Pytania dla grupy II:

KLUCZ: zdjęcia nr: 9 - 12 - 7 - 11 - 10 - 8

7. Jak nazywał się dziadek Henia Żytomirskiego? Jakie są imiona i nazwiska dalszych członków rodziny (zdjęcie nr 9)
 8. Gdzie na zdjęciu jest Henio Żytomirski? Dlaczego jest królem? Co świadczy o żydowskich korzeniach tej rodziny? (12)
 9. Kto spaceruje z Heniem? Z jakiej rodziny pochodził Henio – polskiej czy żydowskiej? Po czym można to poznać? Czy to była rodzina tradycyjna czy zasymilowana? (7)
 10. Gdzie zostało zrobione zdjęcie? Ile Henio może mieć lat? (11)
 11. Jaka ulica jest przedstawiona na zdjęciu? Z jakiego okresu pochodzi to zdjęcie? (10)
- Prowadzący daje jednemu z uczestników warsztatu fragment wspomnień Józefy Paciorkowej, która wraz z rodziną została zakwaterowana w kamienicy na ul. Szewskiej 3 po wysiedleniu z niej rodziny Żytomirskich do getta na ulicę Kowalską, widoczną na zdjęciu [zał. 3.5].
12. Skąd pochodzi list? Kto jest jego nadawcą i adresatem? Czego możemy się dowiedzieć z tego listu o Heniu? (8)

Po ustaleniu prawidłowej kolejności zdjęć w obu grupach prowadzący odczytuje daty wykonania zdjęć, wywołując kolejno uczestników warsztatów, którzy trzymali dane zdjęcie. Dwanaścioro uczestników z obu

grup ustawia się w jednym półokręgu, tworząc chronologiczny układ zdjęć według klucza. Prowadzący prosi uczestników, aby jeszcze raz przyjrzeni się zdjęciom w taki sposób, jakby oglądali album rodzinny Henia.

KLUCZ grupa I i II: 9 - 2 - 6 - 5 - 12 - 3 - 1 - 7 - 11 - 10 - 8 - 4

4. Ćwiczenie – moje drzewo genealogiczne (5 minut)

Potrzebne materiały: wydrukowane karty pracy x 30 [zał. 4.1], długopisy.

Wszyscy uczestnicy otrzymują schemat drzewa genealogicznego [zał. 4.1]. Prowadzący prosi o uzupełnienie go zgodnie z wiedzą uczestników. Prowadzący pyta na końcu, jakie problemy pojawiły się przy tworzeniu rodzinnych drzew. Prowadzący sugeruje, aby każdy uczestnik wziął do domu swoje drzewo i uzupełnił ewentualne braki wspólnie z rodziną.

5. Ćwiczenie – Henio i Neta: drzewo genealogiczne rodziny Żytomirskich (15 minut)

Potrzebne materiały: markery, kredki, 2 lub 4 duże papiery.

Prowadzący pyta uczestników, skąd znamy historię Henia, skoro on i jego najbliżsi zginęli w Lublinie w czasie wojny. Wyjaśnia, iż wszystkie wykorzystane w warsztacie zdjęcia i dokumenty rodzinne trafiły do Ośrodka w 2002 roku dzięki kuzynce Henia. Neta Żytomirska-Avidar, urodzona w 1943 roku w Palestynie, córka Leona Żytomirskiego, brata ojca Henia, przywiozła do Lublina album rodzinny. Leon Żytomirski był jedynym członkiem rodziny Żytomirskich, który przeżył Holokaust [zał. 5.1].

Prowadzący warsztaty dzieli uczestników na cztery grupy. Każda grupa otrzymuje duży arkusz papieru i przybory do pisania. Zadaniem każdej grupy jest przedstawienie w sposób graficzny drzewa genealogicznego rodziny Żytomirskich przy pomocy informacji i materiałów dodatkowych [zał. 5.2]. Pierwsza grupa tworzy drzewo dla Henia, zaś druga tworzy drzewo dla Nety.

Na zakończenie ćwiczenia obie grupy prezentują na forum swoje prace. Podsumowując oba drzewa prowadzący zadaje pytanie: jaka jest największa różnica pomiędzy tymi drzewami? W drzewie Nety istnieje kontynuacja losów rodziny w postaci jej dzieci, w przeciwieństwie do Henia, na którym historia rodziny się urywa.

6. Ćwiczenie – piszemy list do Henia (15 minut)

Potrzebne materiały: kartki A4 x 30, długopisy, koperty, znaczki.

Prowadzący pokazuje uczestnikom dwa zdjęcia: ostatnie zdjęcie Henia (4) oraz współczesne zdjęcie miejsca, na którym został sfotografowany Henio – Krakowskie Przedmieście 64 (11).

Zestawienie tych dwóch zdjęć unaocznia nam wielką pustkę, jaka pozostała po społeczności żydowskiej w Lublinie po II wojnie światowej. Dzięki zaprezentowanym podczas warsztatów materiałom, poprzez historię jednej osoby, małego chłopca, możemy przypominać o losie wszystkich żydowskich mieszkańców Lublina i innych miast i miasteczek, którzy zostali wymordowani w czasie okupacji niemieckiej.

Prawdopodobnie nigdy nie uzyskamy dokładnych informacji o ostatnich dniach życia Henia. Informacje, jakimi dysponujemy, opierają się na ogólnej wiedzy historycznej i hipotezach, co tylko dobitnie pokazuje, jak trudna jest rekonstrukcja losów milionów Żydów, którzy zginęli w Holokauście. Ostatni świadkowie tego czasu odchodzą, zachowały się nieliczne dokumenty, nie ma budynków i ulic. Dlatego tak ważna jest nasza pamięć i podejmowanie działań upamiętniających, które pozwalają nam na wzbudzenie w sobie empatii dla losu ofiar.

Prowadzący zaprasza uczestników, aby każdy indywidualnie napisał list do Henia. Działanie to upamiętnia jednostkowe ofiary Holokaustu i skłania do osobistej refleksji nad historią zagłady lubelskich Żydów.

Prowadzący rozdaje uczestnikom kartki, długopisy, koperty i znaczki oraz wyjaśnia, jak należy taki list zaadresować – wykorzystując jeden z adresów, pod którymi Henio mieszkał w Lublinie: ul. Szewska 3 lub Kowalska 11 oraz gdzie na kopercie wpisać siebie jako nadawcę listu.

7. Zakończenie (5 minut)

Na zakończenie warsztatów prowadzący przedstawia uczestnikom dalsze działania w ramach projektu Listy do Henia prowadzone przez Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” [zał. 7.1].

Prowadzący dziękuje uczestnikom za udział w warsztatach.

Załączniki do warsztatu:

<http://biblioteka.teatrnn.pl/dlibra/dlibra/docmetadata?id=21556&from=publication>

Jeżeli czas nie pozwala na wykonanie wszystkich ćwiczeń, np. ze względu na toczącą się dyskusję, warto ograniczyć czas rozmowy lub zrezygnować z jakiegoś ćwiczenia. Kluczowym elementem warsztatu jest osobisty akt pisania listu. Zadanie napisania listu do nieżyjącego dziecka bywa jednakże problematyczne, spotyka się czasem w pierwszej chwili ze zdziwieniem czy niezrozumieniem. Przystępując do realizacji tej części warsztatu, należy w przystępny dla uczestników sposób wytłumaczyć przyświecającą temu działaniu ideę: wrzucany do skrzynki list, o którym z góry wiadomo, że powróci do nadawcy, jest symboliczną formą spotkania z Heniem Żytomirskim, osobistym upamiętnieniem jego historii. Może przyjąć dowolną formę: od zamkniętej w kopercie pustej kartki, przez pocztówkę z pozdrowieniami czy tradycyjny list do Henia z dowolnego okresu jego życia, po rozmaite formy graficzne. Liczy się osobista refleksja, twórcza odpowiedź na poznaną historię, która zaowocuje trwałą pamięcią. Osoby chętne mogą przed wysłaniem pozwolić na zeskanowanie czy sfotografowanie swoich listów, dając tym samym szczególne świadectwo Pamięci, podzielić się nim z innymi w chwili, gdy ich prace zostaną zaprezentowane na poświęconej Heniowi Żytomirskiemu stronie internetowej. Tak czy inaczej w wielu grupach zdarzają się także pojedyncze przypadki odmowy napisania listu, co oczywiście powinno zostać uszanowane. Taka sytuacja może stać się pretekstem do rozmowy o rozmaitych formach Pamięci (odpowiadających indywidualnej wrażliwości, osobistym i zbiorowym potrzebom), potrzebie pamiętania.

Działanie artystyczno-edukacyjne:

Napisane podczas warsztatu listy uczestnicy wysyłają, wrzucając je do skrzynki pocztowej Teatru NN, która w tym celu jest ustawiona przy ulicy Krakowskie Przedmieście 64 – w miejscu, w którym zostało wykonane ostatnie zdjęcie Henia Żytomirskiego.

Po wysłaniu listów zebrani przechodzą do miejsc związanych z życiem Henia. Jest to jego dom rodzinny przy ulicy Szewskiej 3 (poza tradycyjną dzielnicą żydowską), a następnie dom przy ulicy Kowalskiej 11, dokąd rodzina Żytomirskich została zmuszona przenieść się w związku z utworzeniem getta. Spacer kończy się przy „Latarni Pamięci” miasta żydowskiego przy ulicy Podwale. Jest ona „wieczną lampką”, jedną z ostatnich ocalałych w Lublinie przedwojennych latarni ulicznych. Świecąc przez całą dobę, przypomina o żydowskim mieście i jego mieszkańcach. Jest świadectwem Pamięci.

Ewaluacja:

Osoby zaangażowane w realizację projektu dzielą się refleksją na temat przebiegu działań po jego ukończeniu. Dzięki skonfrontowaniu opinii i dyskusji możliwe jest wyciągnięcie wniosków, przyjrzenie się, czy realizowane działania przyniosły zamierzone efekty, skorygowanie błędów i podjęcie decyzji, co ulepszyć w przyszłości. Wieloletnia współpraca z nauczycielami wiąże się z oceną, wymianą opinii i formułowaniem wniosków, ewaluacja może przybierać postać formalną: wypełniania ankiet i/lub rozmów podsumowujących poszczególne działania.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

- znajomość kontekstu historycznego Lublina (przed, w czasie i po II wojnie światowej);
- wiedza w zakresie dziedzictwa kulturowego społeczności żydowskiej w Polsce;
- umiejętność konfrontacji z myśleniem stereotypowym;
- otwartość na zróżnicowane opinie uczestników projektu;
- umiejętność argumentacji i merytorycznej dyskusji;
- doświadczenie pracy w grupie;
- preferowane doświadczenie w obszarze pracy z trudną pamięcią;
- umiejętność współpracy prowadzącego warsztaty z uczestnikami i stworzenia atmosfery empatii.

Źródło (jeśli scenariusz został zrealizowany):

<http://be.teatrnn.pl>

http://teatrnn.pl/bramaedu_page/14

link do scenariusza warsztatu w Bibliotece Multimedialnej Teatru NN:

<http://biblioteka.teatrnn.pl/dlibra/dlibra/publication?id=21688&from=&dirids=1&tab=1&lp=21&Ql>

scenariusz na warsztaty polsko-izraelskie:

<http://biblioteka.teatrnn.pl/dlibra/dlibra/publication?id=23560&from=&dirids=1&tab=1&lp=6&Ql=0CCB7669C8860137D0AA467179D3ACA8-24>

Warsztaty w Ośrodku „Brama Grodzka – Teatr NN”, prowadzone przez Aleksandrę Zińczuk, fot. Marcin Wociór, 19.04.2011

Uczestnik warsztatu pisze list do Henia, fot. Izabela Czumak, 10.04.2014

Kochany Heniu!

04 kwietnia,
2014 roku

Deizijj posnałam Twoją rodzinę. Już wiem, jak żyło się w czasie II wojny światowej. Widziałam uliczkę, dawne sklepy i ludzi ubranych w ciemne stroje. Widziałam smutek. Być może to dlatego, że fotografie były czarno-białe, a może czułam intuicyjnie Wasz niepokój. Heniu, Ty byłeś małym chłopczykiem, zapewne chciałeś jeszcze pojechać do swoich kabanek, misioń pluszowych z nadersonymi uszami, drewnianych ciuchoci. Lecz jak się bać nikt nie widoku znoży, bólu, kłopot?

Bałeś się? Z pewnością, jak tatuś twój dzielnie i mężnie. Duży, odważny chłopak! Dumni z tego, że jest Żydem, że pochodzi z takiej wielkiej rodziny, gdzie pamiętki będą przechowywane z pokolenia na pokolenie, odważny chłopak!

Nie wiem, czy ja bym sobie poradziła na Twoim miejscu. Pewnie stłomiona przez Tę, przestraszona, schowałabym się w ciemnym kąciuku.

Twój przyjacielka

Pieczętowanie listów do Henia okolicznościowym stemplem, fot. Joanna Zętar, 19.04.2012

Skrzynka na listy do Henia zainstalowana w jednej z lubelskich szkół, fot. Bartosz Gajdzik, 24.04.2014

Dom rodzinny Henia Żytomirskiego przy ul. Szewskiej 3, fot. Marcin Fedorowicz, 19.04.2011

Pomnik Ofiar Getta przy ul. Niecałej – na trasie spaceru śladami Henia Żytomirskiego, fot. Marcin Fedorowicz, 19.04.2013

Mieszkam w Białymstoku

Projekt warsztatów teatralnych dla młodzieży
polskiej i czeczeńskiej

Urszula Katarzyna Siwerska

Temat:

Mieszkam w Białymstoku to projekt warsztatów teatralnych z udziałem młodzieży czeczeńskiej mieszkającej w Ośrodku dla Uchodźców w Białymstoku i polskiej, uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Wspólnie przygotowują spektakl oparty na osobistych historiach opowiedzianych przez uchodźców.

Główne cele:

Projekt wspólnych warsztatów teatralnych młodych Czeczenów i młodzieży białostockiej, prowadzonych przez młodych twórców różnych dziedzin sztuki, ma na celu:

- przygotowanie spektaklu opartego na indywidualnych historiach młodych Czeczenów opowiedzianych w języku polskim;
- naukę poprawnego języka polskiego w atrakcyjny sposób. Wpłynie to w bezpośredni sposób na lepszą komunikację, przełamywanie wzajemnej niechęci i wrogości między Polakami i Czeczenami;
- oddanie głosu młodym uchodźcom, aby mogli opowiedzieć o swoich doświadczeniach i problemach;
- zwiększenie szans edukacyjnych młodzieży polskiej i czeczeńskiej poprzez aktywne uczestnictwo w warsztatach artystycznych, dzięki którym poznają różne dziedziny sztuki tworzące teatr;
- przełamywanie barier między Polakami i Czeczenami;
- budowanie postaw empatii;
- dotarcie z opowieściami młodych uchodźców do różnych grup ludzi, m.in.: pracowników Straży Granicznej, pracowników Ośrodków Przejściowych.

Zakładane efekty:

- dzięki nauce poprawnego języka polskiego i aktywnemu uczestnictwu w kulturze młodzi uchodźcy poczują się pewniej i bezpieczniej w Polsce;
- powstanie spektakl, który przyczyni się do wzajemnego poznania się ludzi różnych narodowości;
- integracja młodzieży i wzajemny szacunek;
- podniesienie kompetencji edukacyjnych młodzieży polskiej i czeczeńskiej;

- ułatwienie Czeczenom asymilacji w społeczeństwie polskim;
- kształtowanie u młodych Polaków postaw akceptacji „innego”.

Czas i miejsce działania:

Projekt był realizowany przez siedem miesięcy. Trzy miesiące trwały prace nad spektaklem. Kolejne miesiące były przeznaczone na premierę spektaklu, montaż filmu dokumentalnego o projekcie, konferencję prasową, prezentację filmu dokumentalnego pt. *Khamelesz* podczas festiwalu „Wschód Kultury. Inny Wymiar”, ewaluację i rozliczenie projektu. Projekt był realizowany w kilku miejscach:

- Ośrodek dla Uchodźców – konsultacje i rekrutacja uczestników projektu, pierwsza część warsztatów literackich;
- Sala edukacyjna w Galerii Arsenał w Białymstoku – druga część warsztatów literackich;
- Teatr Arkadia – warsztaty aktorskie, scenograficzne i muzyczne;
- Białostocki Teatr Lalek – próby przedpremierowe i premiera spektaklu pt: Import/Export.

Metody:

- warsztaty literackie – odbywały się w Ośrodku dla Uchodźców i Galerii Arsenał. Polscy uczestnicy przeprowadzali rozmowy z młodymi Czeczenami i w ten sposób został zgromadzony materiał, na bazie którego wspólnie stworzyli scenariusz do spektaklu;
- zwiedzanie teatrów – oglądanie spektakli, spotkania z aktorami, reżyserami, scenografami, zwiedzanie pracowni i kulisów teatralnych, udział w lekcjach teatralnych. Większość uczestników projektu ma utrudniony dostęp do kultury, podczas projektu po raz pierwszy mieli okazję obejrzeć spektakl teatralny;
- warsztaty aktorskie – odbywały się w Teatrze Arkadia. Podczas pracy z reżyserem historie opowiedziane zostały przełożone na postaci sceniczne;
- warsztaty scenograficzne – młodzież pod nadzorem profesjonalnej scenografki stworzyła scenografię do spektaklu;
- warsztaty muzyczne – młodzież stworzyła muzykę do spektaklu;

- warsztaty zapoznały młodzież z etapami powstawania spektaklu teatralnego;
- próby przedpremierowe na scenie Białostockiego Teatru Lalek z pełnym zapleczem technicznym (dźwięk, światło, obsługa sceny);
- premierowa prezentacja spektaklu w Białostockim Teatrze Lalek;
- panel dyskusyjny otwarty dla mieszkańców Białegostoku, z udziałem Czeczenów, organizacji pozarządowych, instytucji pracujących z Czeczenami, połączony z prezentacją kultury czeczeńskiej (kuchnia, tańce). Odbył się w kawiarni Labalbal;
- przez cały okres trwania projektu prowadzona była dokumentacja na bazie, której powstał film dokumentalny. Film pt. *Khamelesz* był do tej pory prezentowany m.in.: na festiwalu Wschód Kultury. Inny Wymiar w Białymstoku; w Fundacji im. Stefana Batorego w Warszawie; został wyróżniony w konkursie „Zoom na Różnorodność” organizowanym przez IOM Polska i był prezentowany na przeglądzie filmów Planete + DOC. W założeniu film miał przedłużać „życie” projektu i spełnia tę funkcję.

Narzędzia:

- Sala do warsztatów literackich powinna być wyposażona w stoły, krzesła i rzutnik.
- Sala do warsztatów aktorskich, scenograficznych i muzycznych najlepiej jakby była profesjonalną sceną teatralną wyposażoną w mikrofony, mikroporty, oświetlenie, sprzęt multimedialny (głośniki, ekrany, rzutniki). W ten sposób uczestnicy mają możliwość zapoznania się z przestrzenią teatralną i nauczania się poruszania w niej.
- Oprócz tego potrzebne są materiały do stworzenia scenografii, które są ustalane indywidualnie do konkretnego przedstawienia.

Kontekst organizacyjny:

Projekt zorganizowało i przeprowadziło Stowarzyszenie Edukacji Kulturalnej WIDOK w Białymstoku. Projekt był finansowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urząd Miejski w Białymstoku oraz ze środków własnych Stowarzyszenia. Do współpracy zaprosiliśmy Ośrodek dla Uchodźców, który pomógł nam w rekrutacji uczestników

i udostępnił salę na warsztaty, Fundację Edukacji i Twórczości, która ma duże doświadczenie w pracy z uchodźcami. Fundacja również pomogła nam w rekrutacji uczestników oraz w znalezieniu koordynatorek czeczeńskich.

Grupa odbiorcza:

Podlasie mimo swojej tradycji wielokulturowości miało w ostatnim czasie wiele problemów związanych z atakami na cudzoziemców, których zarówno sprawcami, jak i ofiarami byli młodzi ludzie.

Czeczeni, mimo że mieszkają w Białymstoku od ponad 10 lat, nie są widoczni w mieście, żyją w getcie Ośrodka dla Uchodźców. Ze względu na niski status materialny oraz słabą znajomość języka polskiego nie korzystają z oferty kulturalnej miasta, nie są uczestnikami wydarzeń kulturalnych. Ma to bezpośrednie przełożenie na wyniki szkolne młodzieży czeczeńskiej, ich aspiracje życiowe i możliwości ogólnego rozwoju. Młodzież jest też często obiektem ataków na tle odmienności kulturowej i narodowościowej.

Do udziału w projekcie zaprosiliśmy młodzież polską, która również ma utrudniony dostęp do kultury ze względu na niski status materialny oraz niski poziom wykształcenia w rodzinie. To, by młodzież się spotkała we wspólnym działaniu, atrakcyjnym – w formie tworzenia spektaklu, dającym możliwość nawiązania bliższych relacji i budowania wspólnoty było ważne, zwłaszcza w sytuacji eskalacji zachowań agresywnych, które miały miejsce w mieście i województwie w ostatnich dwóch latach. Kultura i sztuka są doskonałą płaszczyzną do diagnozowania problemów.

Niewielu białostoczan ma kontakt z uchodźcami z Czeczenii jednak powszechna opinia na ich temat jest bardzo negatywna. Uczestnicy warsztatów, ich rodziny i znajomi byli bezpośrednio zaangażowani w proces przemian wzajemnej niechęci.

Przebieg:

Czeczeni są muzułmanami i ten fakt wymagał uwzględnienia podczas pracy. W ich kulturze teatr nie jest traktowany poważnie. Na początku musieliśmy zdobyć ich zaufanie. Podczas prób musieliśmy mieć na względzie to, że nie może być kontaktu fizycznego między chłopcami

i dziewczętami. Teatr w dużej mierze opiera się na kontakcie i reżyser musiał opracować specjalne ćwiczenia, podczas których ten aspekt zostanie pominięty. Niezbędne w projekcie okazały się również koordynatorki czeczeńskie, które miały za zadanie nadzór nad młodzieżą czeczeńską. Bez nich na pewno nie udałooby się sfinalizować projektu.

Ewaluacja:

Po zakończeniu prac nad spektaklem została przeprowadzona ewaluacja. Odbyła się poprzez wypełnianie ankiet (osobnych dla uczestników i organizatorów projektu) oraz poprzez indywidualne wywiady ze wszystkimi osobami biorącymi udział w projekcie.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

Do projektu zaprosiliśmy profesjonalnych twórców z różnych dziedzin: **Michał Stankiewicz** – (reżyseria, warsztaty aktorskie i literackie) absolwent Dziennikarstwa na Uniwersytecie Warszawskim, studiował wiedzę o teatrze w Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie oraz Dramatopisarstwo w Szkole Dramatu Tadeusza Słobodzianka. Autor m.in.: projektu multimedialnego *Gada Podlasie*, etiud teatralnych, m.in.: *Krzesła*, za którą otrzymał nagrodę Doliny Kreatywnej TVP; sztuki teatralnej: *A ze mną możesz się komunikować* dla Muzeum Powstania Warszawskiego; autor reportażu radiowych emitowanych w Polskim Radiu. Stypendysta Prezydenta Miasta Białegostoku oraz Marszałka Województwa Podlaskiego.

Adam Frankiewicz – (warsztaty muzyczne) z wykształcenia reżyser teatralny (Akademia Teatralna im. Aleksandra Zelwerowicza Wydział Sztuki Lalkowej w Białymstoku), kompozytor, realizator dźwięku w studiu muzycznym.

Bartosz Tryzna – (dokumentacja) z wykształcenia kulturoznawca, pracuje jako operator kamery telewizyjnej i montażysta w TVP – Oddział w Białymstoku. Prowadzi warsztaty filmowe dla dzieci i młodzieży. Współzałożyciel grupy filmowej „Przeciąg”. Realizator filmów fabularnych i dokumentalnych.

Laureat nagród i wyróżnień m.in.: Grand Prix Festiwalu „Wydmy” oraz I miejsce w konkursie TVP „Dolina Kreatywna”.

Marta Jagniewska – (opracowanie dramaturgiczne scenariusza) dramatopisarka, autorka scenariuszy spektakli dla dzieci i młodzieży; esejów i recenzji teatralnych. Absolwentka Dramatopisarstwa w Szkole Dramatu Tadeusza Słobodzianka przy Laboratorium Dramatu w Warszawie (2011) i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (magister kulturoznawstwa, 2009). Organizuje cykle performatywnych czytań dramatów, prowadzi warsztaty pisarskie. Finalistka i laureatka nagrody dziennikarzy konkursu dramaturgicznego na polską sztukę współczesną „Metafory Rzeczywistości” 2011 w Teatrze Polskim w Poznaniu (sztuka *Cicha Dama ukradła słoik z konfiturami za co bardzo przeprasza* została wystawiona w reż. Zbigniewa Brzozy). Półfinalistka III edycji Gdyńskiej Nagrody Dramaturgicznej – konkursu na najlepszą sztukę przeznaczoną na scenę dramatyczną (2010; wyróżniona sztuka – *Powrót Mirona* – 2 lata później została wystawiona przez studentów aktorstwa Łódzkiej Szkoły Filmowej na Ogólnopolskim Festiwalu Szkół Teatralnych). Stypendystka Marszałka Województwa Wielkopolskiego (roczne stypendium artystyczne na napisanie sztuki dokumentalnej o stalkingu, 2011). Współpracowała z wieloma artystami, m.in. Katarzyną Krakowiak nad scenariuszem gry miejskiej dla festiwalu T-Mobile Nowe Horyzonty. Pracowała w dziale edukacji Galerii Zachęta, współorganizując wystawy i warsztaty artystyczne dla dzieci i młodzieży.

Karolina Maksimowicz – (warsztaty scenograficzne) studiowała na Wydziale Architektury i Urbanistyki na Politechniki Białostockiej. Projektant, muzyk, performer. Tworzy odzież, torby i akcesoria odzieżowe pod hasłem LOLBAG, a także jako KONKUBINAT.org projektuje i własnoręcznie wykonuje scenografie. Jest autorką i projektantką scenografii i aranżacji przestrzeni białostockiego Festiwalu „Original Source Up To Date”. Jest także współtwórcą filmów reklamowych dla tegoż festiwalu oraz projektantem i wykonawcą rekwizytów użytych przy ich produkcji.

Marina Mezhidov i Elza Vazaev – (opiekunki młodzieży czeczeńskiej) uchodźczynie z Czeczenii, współpracują z Fundacją Edukacji i Twórczości.

Ida Julianna Matysek – (wolontariuszka) uczennica II klasy VI Liceum Ogólnokształcącego w Białymstoku, o profilu teatralnym, stypendystka Stowarzyszenia WIDOK. Pomoc w promocji projektu.

Urszula Katarzyna Siwerska – (koordynacja merytoryczna) studiowała historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim, studentka kulturoznawstwa na Uniwersytecie w Białymstoku, pracowała w Dziale Edukacyjnym w Zachęcie Narodowej Galerii Sztuki w Warszawie, obecnie zatrudniona w Galerii im. Słędzińskich w Białymstoku, autorka projektów edukacyjnych m.in.: dla dzieci z dysfunkcją wzroku.

Magdalena Godlewska-Siwerska – (autorka i kuratorka projektu) kuratorka programów edukacyjnych realizowanych w Galerii Arsenał w Białymstoku i Stowarzyszeniu Edukacji Kulturalnej WIDOK, animatorka kultury, kuratorka wystaw m.in. Leona Tarasewicza, Jerzego Nowosielskiego.

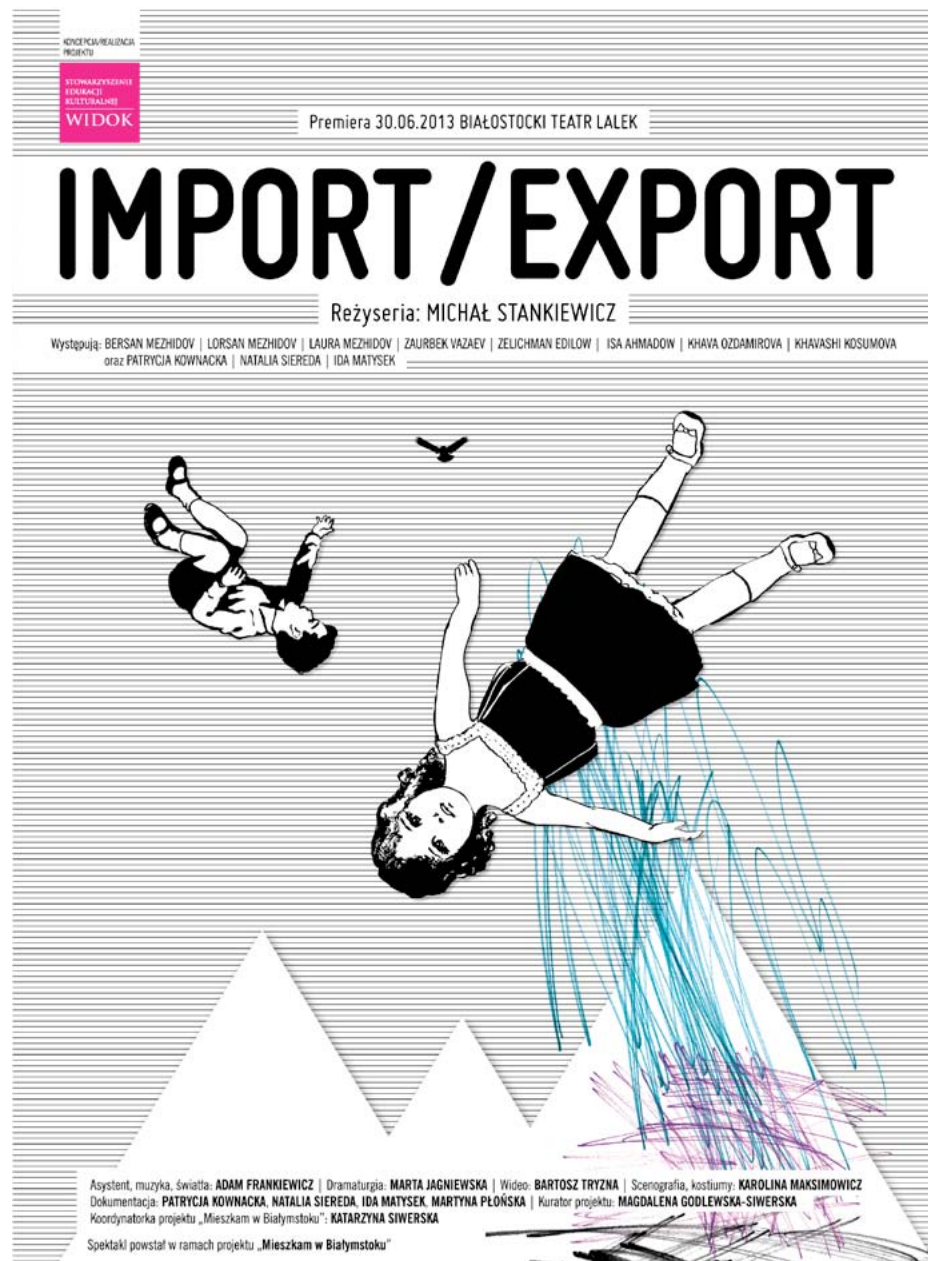
Źródło (jeśli scenariusz został zrealizowany):

Scenariusz został zrealizowany przez Stowarzyszenie Edukacji Kulturalnej WIDOK w Białymstoku w okresie 3.04.2013 – 10.15.2013 roku. Do tej pory nie był publikowany.

Dokumentacja:

Link do filmu dokumentalnego pt. *Khamelesz*:

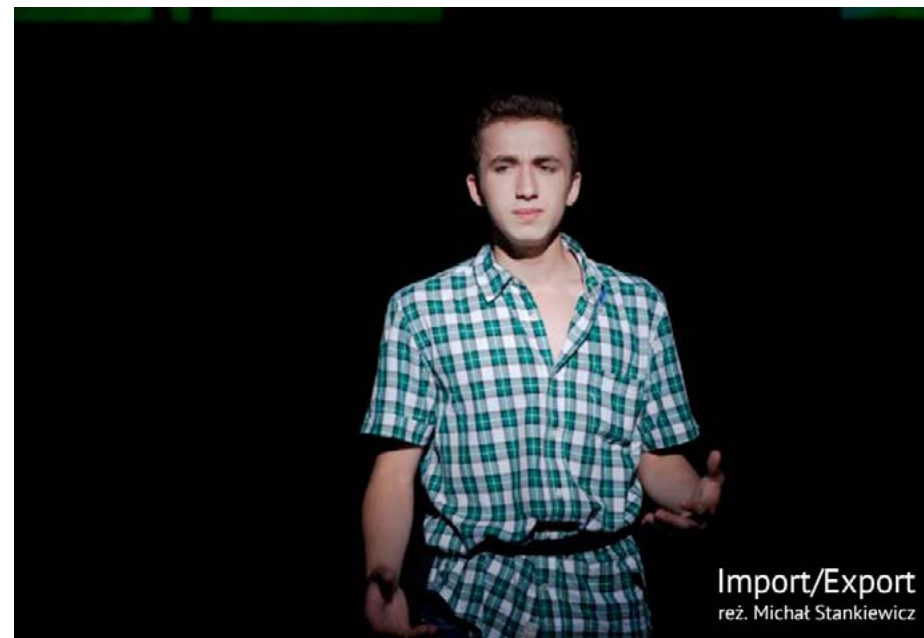
<https://www.youtube.com/watch?v=7xEGxZ6CKqo>

Zdjęcia:

Premiera spektaklu w Białostockim Teatrze Lalek, fot. Bartosz Tryzna, 30.06.2013

Barkamp czyli samo-zorganizowane seminarium, z tematem i treścią generowaną przez uczestników

Kuba Szreder

Temat:

Barkamp to inaczej samo-zorganizowane seminarium. Formuła barkampów została wypracowana w środowiskach związanych z wolnym oprogramowaniem. Na rzecz kultury ta formuła została zmodyfikowana przez takie grupy jak Critical Practice z Londynu czy Wolny Uniwersytet Warszawy. Barkamp z założenia jest metodą tworzenia wiedzy, alternatywną wobec przyjętych kanonów edukacji. Barkamp jest formą wymiany, która stawia na samoorganizację, partycypację i demokratyczną dyskusję nad problemami istotnymi z punktu widzenia danej społeczności. W tym sensie jest formą otwartej samo-edukacji, w której podział pomiędzy edukatorami oraz edukującymi jest zaburzony. Barkamp opiera się na grupowej mobilizacji środowiska, które gromadzi się, żeby rozwiązać dany problem, postawiony przez inicjatorów spotkania, twórczo odpowiadając na ich zaproszenie. Tematyka barkampów różni się w zależności od potrzeb inicjatorów oraz uczestniczącej społeczności. Celem barkampu może być rozwiązanie technicznego problemu związanego z kodem wolnego oprogramowania. Może to być dyskusja o przestrzeni publicznej wśród grona artystów zainteresowanych tematem. Może to być problem reformy polityki kulturalnej postawiony producentom kultury z danego miasta czy nawet na skalę krajową.

Główne cele:

- a) uaktywnienie zasobów wiedzy danego środowiska;
- b) demokratyzacja dostępu do wiedzy oraz do możliwości jej tworzenia, podważenie instytucjonalnego autorytetu ekspertów;
- c) aktywizacja pasywnych odbiorców jako współuczestników sytuacji, odpowiedzialnych za jej przebieg;
- d) praktykowanie oddolnych form samoorganizacji;
- e) upowszechnienie otwartych formuł dyskusyjnych, opartych na wzajemnym szacunku.

Zakładane efekty:

Barkampy nie mają skutków natychmiastowych. W długofalowej perspektywie wzmacniają one demokratyczną kulturę, promując samoorganizację i partycypację w tworzeniu i wymianie wiedzy.

Czas i miejsce działania:

- barkampy mogą trwać od 3 godzin do 2-3 dni, w zależności od przyjętej formuły, potrzeb oraz ilości uczestników;
- jakkolwiek przestrzeń, w której może nastąpić komfortowa wymiana wiedzy. Istotnym elementem jest takie zorganizowanie przestrzeni, żeby nie tworzyła ona podziałów pomiędzy mówiącymi i audytorium. Architektura przestrzeni powinna stymulować demokratyczną partycypację wszystkich uczestników. Może to być pokój seminaryjny z krzesłami ustawionymi w półokręgu, ale też cichy zakątek w parku miejskim.

Metody:

- barkampy są kolektywną formą wymiany, dyskusji opartej na wzajemnym wysłuchaniu swoich argumentów oraz podzielanej chęci do rozwiązywania zadanego problemu;
- barkampy są zorientowane na dany problem, uczestnicy proszeni są o przygotowanie indywidualnych wypowiedzi na zadany temat;
- barkampy są nastawione na aktywne uczestnictwo a nie pasywny odbiór, wszyscy obecni mają za zadanie przygotowanie swoich wypowiedzi;
- barkampy są kontrolowanie spontaniczne, nie ma z góry przygotowanego harmonogramu (chyba, że jest on grupowo ustalany na internecie - np. na wiki), program jest tworzony przez uczestników, którzy wpisują się w zaproponowane ramy;
- barkampy są dynamiczne, istotne jest ograniczenie czasu wypowiedzi, zazwyczaj prosi się uczestników o przygotowanie 7-10 minut wypowiedzi i drugie tyle przeznaczają na dyskusję, żeby następnie przejść do następnego tematu;
- barkampy są moderowane, jest ważne, żeby dopuścić wszystkich uczestników do głosu oraz pilnować, żeby najbardziej aktywni dysputanci nie

zdominowali sytuacji. Moderatorzy mogą się zmieniać w trakcie trwania barkampu;

- barkampy mogą być dokumentowane, ale nie jest to niezbędne, chociaż zazwyczaj jest desygnowana osoba do robienia notatek z przebiegu dyskusji, które następnie są upubliczniane.

Narzędzia:

W przypadku barkampu dobrze jest zorganizować większe kartki papieru, na których jest przygotowana wstępna rama czasowa (n.p. 11.00, 11.15, 11.30, etc.). Na tym schemacie uczestnicy wpisują swoje propozycje wystąpień, rezerwując poszczególne sloty. Barkampy są bardzo elastyczną formą, którą można przeprowadzić bez użycia technologii albo z podstawową technologią prezentacyjną. W zależności od charakteru wystąpień – może być potrzebna tablica do pisania, projektor wideo, komputer podłączony do internetu czy sprzęt nagłaśniający.

Kontekst organizacyjny:

Barkampy mogą się odbywać właściwie bezkosztowo. Barkamp może być zorganizowany przez każdego. Niezbędny jest entuzjazm uczestników oraz ich chęć do wzięcia udziału w grupowej wymianie. Organizator powinien mieć bezpośredni kontakt ze środowiskiem, do którego się zwraca ze swoim zapytaniem / problemem oraz być w nim na tyle wiarygodnym, żeby osoby, do których się zwraca, odpowiedziały na jego zaproszenie. Barkamp jest nastawiony na samoorganizację i zazwyczaj uczestnicy pomagają też w przygotowaniu zaplecza technicznego, chociaż tutaj większa rola spoczywa na gospodarzach spotkania.

Grupa odbiorcza:

Technicznie, barkampy są skierowane do wszystkich i zazwyczaj są publicznie ogłaszane. Nie ma żadnych formalnych barier dostępu. Jednak w rzeczywistości barkampy działają najlepiej, jeżeli są skierowane do konkretnego środowiska żywo zainteresowanego danym problemem. Zazwyczaj informacja jest rozpowszechniana kanałami informacji, które docierają do konkretnych grup uczestników. Barkampy, pomimo swojej

demokratycznej formuły, stawiają też stosunkowo wysokie wymagania wobec uczestników, którzy mają aktywnie odpowiedzieć na zaproszenie, przygotować swoje wystąpienia, etc. Stąd też barkampy często są nastawione na mniejsze grupy uczestników, co jest sugerowane przez sam format wymiany. Jeżeli każdy jest zobowiązany do przygotowania nawet 15 minutowego wystąpienia, to przy grupie 16 osób barkamp zajmuje 4 godziny. W przypadku większej ilości uczestników należy podzielić się na mniejsze grupy oraz robić przerwy, w zależności od potrzeb. Spontaniczna elastyczność jest kwintesencją tego systemu wymiany wiedzy.

Przebieg:

1. Zidentyfikowanie problemu oraz środowiska, do którego jest on adresowany. Uczestnicy muszą być żywo zainteresowani danym problemem, żeby zainwestować swój czas i energię w przygotowanie wystąpień. Wybór tematu zdolnego zmobilizować uczestnictwo jest więc kluczowy.
2. Ogłoszenie tematu, terminu i miejsca spotkania, ważne jest także określenie długości trwania wystąpień, wytłumaczenie formuły barkampu, jasne i wyraźne podkreślenie celu spotkania, określenie, czy spotkanie ma prowadzić do osiągnięcia jakichś konkretnych rezultatów czy raczej ma formułę otwartej wymiany.
3. Promocja spotkania poprzez kanały używane przez dane środowisko (portale internetowe, maile, drukowane ogłoszenia, informacje przekazywane z ust do ust), zazwyczaj organizatorzy muszą włożyć dużo osobistej energii, żeby przekonać uczestników do uczestnictwa, kontaktować się z wybranymi osobami personalnie.
4. W przypadku grup używających internetu już przed spotkaniem można ustalić jego harmonogram, na przykład Critical Practice ustala harmonogram na swojej wiki, nie jest to jednak konieczne.
5. W dniu spotkania inicjatorzy przygotowują przestrzeń, sprzęt oraz w publicznie dostępnym miejscu udostępniają pusty harmonogram, na którym uczestnicy wpisują swoje propozycje wystąpień.
6. Inicjatorzy rozpoczynają spotkanie, przedstawiają jego cel oraz formułę, wszyscy uczestnicy przedstawiają się publicznie, w sytuacji, jeżeli ktoś się spóźni, moderator prosi taką osobę o publiczne przedstawienie się, żeby

uniknąć anonimowości. Moderatorzy mogą być wybrani albo spośród inicjatorów albo spośród wszystkich uczestników oraz mogą się zmieniać co jakiś czas (co godzinę albo dwie).

7. Barkamp jest prowadzony w slotach czasowych, po każdym wystąpieniu następuje grupowa dyskusja. W zależności od długości trwania barkampu mogą być potrzebne przerwy.

8. Jeżeli barkamp jest dokumentowany, to po barkampie ta dokumentacja powinna być poddana obróbce (transkrypcji, redakcji, wstępnemu montażowi) i udostępniona publicznie. Nie jest to jednak konieczne.

Ewaluacja:

Ocena barkampów jest czysto sytuacyjna, subiektywna i środowiskowa i zależy od nastawienia organizatora czy uczestników. Dla niektórych sukcesem może być spędzenie ciekawego popołudnia, dla innych rozwiązanie technicznego problemu, dla jeszcze innych – integracja grupy, poznanie nowych osób, zbudowanie sieci kontaktów, dowiedzenie się czegoś nowego na interesujący temat, wypracowanie wspólnego stanowiska wobec postawionej kwestii albo zarysowanie odmiennych punktów widzenia. W przypadku barkampów długofalowym sukcesem jest, jeżeli przyczyniają się one do demokratyzacji dyskusji i procesów grupowych. Jednak nie ma żadnych formalnych tudzież ilościowych kryteriów, które mogłyby posłużyć do przeprowadzenia zobiektywizowanej ewaluacji.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

Nie jest wymagane żadne formalne wykształcenie, a jedynie entuzjazm, umiejętności w dziedzinie samoorganizacji oraz zdolność do prowadzenia otwartej i opartej na wzajemnym szacunku dyskusji.

Źródło (jeśli scenariusz został zrealizowany):

Ogólna informacja o formule barkampu:

<http://en.wikipedia.org/wiki/BarCamp>

Critical Practice, Publicamp:

<http://criticalpracticechelsea.org/wiki/index.php?title=PubliCamp>

Katalog, Parade. Forms of Address and Modes of Assembly', wydany przez Critical Practice z dokumentacją procesu badawczego wykorzystującego formułę barkampu:

http://ia601203.us.archive.org/21/items/PARADE_856/PARADE-9-8.8MB.pdf

Barkamp Wolnego Uniwersytetu Warszawy:

<http://www.wuw-warsaw.pl/program.php?lang=&page=wyswietlenie&id=25&mod=opis>

Public Body Barkamp:

<http://www.wuw-warsaw.pl/program.php?lang=&page=wyswietlenie&id=46&mod=opis>

Zdjęcia: Publiccamp, Kennington Park, Londyn, fot. Marsha Bradfield, 22.05.2010

http://criticalpracticechelsea.org/wiki/index.php?title=PubliCamp_Album

Szamocińska Akademia Liderów

Luba Zarembińska

Maniła

Spruj starocie i przywieź kłębki włóczki na Stację Szamocin. Będziemy w symboliczny sposób, szydełkować, sztrykować i heklować – a przy tym stwarzać wspólną, twórczą, odżywczą ideę kobiecej aktywności.

Wyzwalać się od stereotypów i uczyć się, jak się w życiu spełniać!

Przywieź też swój ulubiony, zwiewny SZAL, którego nie będzie Ci żal zostawić u nas.

Z kolorów, barw i różnorodnych wzorów, połączmy, w jak najdłuższy, oby niekończący się SZAL.

Inauguruję

SZAL, czyli SZAMOCIŃSKĄ AKADEMIĘ LIDERÓW.

Luba Zarembińska – „zawiadowca artystyczny”

Tekst ukazał się na Facebooku i na stronie internetowej Stacji Szamocin w czerwcu 2013 roku. Informacja zachęcała do udziału w programie kobiety w każdym wieku, z różnych środowisk, z całego kraju. Skierowana do niespokojnych duchem. Z pasją społecznikowską. Które poszukują dróg samorealizacji, chcą się uczyć, odmieniać własną sytuację i pomagać innym. Także do kobiet bezrobotnych, które pragną odmienić swój los i wyrwać się z rutynowych domowych zajęć. Do odważnych, które zdecydują się startować na stanowiska urzędowe, pełnić role sołtysów, wziąć udział w wyborach do parlamentu europejskiego oraz samorządowych.

Wśród lasów i jezior

Akademia Liderów jest kontynuacją kilkunastoletniej, konsekwentnej pracy stowarzyszenia Stacja Szamocin na rzecz społeczności lokalnej (nie tylko w powiecie chodzieskim), inicjowania i realizowania cyklu programów edukacji kulturowej oraz działań prospołecznych, łączonych z artystyczną działalnością Teatru. Ośrodek został powołany w 1997 roku na nieczynnym, zrujnowanym dworcu kolejowym. Miasto i okolice są położone wśród lasów i czystych jezior, a od strony Białosłowi, czyli już powiatu pilskiego, oddziela je rzeka Noteć. Szamocin ze swoją historią (w tym roku obchodzone jest właśnie 650 – lecie powołania miasta) jest wpisany w wielokulturową, różnorodnościową i wielonarodowościową tradycję Wielkopolski,

obszaru „kresów zachodnich”. W mieście tym przetrwały przedwojenne społecznikowskie tradycje spotykania się w wolnej chwili i zwoływania się w teatrach, chórach, licznych towarzystwach kulturalnych i sportowych.

Założyciele Społecznego Stowarzyszenia Edukacyjno-Teatralnego to animatorzy i artyści z Teatru 44, z miejscowego Domu Kultury. Od początku swego istnienia czuli się spadkobiercami idei Szamocińskiej Concordii. Przez kilkanaście lat, na nieczynnej stacji, tworzone były programy i projekty odwołujące się do idei „małej Ojczyzny” – przywracania oraz dokumentowania śladów przeszłości, inspirowania się lokalną historią. Także odkrywania kolejnych wątków z życia i twórczości Ernsta Tollera, wybitnego poety dramaturga i pacyfisty z okresu ekspresjonizmu niemieckiego. Również miały miejsce liczne działania animacyjno-artystyczne dla dzieci i młodzieży na wsiach m.in. dla wsi popegeerowskich. Wszelkie te poczynania, zarówno w dziedzinie teatralnej, jak i edukacyjnej, wypromowało miasteczko. Artystom i liderom przyniosło szacunek i uznanie ze strony polskich fundacji i instytucji, które nie skąpiły nagród, odznaczeń i przede wszystkim grantów. Przyznawane subwencje dyscyplinowały i porządkowały poniekąd prace ludzi stacji, podnosiły poprzeczkę organizacyjną i merytoryczną oraz dawały ogromne, niepowtarzalne doświadczenia, które pomagały innym w zaczynaniu samodzielnych inicjatyw.

Szal! Po co?

Głównym elementem programów społeczno-kulturowych, obok działań artystycznych Stacji Szamocin, są propozycje skorzystania ze specjalistycznych szkoleń, by uczestnicy wynieśli przede wszystkim wiedzę i niezbędne informacje. Istotna jest również silna inspiracja, dotycząca nietypowego, jak niektórzy uważają, „magicznego miejsca” i zauroczenie filozofią życiową oraz zawodową, jaka towarzyszy artystom-edukatorom z Szamocina. Idea pozytywistycznej „pracy organicznej” i „u podstaw”, łączenia jej z pracą artystyczną i społeczną na rzecz innych towarzyszyła od początku istnienia jej dworcowemu Ośrodkowi. W 2013 roku na Stacji Szamocin powołana została *Szamocińska Akademia Liderów* przy okazji realizacji projektu, dofinansowanego z Programu Operacyjnego Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, który trwał od maja do grudnia 2013 roku.

By kobiety poczuły się silniejsze

Główną ideą SZAL-u było przygotowanie kobiet do zwiększenia ich aktywności w życiu zawodowym, społecznym i politycznym; zachęcenie, dowartościowanie i dodanie odwagi.

Mimo upływającego niemal ćwierćwiecza przemian demokratycznych i zapewnienia w konstytucji równouprawnienia, kobiety w Polsce wciąż nie mają równego udziału w życiu społecznym i politycznym. Aktywność polskich kobiet na polu zawodowym oraz publicznym a także politycznym jest nadal niska, z czym się wiąże m.in. tradycja polskiego wychowania (kobiecie przypisana jest tylko rola matki i żony). Nie sprzyja uruchomieniu i zaktywizowaniu kobiet dominacja mężczyzn na rynku pracy i do niedawna – mimo zapisu w konstytucji o równouprawnieniu – brak ustawy parytetowej. Samoorganizacja kobiet pozostawia nadal sporo do życzenia. Aktywność i chęć czynnego udziału w życiu publicznym nadal jest minimalna. Kobiety same nie garną się do wysokich stanowisk ani do polityki. Nie ma ich w najważniejszych gremiach decyzyjnych. Polkom wciąż trudno zrobić karierę polityczną czy w biznesie. Mają trudności w obejmowaniu stanowisk liderek. Nadal znikoma ilość kobiet wchodzi do rad nadzorczych spółek i przedsiębiorstw. Jeżeli już są, to zarabiają od 17 do 30 % mniej od mężczyzn na tych samych stanowiskach.

W 2011 roku weszła w życie ustawa o ordynacji wyborczej, na mocy której został wprowadzony parytet płci w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Na mocy nowelizacji kobietom zostały zagwarantowane miejsca na listach wyborczych w sposób określony ilościowo lub procentowo. Zmiany te odbyły się pod wielką presją, które wywarły kobiety na polskich politykach oraz poprzez intensywną, skuteczną kampanię społeczną. Kobiety poczuły się silniejsze. Na ostatnim Kongresie Kobiet w 2012 roku w Poznaniu, wśród najważniejszych postulatów politycznych, uczestniczki spotkania zażądały „całej pensji i połowy władzy”. Wybory w 2014 roku pokażą, ile, od czasu zmiany ustawy, kobiety potrafią wywalczyć dla siebie i jak wzrośnie ich aktywność na polu politycznym i społecznym.

Diagnoza

Nie zawsze, gdy przystępujemy do opracowywania nowego projektu, dokonujemy wcześniejszej diagnozy i analizy potrzeb potencjalnych beneficjentów. Liderzy Stacji, gdy program dotyczy lokalnych inicjatyw, mają wieloletnią praktykę w organizowaniu tego typu przedsięwzięć, doświadczenia w roli organizatorów czy wykładowców. Jest to też dobra znajomość społeczności, w której funkcjonują i działają. Ale trzeba wciąż weryfikować i korygować stan wiedzy. Jeśli planuje się np. projekt, dotyczący integracji mieszkańców miasta, to należy dokonać analizy, przyczyn, dlaczego dochodzi do rozłamu, braku solidarności i wzajemnego wsparcia. Poszukać przyczyn, nie obwiniając innych. Najlepiej zacząć od swego „gniazda”. Coraz częściej, niektórzy donatorzy domagają się diagnozowania, już na etapie przysyłania listów intencyjnych. Znajomość ludzi i obszaru jest podstawą do występowania o granty. Szczególnie powinny o to zadbać wnioskodawcy z małym doświadczeniem i krótkim stażem. Każdy profesjonalny ekspert, gdy czyta wnioski, od razu widzi, czy inicjatywy są z „z kosmosu” i dla anonimowych odbiorców czy jest to pomysł na „tu i teraz”, dla konkretnych ludzi i wybranego z namysłem terenu.

Idea projektu SZAL dotyczy problemu ogólnopolskiego. Niedosyt samoorganizacji środowisk kobiecych, mała aktywność społeczna i zawodowa – blokowane stereotypami, które wnoszą nie tylko pokolenia mężczyzn, ale i same kobiety, które często przekazują negatywne wzorce swoim córkom oraz wnuczkom. I brak w Polsce nadal, mimo zapisu konstytucyjnego, w praktyce – pełnego zrównania praw kobiet i mężczyzn.

W formułowaniu i w przygotowaniu wniosku o grant, jako uzasadnienie warto podać dane statystyczne. Argumentem konieczności realizacji i kontynuacji tego typu projektu są dane o udziale kobiet w polskim życiu politycznym. W ostatniej kadencji Sejmu RP wzrosła wprawdzie liczba posłanek, ale na 460 posłów tylko 112 to kobiety. W ostatniej kadencji wyborów na prezydentów polskich miast na 107 osób zaledwie 7 kobiet objęło tę funkcję. Najgorzej jest w małych miastach i gminach – zdecydowanie w radach gmin i miast zasiadają mężczyźni, np. na 12 członków rady w naszej gminie Szamocin (gmina poniżej 7 tysięcy mieszkańców) są 2 kobiety, a na kilkanaście miejscowości wiejskich

tylko 3 pełnią funkcje sołtysów. Niechętnie startują też w wyborach do rad gminnych, wciąż uważając, że jest to zarezerwowane tylko dla mężczyzn. Z naszych obserwacji wynika, że tam, gdzie w ostatnich latach w sołectwach pojawiły się kobiety, więcej się dzieje. Sołtysy są otwarte na nowości, potrafią dobrze zagospodarować środki dotacyjne. Proponują ciekawe inicjatywy dla dzieci i kobiet, dbają o sytuację ludzi starszych i osób bezrobotnych. Ale chętnych do pełnienia tej funkcji jest nadal mało.

Cel: wiedza, satysfakcja i sukces

Do tej aktualnej sytuacji kobiet w Polsce odnosił się projekt SZAL. Skierowany był do uczestniczek z różnych środowisk. Brały w nim udział nie tylko osoby młode. Liczny był udział kobiet dojrzałych, m.in. spora grupa sołtysów czy też pań pełniących funkcje starosty czy prezydentek miast. Głównym celem było przygotowanie do aktywności zawodowej oraz zachęcenie do pełnienia istotnych ról społecznych w życiu publicznym.

Poprzez cykl szkoleń, warsztatów, prezentacji tzw. „dobrych praktyk” i realizacji etud terenowych oraz spotkań z udziałem specjalistów i trenerów, uczestniczki mogły podwyższyć swe umiejętności i rozwinąć indywidualne cechy osobowości, zdobyć wiedzę, która pozwala im wykorzystywać życiowy i twórczy potencjał.

Tylko świadome, wykształcone i aktywne obywatelki mogą odważnie odmieniać swoje życie, pomagać innym i wpływać na to, co dzieje się zarówno w ich najbliższym otoczeniu, jak i w ojczyźnie.

Program był tak przygotowany, by pomóc kobietom podjąć ważne decyzje, wesprzeć profesjonalnymi szkoleniami i warsztatami, i namówić do inicjatyw na rzecz innych. Udostępnić nowoczesne narzędzia multimedialne i zagwarantować dostęp do specjalistycznej informacji. Ukazane zostały nowoczesne metody, jak poszerzać kompetencje w wybranej dziedzinie, wzmacniać umiejętności menadżerskie i lidarskie. Przekonać beneficjentki, by odważyły się być prezeskami firm i organizacji pozarządowych, kierownikami instytucji państwowych, by częściej startowały na funkcje sołtysów, wójtów, burmistrzów, prezydentów miast. Poprzez przedstawienie w czasie szkoleń „dobrych praktyk”, min. wypracowanych przez kilkanaście lat działalności Stacji Szamocin, zaprezentowane zostały

sprawdzone metody pracy animacyjnej i pracy w środowisku lokalnym, sposoby pozyskiwania funduszy, realizacji innowacyjnych projektów oraz twórczego wdrażania ich w życie. Liderzy na przykładzie własnych działań oraz zaprzyjaźnionych organizacji, ukazali, jak konsekwencja w działaniu, otwartość na nowoczesne technologie i sposoby zdobywania profesjonalnych informacji, mogą prowadzić do sukcesu i dawać satysfakcję.

Dla kogo?

Projekt skierowany do różnorodnych grup beneficjentek, z określeniem odmiennych tematów.

I. Na spotkania, dotyczące możliwości **działań socjokulturowych dla społeczności lokalnych** zostały zaproszone kobiety, pochodzące z miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców: sołtyśki (lub kandydatki na tę funkcję), radne, animatorki z wiejskich punktów bibliotecznych oraz małych szkół i przedszkoli a także z istniejących jeszcze Kół Gospodyń Wiejskich). Oferta szkoleń przeznaczona również dla kobiet bezrobotnych, ale tu raczej mało osób zgłasza swój udział.

II. **Jak realizować projekty artystyczne, łącząc ideę pracy edukacyjnej i społecznej** – spotkania dla studentek i absolwentek wyższych szkół kierunków artystycznych oraz humanistycznych. Kolejna grupa beneficjentek to osoby wykształcone, które po skończonych studiach przeważnie nie radzą sobie w sytuacji wolnorynkowej i nie potrafią wykorzystać swego potencjału, wiedzy, talentu. Rzadko udaje im się znaleźć pracę w swoim zawodzie i zatrudniają się tam, gdzie, jak najszybciej można otrzymać jakiegokolwiek wynagrodzenie. Po kilku latach nie potrafią wrócić do zawodu. W przypadku nauczycielek, jeśli chcą pracować znowu w szkole, muszą uzupełniać studia kolejnymi kursami i nadrabiać zaległości. W tej grupie zgłasza się najwięcej chętnych.

III. **Od dotacji do dotacji** – to jeden z proponowanych stale tematów szkoleń dla trzeciej grupy – członkiń organizacji pozarządowych, z priorytetem dla stowarzyszeń początkujących. Również dla kobiet, które spotykają się

w grupach i działają w różnych dziedzinach np. pomagają dzieciom lub tworzą teatr amatorski, ale często nie mogą zdecydować się, by taką grupę sformalizować i powołać własną organizację. Proponowany program daje specjalistyczną wiedzę, jak formalnie powołać taką strukturę i działać profesjonalnie.

IV. Ponadto Szamocińska Akademia Liderów proponuje **spotkania i warsztaty specjalistyczne** bez podziału na grupy. Uczestniczyć może każdy, kto zgłosi swój udział.

Niesamowite Polki – zainicjowany cykl otwartych 5-dniowych ogólnopolskich warsztatów, dotyczących wyrównywania szans kobiet w starcie na prezydentki, wójtów i burmistrzów.

Jest to cykl spotkań z reprezentantkami, piastującymi urząd prezydenta i burmistrza, starosty, oraz wójta. W wystąpieniach ukazywano dobre i negatywne strony piastowania urzędu przez kobiety, poznaliśmy specyfikę ich pracy a uczestniczki namawiane były do startowania na te stanowiska. Bardzo sympatyczne były spotkania z paniami pełniącymi role sołtysek, które czynią dla swojego lokalnego środowiska bardzo wiele pożytecznych rzeczy. Również interesujące było spotkanie z byłą prezydent ze średniego miasta, pełniącą później funkcję starosty oraz z panią burmistrz małego miasta. Uzupełnieniem programu stała się prelekcja na temat partycypacji kobiet w życiu społecznym i politycznym oraz aktywności polskich kobiet w polityce lokalnej, a także ogólnopolskiej po 1945 oraz po 1980. Wykład miał uzmysłowić, jak mały jest nadal udział kobiet w życiu społecznym a także politycznym.

Ponadto proponujemy w ramach projektów **warsztaty przedsiębiorczości** dla osób, które chcą zmienić zatrudnienie, zawód, założyć własny biznes, powołać spółdzielnię czy firmę, także dla uczestniczek bezrobotnych.

Prowadzimy również **warsztaty komputerowe** – dla pań debiutujących w sztuce posługiwania się komputerem i odnalezienia się w świecie portali społecznościowych. Krótki, ale intensywny kurs również dla zaawansowanych.

Na finał i zamknięcie programu przewidziane zostało zaaranżowanie **spotkania lokalnych liderów**, animatorek, radnych, sołtysek i zaproszenie przedstawicieli władzy z gminy i powiatu. Pokazy dokumentacji fotograficznej i filmowej z działań, a także prezentacja najnowszego dorobku i osiągnięć miejscowych organizacji pozarządowych.

Etiuda terenowa – metoda diagnozowania środowiska lokalnego i zastosowanie jej w praktyce

Etiudy terenowe to jedno z najbardziej ulubionych przez uczestników i wykładowców form poznawania środowiska lokalnego. Beneficjenci wyjeżdżają na jeden dzień do wybranej miejscowości i przez kilka godzin spędzają czas w nieznannej wsi. Uczą się diagnozować miejscowość poprzez rozmowy z mieszkańcami, poznają lokalnych liderów i osoby najbardziej aktywne, dokumentują (foto, wideo). Starają się zdobywać wszelkie informacje niezbędne do analizy i napisania modelowego projektu: np. dotyczące historii, demografii, statusu materialnego ludności. Wyjazd i przebywanie razem przez kilka godzin oraz wspólne zadanie integruje. Uwalniają się umiejętności organizacyjne; trener ma okazję zaobserwować (uczestnicy również), kto jest aktywny, kto staje się na ten czas liderem, przewodnikiem, a kto nie umie przebić się z własną propozycją czy decyzją. Inne osoby ujawniają talenty artystyczne czy umiejętności dziennikarskie. Po powrocie zebrany materiał jest analizowany pod okiem wykładowcy i następuje praca w grupach. Ta praca zespołowa jest ważnym czynnikiem aktywizującym. W trakcie 3 dni szkoleń na bazie materiałów analizowanych m.in. metodą SWOT następuje generowanie pomysłów i konstruowanie poszczególnych faz tworzenia projektu.

Trenerzy, wykładowcy, prelegenci

Zapraszamy wykładowców, którzy nie prowadzą spotkania tylko poprzez wykład czy instruktarz, ale mają zadanie uaktywnić i zainspirować. Od wielu lat współpracujemy z osobami, które zaczynały od pracy we własnym stowarzyszeniu, szkoliły się, zapraszane przez granatowców (często było to uczestnictwo obowiązkowe, by aplikować o grant). Kilkanaście lat temu uczyliśmy się od specjalistów z Fundacji im. S. Batorego, Fundacji

Kultury, Fundacji Wspomagania Wsi, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności czy też Fundacji Dzieci i Młodzieży. Całe rzesze animatorów, artystów, wolontariuszy było wychowane w duchu samoorganizowania się, twórczej realizacji profesjonalnych projektów, rzetelnego rozliczania się i wychowywania następców. To pokolenie ideowców – wskrzeszania „małych ojczyzn”, żmudnych działań na prowincji i budowania niezależnego demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego. Powstawały fundacje, stowarzyszenia, grupy twórcze i ośrodki edukacji kulturowej. Mimo trudności, braku funduszy czy akceptacji w lokalnych społecznościach. Często bez pomocy miejscowych władz. Ale cel był najważniejszy – działać *pro publico bono*, spełniać własne marzenia, pomagać innym. I najważniejsze: wychować nowe pokolenie, oddanych idei „ngo-ów”. Trenerzy (specjaliści, konsultanci), to osoby wykształcone w różnych kierunkach humanistycznych, ale część z nich kończyła studia ekonomiczne czy księgowe (np. w Mastere Spécialisé Européen en Management des Entreprises Culturelles w Dijon, we Francji). Znają obszary dotacyjne polskie i europejskie. Najczęściej są praktykami, którzy mają za sobą napisanie setki wniosków, realizację kilkunastu projektów we własnych organizacjach czy przy współorganizacji innych. To wizjonerzy, z dyplomami, z wypracowanymi własnymi, oryginalnymi metodami i „dobrymi praktykami”. A przede wszystkim z umiejętnościami przekazywania wiedzy innym. Bywają też doradcami w firmach biznesowych, ekspertami w dziedzinie rozpatrywania wniosków o dotacje (m.in. w MKiDN), właścicielami własnych firm czy kancelarii adwokackich. Oprócz doświadczonych wykładowców, z wieloletnią praktyką, zapraszamy również debutantów. Była sytuacja na Szal-u, że zmieniły się terminy jednego z trenerów i trochę panicznie szukaliśmy zastępstwa (w okresie wakacji, gdzie większość osób jest na urloпах...). Ktoś nam zaproponował studentkę, która uczestniczyła na uczelni w wykładach ze zdobywania dotacji i ma za sobą kilka wniosków, które otrzymały dofinansowanie. Osoba ta w ogóle nie czuła się kompetentna, by prowadzić kilkudniowe wykłady i uczyć innych. Powiedzieliśmy: „Spróbuj! Na Stacji Szamocin warto mieć debiut, bo zawsze będzie udany!” To był jeden z najlepszych „kursów”, prowadzony nieco, może nieśmiało i z tremą, ale bardzo profesjonalnie i z pełną odpowiedzialnością za poziom szkoleń.

„Generowanie pomysłów” – metody i sposoby realizacji

Szkolenia są ważnym elementem zdobywania wiedzy na temat „myślenia projektem”, by beneficjentki mogły przenieść na swój teren zdobyte umiejętności. W ciągu 5-dniowego spotkania, raz w miesiącu, proponowane są pięciogodzinne zajęcia z trenerem (trenerami). Poprzedzone one są **wyprawą terenową**. Pierwszego dnia wykładowcy omawiają specyfikę tej metody i jakie informacje są niezbędne, by dalej pracować nad projektem. Po powrocie, uczestniczki prezentują w grupach zdobyte informacje, wyświetlana jest dokumentacja fotograficzna i wideo, analizowana jest wspólnie specyfika danego miejsca oraz przedstawiana sytuacja mieszkańców. Często pierwsze skojarzenia czy określenia, nieraz bardzo zabawne, wpływają na roboczy tytuł projektu: (np. *Sypialnia Piły*, *Dlaczego nie ma w naszej wsi krów?*, *Na Marianne wolniej płynie czas*, *Majeranek na Marianne* itp.). Prezentacje z wypraw, jak i sam w nich udział, są jednym z najbardziej spontanicznych elementów szkoleń. Ale konstruowanie np. budżetu, choć wymogi tworzenia preliminarza są rygorystyczne, jest częścią działań, która też nieraz budzi dużo emocji. Generowanie pomysłów i przygotowanie wzorcowego wniosku o grant zajmuje przeważnie od trzech do 4 dni (po 5 godzin dziennie).

Dla osób z małych miejscowości, gdzie jest ograniczony dostęp do profesjonalnego wsparcia, idea spotkań skupia się wokół projektów o charakterze socjokulturowym, które mogą być realizowane przez sołtyski, nauczycielki, bibliotekarki czy panie z Koła Gospodyń Wiejskich.

Myślimy projektem – projektujemy myśli – to nauka podstawowych sposobów nie tylko wypełniania formularza grantowego czy instrukcji obsługi generatora wniosków w systemie EBOI. Trener przede wszystkim ma zachęcić i zmotywować. Tak poprowadzić program, by był on zarówno inspirujący, jak i użyteczny w praktyce osobom, które poszukują dróg samorealizacji, chcą wciąż się uczyć i odmieniać własną sytuację oraz przede wszystkim pomagać innym. Zdobyta wiedza oraz poznanie „dobrych praktyk” mają ośmielić do samodzielnych działań i inicjowania pomysłów.

Zgłaszający się do udziału w tego typu programie, przeważnie nie mają większego doświadczenia, dlatego wykłady winny być swoistym ABC wiedzy o realizacji projektów, sposobów zdobywania dotacji

ogólnopolskich i lokalnych (np. w prężnie działających od paru lat Lokalnych Grupach Działania). Także o różnych formach samoorganizowania się, pozyskiwania partnerów i sprzymierzeńców i sponsorów.

Są też dodatkowe zajęcia, które bywają atrakcyjne i energetyczne, i które uzupełniają z pozoru sztywny „rozkład jazdy”. Np. **warsztaty motywacyjne**, ukazują, jak można uwierzyć w siebie, pomagać innym i odnosić sukcesy osobiste i zawodowe. Jak wspólnie działać, zmieniać, proponować. Podjąć decyzje o zmianie życia pasywnego na aktywne i bez obaw szukać nowych możliwości. Organizatorzy uzupełniają program zajęciami relaksującymi. Między wykładami odbywają się np. **warsztaty wizażu**. Uczestniczki poznają, jak kreować swój wizerunek i nie mieć kompleksów na punkcie wyglądu. Ponadto na warsztatach ruchu, improwizacji teatralnych oraz z autoprezentacji i wystąpień publicznych kobiety uczą się świadomości ciała, wydobywania głosu. **Warsztaty autoprezentacji** ukazują techniki, wspomagające w wystąpieniach publicznych – jak pokonywać treść i nabierać pewności siebie. Jedną z atrakcji było zaproszenie do udziału w sesji relaksującej – masaż dźwiękiem za pomocą mis tybetańskich.

Artystyczny spot

Inauguracja *Szamocińskiej Akademii Liderów* była wypromowana m.in. poprzez spot, który był przygotowywany i filmowany przez czas trwania szkoleń dla studentek i absolwentek wyższych szkół kierunków artystycznych oraz humanistycznych.

Beneficjentki godziły wielogodzinne przygotowania do zdjęć z 5-godzinnymi zajęciami szkoleniowymi. Czasem było i wstawanie o 4 rano (bo reżyser filmiku marzył o zdjęciach w porze tzw. „golden magic hour”), żmudne przygotowywanie makijażu, kostiumów, nauki choreografii, aranżowanie miejsc m.in. w pomieszczeniach dworcowych i zdobywanie rekwizytów. Niełatwa praca, ale widzieliśmy, jak uczestniczki – aktorki z pasją i oddaniem oraz z wielką cierpliwością, poddawały się wymogom planu filmowego. Była to ciekawa, artystyczna zabawa, ale i też dla większości – pierwsze doświadczenia aktorskie czy nowa wiedza na temat produkcji filmowej. Praca przy filmie zintegrowała i umożliwiła pracę w grupie. Nie mniej kreatywne i aktywne były na zajęciach szkoleniowych. Tematem wiodącym

było: ***Jak realizować projekty artystyczne, łączące ideę pracy edukacyjnej i społecznej***. Szkolenie, jak w przypadku grupy I, było realizowane w wypracowanym przez organizatorów i ustalonym z trenerką modelu. Realizacja etudy terenowej, jako metody diagnozowania środowiska lokalnego, i analiza potrzeb odbyła się w Szamocinie, wybranej dzielnicy miasta. Marianka jest miejscem najbardziej „historycznym” i zaproponowano, by na bazie zebranych informacji i dokumentacji stworzyć wystawę – instalację w tej dzielnicy i zachęcić do tego działania miejscową ludność. Praktyczne zastosowanie wiedzy o projektowaniu (zrealizowanie mini-projektu) miało na celu zmobilizowanie grupy artystek i animatorek i nauczania się wdrażania swych idei w krótkim czasie i w określonych warunkach. Po prezentacji mogły skorygować swoje pomysły i skonsultować w grupie oraz z trenerami.

Nauka „projektowania” artystycznych idei i przełożenia na konkretny projekt dała wiedzę nie tylko z zakresu pisania wniosków o dotacje. W trakcie ***wykładów na temat przedsiębiorczości***, dowiedziały się, jak można odnaleźć się na rynku pracy. Poznały różnorodne sposoby na zatrudnienie poza wielkimi przedsiębiorcami-instytucjami, gdzie trudno jest wykonywać pracę, będąc np. artystą. Powstały dwa modelowe artystyczno-animacyjne projekty dla lokalnej ludności. Wiedza zdobyta na szkoleniach powinna dać profesjonalne podstawy, by w staraniach o subwencje, kobiety-artystki mogły łączyć swoje pasje z umiejętnościami zawodowymi. I jak, nieraz wymagane jest w bardzo sformalizowanych wnioskach, formułować konkretnie idee, by otrzymać wysokie punkty od ekspertów.

Od dotacji do dotacji...

Szkolenia dla członkiń organizacji pozarządowych, gdzie beneficjentkami są liderki i członkinie z sektora NGO oraz osoby indywidualne a także grupy kobiet, planujące powołanie organizacji pozarządowej – przeprowadzone zostały w programie 5-dniowych cykli zajęć. Poprzedzone wyprawą do wybranego miejsca i diagnozą terenową. Po etudzie następują prezentacje w grupach i przez następne dni generowane są pomysły i konstruowany modelowy formularz wniosku o grant. Zaproszeni wykładowcy przedstawiają metody zarządzania projektem, które są ważnym elementem

zdobycia wiedzy i tego, jak w praktyczny, sposób można przenieść na swój teren zdobyte umiejętności. Trenerzy wskazują niezbędne narzędzia oraz informują o możliwościach udziału w konkursach granatowych: ogólnopolskich oraz unijnych.

Zapraszani są również konsultanci i specjaliści, którzy przybliżają prawne i księgowe aspekty prowadzenia organizacji pozarządowych oraz rozmawiają na tematy, związane ze stałymi problemami, z którymi borykają się fundacje i stowarzyszenia, niekoniecznie początkujące. Najczęściej problematyka obraca się wokół tematów funkcjonowania: ***Od dotacji do dotacji: Jak nie należy i jak powinno się prowadzić organizacje pozarządowe***. Poprzez wykłady z tematyki negocjacji oraz ***umiejętności interpersonalnych i społecznych***, przybliżane są metody, które mogą mieć praktyczne zastosowanie w rozmowach z władzą lokalną, ze sponsorami oraz które pomagają w rozwiązywaniu ewentualnych lokalnych sporów czy konfliktów wewnątrz zespołu np. we własnym stowarzyszeniu. W ostatnich edycjach coraz częściej padają pytania, dotyczące wolontariatu oraz metody sporządzania aplikacji w generatorze wniosków, systemu EBOI.

Tradycyjnie spotkanie kończy się pokazem teatralnym Teatru Stacja Szamocin oraz prezentacją dorobku szamocińskiego stowarzyszenia, jako przykładu zaadaptowania zrujnowanego miejsca, gdzie została w pełni zrealizowana idea ośrodka, łączącego formy edukacji z realizacjami artystycznymi oraz działaniami prospołecznymi.

Inne formy

Szamocińska Akademia Liderów proponowała również innym uczestnikom warsztaty specjalistyczne: 2-dniowe ***warsztaty komputerowe*** dla osób początkujących i średnio zaawansowanych z miasta i gminy Szamocin oraz starostwa powiatowego. Zajęcia z posługiwania się nowoczesnym sprzętem, zdobywania i przetwarzania informacji, poznawania podstawowych programów, umożliwiających np. uaktualniania strony internetowej, kontaktów na portalach społecznościowych.

Odbyły się również ***warsztaty przedsiębiorczości***, w ramach których pojawią się takie tematy jak:

- jak założyć mały biznes;
- jak poznać swoje prawa w czasie urlopu macierzyńskiego;
- jakie podejmować decyzje, gdy pracuje się w nieprzyjaznej firmie
- jak radzić sobie z „toksyycznym pracodawcą”.

Warsztaty pomagają kobietom w podejmowaniu właściwych decyzji, odwagi wprowadzania zmian w swoim życiu oraz wyznaczania celów życiowych oraz zawodowych.

Punkt konsultacyjny

Na dworcu w Szamocinie otwarto punkt konsultacyjny dla organizacji pozarządowych i dla wszystkich, którzy chcą zasięgnąć informacji, poradzić się, skonsultować projekt. Mimo że program już dawno został zrealizowany a dotacja rozliczona, tabliczka wisi na drzwiach nadal i każdy może przyjść.

Nabór

Czy zaproponowany lub zaplanowany projekt może nie być zrealizowany w pełni? Doświadczenie, ale i również umiejętność improwizacji (no cóż, artyści to już mają we krwi) oraz reagowania pozytywnie na trudności czy problemy, sprawiają, że nie martwimy się o udział chętnych w naszych propozycjach.

Niepotrzebne są obawy o nabór, gdyż istnieje nadal duże zapotrzebowanie na tego typu inicjatywy. W szczególności, że w większości szkolenia czy kursy są płatne i dość drogie. Uczestnictwo w większości naszych programów jest bezpłatne, pojawiają się jedynie koszty dojazdów, które są we własnym zakresie.

Ośrodek Stacja Szamocin jest od wielu lat znanym i chętnie uczęszczanym miejscem, gdzie odbywały się wielokrotnie różne przedsięwzięcia i nie mieliśmy specjalnych trudności z naborem uczestników czy obecnością wykładowców. Oryginalne, zaadaptowane miejsce starego dworca kolejowego w spokojnym, uroczym miasteczku, leżącym wśród lasów i czystych jezior oraz dobre warunki do realizacji programu (kilka sal do wykładów czy prezentacji), zaplecze socjalno-sanitarne a także zapewnienie odpowiedniego sprzętu audiowizualnego – stanowią dodatkowy

walor, przyciągający nowych beneficjentów. Istnieje też wybór miejsc do noclegów (hotelik nad jeziorem, gospodarstwa agroturystyczne z cenami do ustalenia), gdzie można zamówić również bardzo dobre posiłki za przystępną cenę.

W każdym ze spotkań uczestniczyło ok. 20 kobiet. Ogółem wzięło udział ok. 200 osób. Zważywszy, że grant zapewniał bezpłatny udział (tylko koszty dojazdu beneficjentki pokrywały same), chętnych było wiele. Wystarczyły informacje zamieszczone na Facebooku, na stronie internetowej lub poprzez kontakty osobiste organizatorów. W mieście i w okolicach rozwieszane są banery i afisze, rozdawane ulotki. Do sołtysek i radnych w powiatach sąsiednich wysyłane są imienne zaproszenia. Informacje o projekcie rozsyłane są do urzędów gmin oraz powiatów w Wielkopolsce.

Co dalej?

Przy pożegnaniu, często prosimy o utrzymywanie kontaktu z organizatorami, wykładowcami i między uczestnikami. Bywa, że ktoś pojawia się ponownie na kolejnych spotkaniach. Wiemy, że zawiązane znajomości są kontynuowane, jest wymiana korespondencji. Ale najważniejsze, że część beneficjentek wciela w praktyce wiedzę, którą zdobyły. Zakładają stowarzyszenia (przynajmniej 3 osoby po ostatniej edycji SZAL i 2 fundacje), kilka kobiet przymierzało się do powołania spółdzielni. Słyszymy o regularnym pisaniu wniosków o granty i realizowaniu samodzielnych projektów w miejscowościach, gdzie mieszkają. Jedna z uczestniczek jest obecnie ekspertką od przyznawania dotacji gminnych. Aktorka z „szalowego” spotu, odważyła się wziąć udział w profesjonalnym teledysku. A jesienią okaże się, że być może któraś z „szalowiczek” postanowi startować na radną, zostać sołtyką czy objąć urząd burmistrza. Rezultaty nie przychodzą od razu, czasem po paru latach okaże się, że ziarna wiedzy zebrane na Stacji Szamocin zaczynają kiełkować i przynosić plony.

Co dalej z programem?

Szamocińska Akademia Liderów, powołana na czas projektu, finansowanego z FIO, zakładała przede wszystkim udział kobiet. Jednakże już w trakcie realizacji, gdy na Stacji pojawiły się prawie same kobiety, nieliczni

mężczyźni, którzy chcieli lub musieli być przy swych partnerkach (np. pilnowali dziecka), twierdzili, oczywiście żartując, że „czują się dyskryminowani”! i nie rozumieją, dlaczego nie mogą wziąć udziału w programie. By, być obecnym „wśród pań” i nie wyróżniać się, co odważniejsi przebierali się za kobiety! Było dużo śmiechu i zabawy, gdy emeryt, pan Zenek, któremu bardzo zależało na kursie komputerowym, przedstawił się „jako Zenka” i gdy przyrzekł, że nie będzie przychodził w sukience – został przyjęty. Te niby żartobliwe sytuacje uświadomiły mi, jako autorce projektu, że jednak, by prowadzić edukację i propagować ideę zrównania praw dla kobiet i mężczyzn, nie można tego czynić bez udziału mężczyzn. Należy zjednać przyjaciół i sprzymierzeńców: odważnych, liberalnych, o nowoczesnych poglądach.

Dlatego SZAL będzie kontynuowany jako *Szamocińska Akademia Liderów*. Mamy nadzieję, że damskie eleganckie szale i męskie ciepłe szaliki będą łączone nie tylko na Stacji Szamocin, stowarzyszone we wspólnej sprawie przez najbliższe lata.

Generowanie pomysłów na szkoleniu SZAL, fot. Natalia Sass

Prezentacja etudy terenowej, fot. Natalia Sass

Uczestniczki szkolenia SZAL w sierpniu 2013 r., fot. Natalia Sass

Trenerek SZAL Ida Bocian z Fundacji Klinika Kultury z Gdyni, fot. Natalia Sass

SZAL z logo, fot. Natalia Sass

Prezentacje artystyczne SZAL, Teatr Stacja. Szamocin, fot. Natalia Sass

Prezentacje artystyczne SZAL, Teatr Stacja. Szamocin, fot. Natalia Sass

Uczestniczki SZAL na planie filmowym spotu, fot. Natalia Sass

Rozalia Wozniczka na planie filmowym spotu, fot. Natalia Sass

Ja i świat, ja i sztuka

Marcin Szeląg

Temat:

Program edukacyjny *Ja i świat, ja i sztuka* zrealizowany został w Zamku w Gołuchowie w roku 2009. Zajęcia podzielone były na trzy bloki tematyczne: *Rysunek*, *Malarstwo* oraz *Kultura zawarta w zamku gołuchowskim*. Zrealizowane zostały w ciągu ośmiu spotkań sobotnich. Na zakończenie zorganizowana została wystawa prac plastycznych wykonanych przez dzieci i młodzież uczestniczącą w warsztatach.

Główne cele:

Podstawowe cele, jakie przyświecały projektowi, to uzupełnienie braków socjalizacyjnych, przyswajanie umiejętności budowania pozytywnych relacji z innymi osobami, odnajdywanie i rozwijanie zdolności osobowościowych. Działania edukacyjne podejmowane w trakcie realizacji projektu rozwijane były w trzech płaszczyznach: poznawczej, emocjonalno-edukacyjnej i aktywizacyjnej.

Zakładane efekty:

W obszarze założeń dydaktycznych i rozwoju sfery emocjonalno-motywacyjnej program zakładał wzrost poczucia własnej wartości wśród jego uczestników, wzbudzenie u nich szacunku dla siebie, innych oraz otaczającego świata, wykształcenie umiejętności określenia własnych cech osobowościowych, rozbudzenie potrzeb motywacyjnych, zwrócenie uwagi na wyższe wartości. Celem tych założeń, była przede wszystkim poprawa stosunku uczestników projektu do potrzeby samorozwoju poprzez działania kreatywne i chęć poznawania świata.

Czas i miejsce działania:

Zamek w Gołuchowie. Wykorzystano pomieszczenia wyłączone z ruchu turystycznego, gdzie urządzono dwie sale warsztatowe oraz skorzystano ze znajdujących się na miejscu pomieszczeń socjalnych (kuchnia i jadalnia). W trakcie realizacji zajęć niezbędny okazał się także dostęp do bieżącej wody oraz toalet.

Metody:

Omówione – w odniesieniu do każdego warsztatu.

Narzędzia:

Ważne jest wyposażenie sal warsztatowych w sprzęt projekcyjny i nagłośnieniowy. Do realizacji poszczególnych zadań wykorzystano materiały plastyczne (kredki, pastele, farby, flamastry, kartki papieru).

Wystawa wymagała posiadania odpowiedniej infrastruktury ekspozycyjnej w postaci przenośnych stelaży wystawienniczych, oprawy prac i przygotowania podpisów.

Ze względu na kontekst lokalny niezbędny był również transport do przewozu dzieci z ich miejsc zamieszkania położonych w różnych miejscowościach na terenie gminy Gołuchów do Zamku w Gołuchowie.

Kontekst organizacyjny:

Projekt powstał dzięki współpracy Muzeum Narodowego w Poznaniu z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Urzędem Gminy Gołuchów oraz wsparciu prywatnego sponsora.

Grupa odbiorcza:

Program był adresowany do dzieci i młodzieży w wieku 10-15 lat, uczniów szkół z terenu gminy Gołuchów, określanych mianem „trudnych”. Problemy wychowawcze oraz kłopoty z nauką wynikały przede wszystkim z tego, że dzieci te pochodziły z tzw. rodzin dysfunkcyjnych. Łączyły je podobne doświadczenia życiowe, co pozwoliło myśleć o uczestnikach zajęć jak o konkretnej wspólnocie.

Rekrutacja uczestników odbyła się we współpracy z nauczycielami szkół z gminy Gołuchów. Nauczyciele zostali poproszeni o krótkie charakterystyki swoich podopiecznych.

Przykłady charakterystyk:

Uczeń pochodzi z rodziny pełnej, ma starsze rodzeństwo. Rodzice interesują się zachowaniem i postępami dziecka w nauce, ale nie mają większego wpływu na jego zachowanie. Uczeń „żyje w świecie fantazji”, często wymyśla

niestworzone historie, kłamie. Z obserwacji ucznia i rozmów z nim można wywnioskować, że „żyje w świecie gier komputerowych” (gier niestosownych do jego wieku). Często używa niestosownych (wulgarnych) słów. Szybko zniechęca się do pracy. Ponadto chłopiec ma objawy nadpobudliwości ruchowej, co utrudnia mu pracę na lekcji. Zdarza się, że na lekcjach nie chce pracować, ucieka z zajęć wyrównawczych.

Uczeń pochodzi z wielodzietnej rodziny dysfunkcyjnej [...]. Rodzina jest mało zaradna. Często zdarzają się problemy z higieną osobistą. To sympatyczny chłopiec, który potrzebuje zainteresowania drugiej osoby. W kontaktach z rówieśnikami popada w konflikty, często sam je prowokuje. W jego zachowaniu obecna jest pewna doza strachu przed rówieśnikami, a w tym przed wyśmiewaniem jego wizualności (jest bardzo szczupły i ma problemy z koordynacją ruchową). Ma problemy z nauką, wynika to z braku systematycznej pracy w domu i braku wsparcia rodziców.

Uczeń wywodzi się z rodziny pełnej, ma młodszą siostrę. To sympatyczny chłopiec, łatwo nawiązuje kontakty z rówieśnikami. Jest nadpobudliwy psychoruchowo, czego przejawem jest łatwe wpadanie w gniew, skłonności do kłótni i bójek. Z nadpobudliwością wiąże się także niestała koncentracja uwagi, szybkie zniechęcanie się, zmienność zainteresowań, przerzucanie się z jednej niedokończonych czynności na drugą.

Ważnym elementem procesu rekrutacji była dyskrecja w zakresie kryteriów wyboru uczestników zajęć. Dotyczyło to zwłaszcza relacji z mediami i promocją projektu. Warto również zauważyć, że na udział w programie wyrażali osobiście zgodę rodzice (prawni opiekunowie), którzy zostali listownie poinformowani o jego przebiegu i poproszeni przez organizatorów o pozwolenie na uczestnictwo w zajęciach swoich dzieci.

Przebieg:

Program składał się z 8 warsztatów realizowanych w soboty raz w miesiącu w godzinach 11.00 – 14.00. Warsztaty składały się z dwóch części, pomiędzy którymi była przerwa na drugie śniadanie, w postaci herbaty oraz kanapek i drożdżówek.

Każdy warsztat prowadzony był według podobnego scenariusza z tym, że spotkanie wprowadzające zostało poprzedzone wstępem i warsztatem integracji:

Wstęp:

1. Powitanie: przedstawiciele Zamku w Gołuchowie jako gospodarze przedstawiali się, witali prowadzących i uczestników warsztatu.
2. Przedstawienie się: prowadzący warsztaty przedstawiali się uczestnikom, a uczestnicy sobie nawzajem, prowadzącym i gospodarzom.
3. Krótki opis programu: prowadzący omówili program *Ja i świat, ja i sztuka*.
4. Opisanie zadań warsztatowych: prowadzący warsztaty opisywali w ciekawy sposób zadanie, które zostało następnie zrealizowane w trakcie trwania warsztatu (przyciągnięcie uwagi uczestników, zaintrygowanie, motywacja itp.).
5. Wręczenie identyfikatorów: prowadzący rozdawali przygotowane w czasie przedstawiania się identyfikatory z imieniem dla uczestników warsztatów.
6. Podział na grupy: każdy uczestnik podchodził do pudła, w którym znajdowały się kolorowe kartki i losowali jeden kolorowy karton. Kolory odpowiadały konkretnej grupie i były przypisane do konkretnego prowadzącego. Po losowaniu opiekunowie prezentowali uczestnikom kolory, jakie zostały im przypisane.
7. Oprorowadzenie po Zamku: uczestnicy podzieleni na dwie grupy zwiedzali Zamek, poznając przestrzeń, w której mieli pracować.

Warsztat integracji (praca w grupach):

1. Jak chcesz, aby Ciebie tutaj nazywano: uczestnicy mieli zastanowić się, jak chcą być nazywani podczas warsztatów – mogły to być ich imiona, pseudonimy itp. Następnie pisali to określenie na identyfikatorach, zachowując swój indywidualny charakter pisma.
2. Ustalenie zasad pracy w grupie: uczestnicy wraz z prowadzącymi ustalali zasady pracy w grupach, zapisując je. Zaczynały się od słowa „będę”. Nie używano zakazów w rodzaju: „nie wolno”, „nie można”, „zabrania się”.

3. Mój znak: uczestnicy mieli za zadanie opisać samego siebie za pomocą symbolu lub schematu graficznego, składającego się z trzech elementów powiązanych jakąś wspólną ideą.
4. Ozdabianie kartonów: każdy uczestnik miał za zadanie ozdobić swój karton, w którym otrzymał materiały plastyczne przez namalowanie na nim swojego wcześniej zaprojektowanego znaku oraz ewentualnie dodanie innych elementów personalizujących jego karton. Kartony służyły do końca warsztatów.
5. Lubię – nie lubię: zadanie polegające na zilustrowaniu trzech rzeczy (w sensie dosłownym lub abstrakcyjnym), które każdy uczestnik lubił i trzech rzeczy, których nie lubił.
6. Czuję się jak: w tym ćwiczeniu każdy uczestnik oddawał swój stan psychiczny za pomocą metafory, np. „Czuję się jak stare drzewo pozbawione liści”, „Czuję się jak wiatr halny zrywający dachy” itp.

Tematyka zajęć podzielona była na trzy bloki: *Rysunek, Malarstwo* oraz *Kultura zawarta w zamku gołuchowskim*. Warsztaty poświęcone rysunkowi miały między innymi pomóc uczestnikom rozpoznać stany emocjonalne własne oraz rówieśników. Warsztaty z bloku Malarstwo miały przede wszystkim zachęcić uczestników do odważnego podejmowania działalności twórczej poprzez ukazanie, że każdy jest kreatywny. Rozwijali oni sztukę obserwacji i zapamiętywania oraz poznawali także własne możliwości i ograniczenia. Warsztaty poświęcone zagadnieniom bezpośrednio związanym z miejscem, a więc z Zamkiem w Gołuchowie, polegały na poznawaniu obiektu, jego przestrzeni i znajdujących się w nim zabytków oraz konfrontacji z nimi własnych działań kreatywnych.

Szczegółowy opis i przebieg poszczególnych warsztatów:

Warsztat I. Róża o moim imieniu

Uczestnicy warsztatów wykonywali pracę plastyczną określającą ich własne „ja”, osobowość, cechy charakteru, temperament, zdolności plastyczne, a także otoczenie zewnętrzne, środowisko, w którym są wychowywani. Rysując kwiat, dokładnie różę, określali swoje elementy personalne, poprzez wygląd, kolor i rozmiar rośliny. Zwracano uwagę na sposób

zagospodarowania tła oraz dodatkowe elementy, znaki, symbole umieszczone na polu obrazowym. W tym kontekście ważne było znaczenie użytego koloru bądź jego braku, umieszczenie kolców, rozrysowanie płatków, ich wielkość, rozłożystość, układ, zaznaczenie liści, miejsca, w którym znajduje się kwiat, zarysowanej pogody, bądź dotykających jednostkę wydarzeń. Ćwiczenie to, miało na celu „zdiagnozowanie” uczestników biorących udział w warsztatach. Dostarczyć informacji odnośnie cech osobowościowych, ich stosunku do samych siebie, poszczególnych wiadomości dotyczących ich środowiska zewnętrznego (rodziny, znajomych, przyjaciół).

Cele zadania:

- a) określenie własnych cech osobowości (rozwijanie pozytywnych, niwelowanie negatywnych cech) przy użyciu języka plastycznego jako sposobu wyrażenia nastrojów i stanów emocjonalnych;
- b) aktywizowanie procesu uzyskiwania nowych informacji oraz selekcja i analiza przez odczytywanie komunikatów, znaków, sensów i symboli zawartych w dziełach sztuki oraz dostrzeganie ich znaczeń dosłownych i odkrywanie sensów przenośnych.

Zakres i struktura treści:

- a) rysunek jako środek ekspresji stanowiący bogate źródło informacji o człowieku (środek poznania ludzkiej psychiki);
- b) rysunek sposobem rozładowania napięć i emocji, sposobem radzenia sobie z emocjami.

Warunki realizacji:

- materiały plastyczne (ołówki, kredki, farby, flamastry, kartki papieru);
- slajdy ukazujące różne oblicze róży;
- analiza formy zewnętrznej kwiatu;
- utożsamienie jej z określonymi echami charakterystycznymi;
- szukanie symbolicznych znaczeń;
- analiza własnych stanów wewnętrznych;
- analizowanie treści zrealizowanych dzieł;
- wnioski płynące z realizacji dzieł.

Warsztat II. Para pełna emocji

Uczestnicy dobierali się w pary, wykonując rysunek emocji osoby, z którą byli w parze. Jeden uczestnik opowiadał o stanie, w którym się aktualnie znajdował bądź określał emocje, z którymi spotkał się w ostatnim czasie. Istotne były zatem linie, ich grubości, jakości, plątanina, zagęszczenie, kierunki, plama i jej kolor, gama kolorystyczna, zagospodarowanie tła, gest i ruch ręki. Po zakończonym zadaniu młodzież wspólnie dyskutowała o zrealizowanych pracach. Starła się odgadnąć emocje, które towarzyszyły osobie opowiadającej. Ćwiczenie to miało na celu dalsze poznanie się wzajemne uczestników, nawiązanie nowych znajomości, pobudzanie otwartości, dialog, budowanie zaufania dla drugiej osoby oraz pobudzanie umiejętności zachowywania przykrych doświadczeń innej osoby tylko dla siebie.

Cele zadania:

- a) rozwijanie empatii dzięki odzwierciedlaniu uczuć innej osoby używając języka sztuk wizualnych;
- b) umiejętność wyrażania i rozładowania własnych emocji i napięć psychicznych (pozytywnych i negatywnych) poprzez sztukę, ekspresję, gest, ruch.

Zakres i struktura treści:

- a) rysunek jako środek ekspresji stanowiący bogate źródło informacji o człowieku (środek poznania ludzkiej psychiki);
- b) rysunek sposobem rozładowania napięć i emocji, sposobem radzenia sobie z emocjami;
- c) malarstwo jako pełne medium wyrażania swoich stanów emocjonalnych, uczuć, nastrojów, cech osobowości (kolor, faktura, plama, ruch itp.);
- d) malarstwo jako sposób kreacji własnego „ja”.

Warunki realizacji treści:

- materiały plastyczne (kredki, pastele, farby, flamastry, kartki papieru);
- nazywanie emocji;
- wnioskowanie, poszukiwanie różnych stanów psychicznych;

- werbalizacja określonych stanów emocjonalnych;
- poszukiwanie odpowiednich środków artystycznego wyrazu;
- analizowanie zaistniałych prac;
- synteza istotnych informacji płynących z działań plastycznych.

Warsztat III. *Mój wewnętrzny autoportret*

Uczniowie kreślili na kartkach papieru autoportret. Rysunek, bądź forma malarska nie musiała być realistycznie zaznaczona. Miała ona przede wszystkim nieść za sobą specyficzne cechy wyglądu, które przez autora zostały potraktowane karykaturalnie. Autor miał za zadanie określić istotne dlań cechy temperamentu oraz charakteru używając odpowiednich środków wyrazu. Po zakończeniu pracy plastycznej uczestnicy wykonywali performans ukazującego ich zainteresowania. Celem tego ćwiczenia było spojrzenie na samego siebie z pewnego dystansu, umiejętność śmiania się z własnych ułomności oraz zaznaczanie tego, w czym jest się dobrym.

Cele zadania:

- a) określenie własnych cech osobowości (rozwijanie pozytywnych, niwelowanie negatywnych cech) przy użyciu języka plastycznego jako sposobu wyrażenia nastrojów i stanów emocjonalnych;
- b) rozbudzanie szacunku dla siebie, innych oraz otaczającego świata przez kształcenie umiejętności obserwowania, określania, analizowania i przedstawiania cech wizualnych elementów natury;
- c) kierowanie możliwościami uczestników w zakresie operacji myślowych poprzez analizowanie dzieł mistrzów oraz prac własnych.

Zakres i struktura treści:

- a) malarstwo jako sposób kreacji własnego „ja”;
- b) malarstwo, plama, kolor odzwierciedlające mnie i postrzegany przeze mnie świat.

Warunki realizacji treści:

- materiały plastyczne (ołówek, kredki, pastele, farby, flamastry, kartki papieru);

- analiza własnej osoby, cech wyglądu i charakteru;
- poszukiwanie odpowiedniego języka plastycznego do realizacji treści zadania;
- poszukiwanie wniosków o celowości użytych środków artystycznego wyrazu;
- ruchowe operacje syntezyjące upodobania jednostek;
- analiza prac.

Warsztat IV. *Zwierzę które drzemie we mnie*

Uczestnicy jako zadanie wykonywali rysunek określający ich wewnętrzne „ja”. Nakreślali oni siebie jako jedno z wybranych zwierząt. Utożsamiali swoje cechy zewnętrzne – wyglądu, a także osobowościowe, określające ich temperament, drzemiące w nich uczucia i emocje, instynkty, styl życia, zachowanie, relacje w społeczeństwie do danego, dobrowolnie wybranego przez siebie zwierzęcia. Określali swe wewnętrzne stany, lęki, upodobania, definiowali siebie, jednocześnie poznając się lepiej nawzajem. Rozpoznawali nie tylko charakterystyczne cechy wyglądu danej osoby, ale także ważne elementy osobowościowe i charakterologiczne. Prowadzili dialog tłumacząc zastosowane rozwiązania formalne.

Cele zadania:

- a) określenie własnych cech osobowości (rozwijanie pozytywnych, niwelowanie negatywnych cech) przy użyciu języka plastycznego jako sposobu wyrażenia nastrojów i stanów emocjonalnych;
- b) ukazanie możliwości szerokiej wypowiedzi poprzez sztukę, zachęcające do ilustrowania wydarzeń i stanów realnych oraz fantastycznych.

Zakres i struktura treści:

- a) rysunek jako środek ekspresji stanowiący bogate źródło informacji o człowieku (środek poznania ludzkiej psychiki);
- b) możliwość uzewnętrzniania tego, co trudno wypowiedzieć za pomocą słów przez rysunek;
- c) określenie się wobec świata poprzez rysunek.

Warunki realizacji treści:

- materiały plastyczne (ołówki, kredki, pastele, farby, flamastry, kartki papieru);
- rozmowa pobudzająca wyobraźnię jednostek;
- analiza cech charakterystycznych dla danych zwierząt;
- analiza własnych stanów wewnętrznych, emocji, upodobań;
- wnioski płynące z odniesień do osobistych cech charakterologicznych;
- werbalizacja celowości zastosowanych rozwiązań plastycznych;
- analiza wykonanych prac plastycznych.

Warsztat V. *Personalne kalambury*

Uczestnicy kreowali pracę plastyczną zaznaczając dowolnie wybraną przez siebie osobę z grupy. Ukazywali jej cechy wyglądu, przerysowując określone elementy. Naznaczali istotne cechy charakteru, cechy osobowościowe. Dawali jak najwięcej informacji o wyglądzie zewnętrznym bądź o istotnych elementach charakterologicznych tak, by ułatwić reszcie grupy odgadnięcie danej osoby. Zaznaczali jej postać bądź też wykorzystywali informacje pozyskane w trakcie wcześniejszych warsztatów. Porównywali ją do zwierzęcia bądź ukazywali ulubioną czynność, elementy kojarzące się z określoną osobą. Jednocześnie uczyli się słuchać innych, akceptować ich zachowanie i elementy osobowościowe.

Cele zadania:

- rozwijanie empatii dzięki odzwierciedlaniu uczuć innej osoby używając języka sztuk wizualnych;
- uczenie tolerancji i wyrażania własnego zdania (opinii) poprzez prowadzenie dyskusji na temat wykonanych prac.

Zakres i struktura treści:

- notacja rysunkowa informacją zwrotną o postrzeganiu świata i innych osób;
- rysunek jako środek ekspresji, stanowiący bogate źródło informacji o człowieku (środek poznania ludzkiej psychiki);
- świat innych osób odzwierciedlony w moim dziele malarskim.

Warunki realizacji treści:

- materiały plastyczne (ołówki, kredki, pastele, farby, flamastry, kartki papieru);
- analiza określonych cech wybranych osób z grupy;
- werbalizacja możliwie charakterystycznych elementów zewnętrznych i wewnętrznych;
- wnioski płynące ze zrealizowanych działań plastycznych;
- analiza prac plastycznych, odgadnięcie jednostki nakreślonej na papierze.

Warsztat VI. *Warsztat mistrza*

Uczestnicy warsztatu zostali zaprowadzeni na miejsce znajdujące się w zacisznym miejscu parku otaczającym Zamek w Gołuchowie, gdzie czekał na nich jeden z prowadzących przebrany za „mistrza” (np. długa peleryna, beret oraz inne atrybuty). Siedząc na trawie obserwowali „mistrza” oraz jego pracę, ponieważ po chwili mieli powtórzyć jego pracę. Zadawali mu pytania. Po skończonej pracy „mistrza” sami przystąpili do identycznej czynności (namalowania pejzażu). Po skończonej pracy dyskutowali nad powstałymi „dziełami”.

Cele zadania:

- aktywizowanie procesu uzyskiwania nowych informacji oraz selekcja i analiza przez odczytywanie komunikatów, znaków, sensów zawartych w dziełach sztuki;
- przekazywanie elementów wiedzy o procesie twórczym oraz cechach osobowości twórczej przez zapoznanie z różnorodnymi formami aktywności artystycznej;
- rozbudzanie szacunku dla siebie, innych oraz otaczającego świata przez kształcenie umiejętności obserwowania, określania, analizowania i przedstawiania cech wizualnych elementów natury;
- pomoc uczniom w odkrywaniu własnych możliwości oraz przekraczaniu barier poznawczo-emocjonalnych i motywacyjnych przez praktyczne wykorzystanie zdobytej wiedzy w działaniach plastycznych;
- rozwijanie optymistycznego podejścia do życia i własnych możliwości dzięki osadzeniu uczniów w roli „młodego twórcy”;

f) rozwijanie umiejętności plastycznych w zakresie umiejętności komponowania układów płaskich z zastosowaniem poznanych pojęć i właściwości, np. statyki i dynamiki, rytmu, światła, barwy, waleru, faktury, kontrastów i podobieństw, perspektywy, deformacji.

Zakres i struktura treści:

- a) praca malarska jako efekt procesu twórczego;
- b) podstawowe środki malarskie;
- c) rozwijanie i pojmowanie procesów myślowych poprzez prace malarską z uwzględnieniem obserwacji i analizy podanych dzieł sztuki;
- d) malarska praca plenerowa, ukazująca indywidualne postrzeganie piękna otaczającego świata.

Warunki realizacji treści:

- materiały plastyczne (papier akwarelowy, pędzle, farby akwarelowe, palety, zbiorniki na wodę, podkładki pod prace);
- obserwacja innej osoby przy pracy;
- wyciąganie wniosków i analizowanie poszczególnych czynności podczas obserwacji;
- indywidualne doświadczenie twórcze przeprowadzone na podstawie wcześniejszej obserwacji;
- samoocena wykonanej pracy poprzez porównanie z wzorcem.

Warsztat VII. *Moja kopia dzieła sztuki*

Uczestnicy w grupach zwiedzali Zamek w Gołuchowie pod kątem poznania dzieł sztuki w nim prezentowanych. Następnie wybierali jeden obraz i wykonywali jego kopię. Całość zamykała dyskusja wszystkich uczestników nad wykonanymi przez siebie pracami w kontekście oryginału.

Cele zadania:

- a) kierowanie możliwościami uczestników w zakresie operacji myślowych poprzez analizowanie dzieł mistrzów oraz prac własnych;
- b) aktywizowanie procesu uzyskiwania nowych informacji oraz selekcja i analiza przez odczytywanie komunikatów, znaków, sensów i symboli

zawartych w dziełach sztuki oraz dostrzeganie ich znaczeń dosłownych i odkrywanie sensów przenośnych;

- c) zapoznanie z podstawowymi metodami i technikami twórczego rozwiązywania problemów (heurystykach) na przykładzie analizy dzieł sztuki;
- d) zakorzenienie świadomości dziedzictwa kulturowego przez ukazywanie komunikatów estetycznych zawartych w dziełach z danej epoki;
- e) pomoc uczniom w odkrywaniu własnych możliwości oraz przekraczaniu barier poznawczo-emocjonalnych i motywacyjnych przez praktyczne wykorzystanie zdobytej wiedzy w działaniach plastycznych;
- f) uczenie doceniania wyższych wartości dzięki wskazywaniu wartości trwałych i zmiennych, zawartych w dziełach plastycznych;
- g) uczenie planowania i organizowania własnej pracy w zakresie zorganizowania właściwego warsztatu pracy;

Zakres i struktura treści:

- a) rysunek jako indywidualny sposób organizacji przestrzeni i elementów składowych dzieł sztuki;
- b) rysunek w kreatywnej edukacji artystycznej (samodzielność poznawcza, umiejętność docierania do źródeł informacji);
- c) czynność rysowania jako ważny element działalności twórcy;
- d) rysunek a inne techniki plastyczne;
- e) elementy pracy malarskiej, składające się na całość w odbiorze;
- f) podstawowe środki malarskie;
- g) pojęcie formy w malarstwie;
- h) znaczenie kompozycji w malarstwie;
- i) prace malarskie jako źródło poznania epoki i twórcy (ukryte znaczenia, symbole –analiza);
- j) różne techniki malarskie jako odzwierciedlenie różnych potrzeb i preferencji artysty;
- k) doświadczenia malarskie drogą do zrozumienia dzieła;
- l) poszukiwanie wyższych wartości, idei w pracach malarskich;
- m) poznawanie i analizowanie zbiorów gołuchowskich (dziedzictwo kulturowe).

Warunki realizacji treści:

- materiały plastyczne – zależne od wybranego dzieła (ołówek, węgiel, papier, farby, pędzle itp.);
- analiza dzieła sztuki;
- wyłonienie najważniejszych dla kopiującego informacji o dziele sztuki;
- wnikliwa obserwacja i kopiowanie dzieła sztuki;
- porównanie własnych wytworów plastycznych z innymi – samoocena.

Warsztat VIII. Pokaż co potrafisz – pantomima

Uczestnicy wykonywali pantomimę w ten sposób, że każdy prezentował, co potrafi robić najlepiej bądź – co lubi robić. Pozostali w grupie naśladowali jego ruchy wskazujące na tę czynność i zgadywali, o co dokładnie chodzi. Prezentująca osoba na koniec opowiadała krótko o tej czynności, prezentując jej walory. Całą czynność powtarzali wszyscy uczestnicy grupy.

Cele zadania:

- a) pomoc uczniom w odkrywaniu własnych możliwości oraz przekraczania barier poznawczo-emocjonalnych i motywacyjnych;
- b) likwidowanie postaw agresywnych przez wprowadzanie atmosfery relaksu, stanu odprężenia;
- c) umiejętność wyrażania i rozładowywania własnych emocji i napięć psychicznych (pozytywnych i negatywnych) poprzez ekspresję, gest, ruch;
- d) rozwijanie samodzielności poprzez pozostawienie dużej swobody wypowiedzi;
- e) ukazanie możliwości szerokiej wypowiedzi poprzez sztukę zachęcając do ilustrowania wydarzeń realnych;
- f) uczenie tolerancji i wyrażania własnego zdania (opinii).

Zakres i struktura treści:

- a) rysunek niewidoczny – gest, język ciała – notacja i odczytywanie (ja – medium rysunkowe);
- b) rysunek jako środek ekspresji, stanowiący bogate źródło informacji o człowieku (środek poznania ludzkiej psychiki).

Warunki realizacji treści:

- duży stopień odprężenia uczestników;
- wzajemny szacunek;
- chęć współpracy całej grupy;
- dokładne naśladowanie czynności innej osoby;
- pozbycie się wstydu występowania przed innymi;
- zrozumienie czynności „rysowania” w przestrzeni (pantomima).

Ewaluacja:

W trakcie realizacji programu autorzy nie zakładali stosowania żadnych skal i kryteriów oceny, ze względu na fakt, że program, chociaż przygotowany dla uczniów, nie był realizowany w szkole, nie wymagał więc standaryzacji wyników. Dopuszczalną ewaluacją w tym projekcie była ewaluacja ciągła wynikająca z postępów zaobserwowanych podczas pracy z grupą. Po każdym warsztacie, tworząc prace plastyczne uczestnicy wyrażali swoje opinie o zajęciach, które następnie omawiano na forum. Przy czym ten rodzaj ewaluacji nie polegał na ocenie prac wykonywanych przez uczestników, lecz motywowaniu i wyrażaniu pochlebnych opinii w odniesieniu do zaangażowania w wykonywane działania oraz na obserwacji postępów terapeutycznych przez prowadzących. Taką postacią miała także wystawa prac zrealizowanych przez uczestników warsztatów na ich zakończenie. Nie była ona prezentacją najlepszych prac, lecz wszystkich stworzonych przez uczestników projektu, dając wgląd w przebieg procesu dydaktycznego i terapeutycznego zachodzącego w czasie całego projektu.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

Kompetencje prowadzących warsztaty powinny wykraczać poza zagadnienia związane ściśle z kulturą, sztuką czy historią. Przede wszystkim powinny one być poszerzone o wiedzę z dziedziny arteterapii, biblioterapii, psychologii resocjalizacyjnej, doświadczeń pedagogów ulicy. Ważne jest również posiadanie podstawowych umiejętności manualnych w zakresie rysunku i malarstwa. Cechy osobowościowe prowadzących tego typu zajęcia: odporność na stres, umiejętność dawania sobie rady w trudnych

sytuacjach, umiejętność reagowania i rozwiązywania sytuacji konfliktowych, empatia, umiejętność komunikowania się z osobami posiadających trudność w uczeniu się.

Źródło (jeśli scenariusz został zrealizowany):

Program przygotowali i zrealizowali studenci kierunku edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Kaliszu: Anna Gajzler-Biernat, Łukasz Krawczyk, Maria Namysł, Ewa Pałczyńska.

Opiekę merytoryczną i organizacyjną nad projektem pełnili pracownicy naukowcy Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego oraz Działu Edukacji Muzeum Narodowego w Poznaniu: dr Anna Rospenk-Spychała, dr Marcin Szeląg.

Zdjęcia z realizacji projektu *Ja i świat, ja i sztuka* w Zamku w Gołuchowie, marzec – grudzień 2009, fot. Marcin Szeląg

Jesień w proszku, wiosna w żelu

Katarzyna Mądrzycka-Adamczyk

Temat:

Każda pora roku ma swoje plusy i minusy. Jesień bywa szaro-bura, ale za to intensywnie pachnie. Wiosna dosłownie tryska kolorami, ale łatwo się przeziębć. Po czym można poznać porę roku w muzeum sztuki współczesnej, w którym nic nie pachnie i z powodu stałej temperatury nie sposób się przeziębć? Czy barwy i kształty mogą podpowiedzieć rozwiązanie? A może każdą porę roku charakteryzuje inna technika? Na warsztacie powstaną dwa dzieła. Jedno przypomni suche, jesienne liście. Drugie – wiosenne deszcze.

Główne cele:

Oswojenie dzieci ze sztuką współczesną. Pobudzanie wyobraźni. Zachęcanie do wyrażania własnego zdania i argumentowania wyboru. Działanie na różne zmysły (wzrok; dotyk – gęsta/rzadka farba, materiały sypkie o różnej gramaturze; zapach). Swobodne, spontaniczne działanie (chlapanie, spryskiwanie oraz sypanie), czerpanie radości z procesu twórczego, nie tylko z efektu końcowego działania. Wprowadzenie pojęć „action painting” i „sandpainting”. Zwrócenie uwagi, że w sztuce współczesnej nie zawsze liczy się efekt końcowy pracy, ale sam akt tworzenia jest bardzo istotny.

Rozróżnianie pór roku i stworzenie dla każdej z nich odpowiedniego znaku graficznego. Wprowadzenie pojęcia logo/znaku graficznego oraz związku frazeologicznego „być w proszku”.

Zakładane efekty:

Każdy uczestnik rozróżnia pory roku i tworzy dla nich odpowiednie znaki graficzne. Oprócz wykonania dwóch prac plastycznych uczestnicy mają przede wszystkim możliwość tworzenia lejącymi i sypkimi materiałami, a dzięki temu poznają różnice i ograniczenia z tego wynikające.

Czas i miejsce działania:

Półtorej godziny do dwóch godzin (zależne od liczby uczestników), sala warsztatowa Muzeum Sztuki w Łodzi, bądź każda inna sala z dostępem do wody.

Metody:

- a. podawcze – pogadanka na temat pór roku;
- b. dyskusja – po głosowaniu na konkretną porę roku przedstawioną na obrazach;
- c. metody eksponujące – ekspozycja muzeum / prezentacja multimedialna / reprodukcje dzieł sztuki;
- d. aktywne – metoda warsztatowa, swobodne tworzenie prac plastycznych za pomocą nietypowych materiałów i narzędzi (spryskiwacz do kwiatków, strzykawka, materiały sypkie).

Narzędzia:

Wcześniej należy przygotować:

Rozwodnione farby w kolorach: żółtym, niebieskim, czerwonym, pomarańczowym, różowym, fioletowym, o jaśniejszych i ciemniejszych odcieniach, najlepiej tyle kolorów, ilu uczestników. Do każdej dodać kilka kropli olejku o zapachu kwiatowym. Dwa wiadra zielonej farby (jasnej i ciemnej) zagęszczonej wodą z mąką ziemniaczaną; chochla do nakładania farby. Przyprawy: majeranek, goździki, cynamon, curry, pieprz w ziarenkach, siemę lniane, nasiona strączkowe (groch, soczewica, fasola), różne kasze, makarony. Kawa mielona i w ziarenkach, kakao, różne mąki (kukurydziana, pszenna, ziemniaczana), herbata liściasta i w granulach

Dla każdego uczestnika:

- czarny marker/flamaster;
- 4 białe kwadratowe kartoniki w formacie 10cm x 10 cm;
- duża strzykawka;
- 3 plastikowe miseczki (dwie na gęstą farbę i jedna na materiały sypkie);
- spryskiwacz do kwiatków napełniony rozwodnioną farbą.

Opcjonalnie:

- rzutnik i komputer z prezentacją lub wydruki reprodukcji dzieł.

Kontekst organizacyjny:

Dział Edukacji Muzeum Sztuki w Łodzi. Finansowane z budżetu edukacyjnego Muzeum. Każdy z uczestników kupuje bilet wstępu do Muzeum wraz z usługą edukacyjną (wg cennika).

Grupa odbiorcza:

Warsztat dla dzieci z wolnego naboru w ramach cyklu „Pół kwadrata małolata” (dla dzieci w wieku 6-10 lat) oraz „Familia do kwadratu” (dla dzieci od 3 lat wraz z opiekunami) oraz grup szkolnych – dzieci w wieku szkoły podstawowej. Również z sukcesem przeprowadzony na zamówienie jako warsztat integracyjny dla rodzin pracowników firmy.

Przed zajęciami uprzedzić uczestników o ryzyku nietrwałego ubrudzenia ubrania w trakcie warsztatu (preferowany swobodny strój).

Przebieg:

1. Rozmowa na temat pór roku i o ich cechach charakterystycznych.
2. Każdy z uczestników projektuje na małych kwadratowych kartach logo każdej pory roku.
3. Próba ułożenia po kolei kartek z porami roku narysowanymi przez osobę siedzącą obok – sprawdzanie, czy pory roku są rozpoznawalne po logo.
4. Zwiedzanie ekspozycji (dopuszczalna wersja z pokazywaniem slajdów/reprodukcji dzieł sztuki). Najpierw sztuka przedstawiająca (pejzaż, portret), następnie prace abstrakcyjne. Za każdym razem uczestnicy za pomocą karteczek z logo głosują, jaka pora roku jest na obrazie. Dyskusja w przypadku różnych odpowiedzi, argumentacja decyzji. Dopuszczalne są wszystkie odpowiedzi, bez selekcji na dobrą czy złą. Argumenty mogą być racjonalne, jak i emocjonalne, wrażeniowe, bardzo subiektywne. Brak jednogłośności wyboru jak najbardziej dopuszczalny i pożądany, ponieważ prowokuje dyskusję.
5. W trakcie pracy warsztatowej uczestnicy siedzą w kole na podłodze. Na samym początku poznają zasady niekierowania spryskiwaczy i strzykawek w stronę innych uczestników, a tylko na karton (opcjonalnie można wyłożyć podłogę folią malarską w celu uniknięcia pobrudzenia podłogi). Co ok. 10 sek. (prowadzący odlicza na głos) podają w lewo spryskiwacz z kolorową

wodą, tak by mieć dostęp do wszystkich kolorów po kolei. Gęstą farbę w dwóch odcieniach zieleni należy rozlać do miseczek i rozdać każdemu uczestnikowi, młodszym uczestnikom można pomóc w naciąganiu strzykawek farbą.

6. Druga praca o tematyce jesiennej. Wyjaśnienie znaczenia związku frazeologicznego „być w proszku”. Dzieci ustawiają się w kolejce po materiały sypkie.

7. Zachęcamy uczestników do abstrakcyjnego przedstawienia pojęcia Wiosny/Jesieni, (nie tylko pejzażu czy postaci Pani Wiosny/Jesieni).

8. Na koniec rozmowa podsumowująca dotycząca prac, czym różnił się materiał, z których powstawały i jaki to miało wpływ na proces tworzenia i sam wygląd pracy. Wprowadzenie pojęć „action painting” i „sandpainting”.

9. Powstałe prace, tak jak pory roku, są nietrwałe i nie można ich zatrzymać. Uczestnicy mogą zabrać do domu swoje logo pór roku oraz doświadczenie zdobyte podczas tworzenia prac.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

Duża elastyczność i otwartość prowadzącego. Modyfikowanie warsztatu w zależności od grupy, wieku, umiejętności i kompetencji uczestników, upraszczanie lub utrudnianie kolejnych etapów warsztatu.

Źródło (jeśli scenariusz został zrealizowany):

<http://msl.org.pl/pl/wydarzenia/wiosna-w-zelu-jesien-w-proszku/>

Hura! Kultura – warsztaty artystyczne dla dzieci w wieku 9-12 lat

Helena Wojciechowska

Temat:

Dzień pierwszy: *Zareklamuj siebie. Czy reklama to sztuka? O pożytkach płynących ze sztuki użytkowej*

Dzień drugi: *Wspomnienia i plany. Pamięć i wyobrażenia w nieco przewrotnym wydaniu*

Dzień trzeci: *Niezwykłe pudełko. Wielki teatr w małej skali*

Główne cele:

Hura! Kultura – warsztaty artystyczne dla dzieci... organizowane są od 2012 roku, w ferie zimowe oraz letnie w elbląskim Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w ramach edukacji artystycznej dzieci i młodzieży.

Celem warsztatów jest przede wszystkim nauka twórczego wykorzystania wiedzy z różnych dziedzin kultury. Informacje o sztuce dawnej i współczesnej, kulturze wysokiej czy popularnej stają się dla uczestników warsztatów inspiracją do działań artystycznych. Liczą się nie tylko zdolności manualne, ale także kreatywne podejście do tematu.

Aby docenić wysiłki grupy, ostatniego dnia warsztatów organizowana jest tzw. szybka wystawa. Uczestnicy przyjmują rolę kuratorów wystawy, a także osób odpowiedzialnych za sprawy techniczne. Dzielą między sobą zadania, zajmują się aranżacją wystawy, a następnie prezentują ją publiczności. Wystawa trwa zaledwie godzinę. Po prezentacji prac uczestnicy dokonują tzw. „legalnego szabru”, wybierając spośród dzieł te, które chcą ze sobą zabrać na pamiątkę. Prace są dla nich namacalnym dowodem wykonanego wysiłku oraz pogłębienia lub zdobycia nowych umiejętności.

Każdy cykl trwa pięć dni. Poniższy scenariusz obejmuje trzy spotkania, które według uczestników warsztatów letnich w roku 2014 były tymi najciekawszymi.

Zakładane efekty:

Zajęcia mają na celu przede wszystkim pogłębienie wiedzy z zakresu sztuk wizualnych oraz zdolności manualnych. Natomiast efekty materialne pracy zostają zebrane i zaprezentowane w postaci szybkiej wystawy.

Czas i miejsce działania:

Warsztaty trwają po 180 minut przez trzy dni.

Zajęcia odbywają się w Galerii Nobilis. Jest to pomieszczenie liczące ponad 100 m kwadratowych, pozwalające na swobodną pracę piętnastoosobowej grupy. W galerii prezentowane są prace artystów z terenu Warmii i Mazur – zarówno amatorów, jak i profesjonalistów, posługujących się nie tylko tradycyjnymi środkami wyrazu (rzeźba, malarstwo, grafika warsztatowa), ale także zajmującymi się sztuką współczesną (sztuka wideo, grafika komputerowa, instalacje).

Metody:

- wykład;
- rozmowa kierowana;
- burza mózgów;
- praca indywidualna;
- praca w grupach.

Zajęcia rozpoczynają się od wprowadzenia (wykład). Podczas niego edukator przybliży temat, wprowadza rozmaite pojęcia. Najpierw prosi uczestników o ich wytłumaczenie lub podanie skojarzeń z nimi związanych (burza mózgów). Następnie, po dyskusji, omawia pojęcia w przystępny sposób.

Aby upewnić się, że każdy uczestnik zrozumiał dane zagadnienie, edukator zadaje pytania związane z wykładem (rozmowa kierowana). W trakcie rozmowy uczestnicy mają też okazję do podzielenia się swoimi spostrzeżeniami, doświadczeniami związanymi z tematem.

Następnie uczestnicy otrzymują zadania do wykonania. Są to zadania, które wykonać należy indywidualnie lub w grupie. Praca indywidualna pozwala uczestnikowi na pełne kontrolowanie efektów pracy, ćwiczenie się w manualnych umiejętnościach. Praca w grupie ma natomiast uświadomić uczestnikom, jakie korzyści płyną ze zbiorowych działań. Grupa zadaniowa wspiera się wzajemnie, dzieląc między siebie zadania – usprawnia własne działania. Podział na grupy pomaga także w integracji uczestników.

Narzędzia:

Dzień pierwszy: *Zareklamuj siebie. Czy reklama to sztuka? O korzyściach płynących ze sztuki użytkowej.*

Materiały plastyczne:

- trzy kartony kolorowe formatu B1
- bloki techniczne formatu A3
- mazaki
- kredki
- ołówki
- czasopisma i gazety

Pomoce dydaktyczne, na przykład:

S. Pincas, M. Loiseau, *Historia reklamy*, Taschen, Warszawa 2009,
Plakaty. Współczesne plakaty polskie, Wyd. Bosz, Olszanica 2001.

Dzień drugi: *Wspomnienia i plany. Pamięć i wyobrażenia w nieco przewrotnym wydaniu*

Materiały plastyczne:

- 15 kartek A4 (ksero)
- bloki techniczne formatu A3
- farby akwarelowe
- pędzelki
- 15 słoików o pojemności około 250 ml
- kartki formatu A6 w trzech różnych kolorach (np. błękitny, żółty, zielony) po 15 każdego koloru
- mazaki
- ołówki

Dzień trzeci: *Niezwykłe pudełko. Wielki teatr w małej skali*

Materiały plastyczne:

- 15 kartonów (np. po butach)
- kolorowe bloki techniczne
- kolorowe bibułki
- drucziki kreatywne w różnych kolorach
- różnokolorowe tkaniny

- nitki, sznurki
- guziczki
- 15 opakowań plasteliny (5 kolorów w opakowaniu)
- nożyczki.

Kontekst organizacyjny:

Warsztaty przeprowadzane są przez instruktora plastyki zatrudnionego w CSE „Światowid”, który nie tylko prowadzi trwające cały rok szkolny cotygodniowe zajęcia plastyczne, ale także zajmuje się organizacją wystaw prezentowanych w galerii. Część kosztów warsztatów (materiały plastyczne) finansowana jest przez Światowid, część pokrywają opłaty za zajęcia (10 zł dziennie od uczestnika).

Grupa odbiorcza:

Warsztaty adresowane są do dzieci w wieku od 9 do 12 lat. Z prowadzonych w ciągu roku szkolnego cotygodniowych zajęć plastycznych wynika, że to właśnie dzieci w tym przedziale wiekowym najchętniej uczestniczą w tego typu spotkaniach. Posiadane przez nie umiejętności czytania oraz pisanie są już na tyle opanowane, że pozwalają na sprawne uczestnictwo. Grupa liczy maksymalnie piętnaście osób. Taka ilość uczestników umożliwia edukatorowi indywidualne podejście do każdego z nich. Uczestnicy mają przed spotkaniami dostęp do wszystkich tematów zajęć, które zamieszczone są na stronie internetowej, a o szczegółach warsztatów uczestnicy dowiadują się dopiero podczas spotkania. Przebieg zajęć jest dostosowywany do poziomu wiedzy, umiejętności, a także zainteresowań grupy. Warto podkreślić uczestnikom warsztatów na samym początku spotkania, że liczą się nie tyle ich umiejętności plastyczne, co siła wyobraźni i chęci do podjęcia nowych wyzwań.

Przebieg:

Dzień pierwszy: *Zareklamuj siebie. Czy reklama to sztuka? O korzyściach płynących ze sztuki użytkowej*

Każdy z uczestników otrzymuje białą kartkę A3 oraz zestaw mazaków. Jego indywidualnym zadaniem jest zaprezentowanie siebie od jak najlepszej strony tworząc pozytywny autoportret za pomocą krótkich haseł oraz symbolicznych rysunków.

Przykład pracy: rysunek prezentujący uśmiechniętą postać, którą otaczają hasła „po kłótni lubię się szybko godzić”, „jestem koleżeńska” oraz proste rysunki symbolizujące umiejętności: tablica z działaniem „ $2 + 2 = 4$ ” (zdolności matematyczne).

Uczestnicy zasiadają w kole. Prowadzący zbiera prace, a następnie losuje kolejno każdą z nich. Autorzy prac opowiadają krótko o swoim dziele, a następnie wybierają spośród chętnych jedną osobę, która może zadać im pytanie dotyczące prezentowanej pracy.

Prowadzący pyta grupę, dlaczego według nich ich prace musiały dotyczyć jedynie ich zalet i w jakich sytuacjach w życiu spotkali się z takim zjawiskiem? Następnie opowiada im krótko o tym, czym jest reklama, jakie są jej formy. Prezentuje wybrane przez siebie przykłady. Szczególną uwagę zwraca na plakaty. Wprowadza pojęcie sztuki użytkowej jako tej, która zajmuje się właśnie plakatem. Pokazuje też wybrane plakaty najsłynniejszych polskich plakacistów. Uczestnicy dzielą się swoimi wrażeniami, oceniają poziom, trafność danej reklamy, a także podają własne przykłady ciekawych lub nieudanych ich zdaniem realizacji.

Edukator wybiera z grupy trzy osoby. Każda z nich kolejno wybiera do swego zespołu cztery osoby. Uczestnicy siadają w grupach. Prowadzący prosi uczestników o wymienienie tego, czego nie lubią. Uczestnicy zapisują hasła na kartkach i oddają prowadzącemu. Edukator tłumaczy grupom kolejne zadanie. Trzy grupy to trzy konkurujące ze sobą biura zajmujące się reklamą. Każde z biur otrzyma za chwilę zlecenie od klienta. Zadaniem będzie zareklamowanie produktu tak, aby zaczął się pozytywnie kojarzyć. Każda grupa ma za zadanie stworzyć plakat zawierający ilustrację oraz hasło reklamowe. Każda grupa losuje temat-produkt i podejmuje się realizacji zlecenia.

Przykład pracy: plakat promujący sprzątanie-wnętrze czystego pokoju i hasło „Sprzątaj śmiało, gości będziesz miał nie mało”.

Dzień drugi: *Wspomnienia i plany. Pamięć i wyobrażenia w nieco przewrotnym wydaniu*

Edukator zadaje uczestnikom pytania o to, czym są marzenia, ambicje, a także – o to, co często przeszkadza im w osiągnięciu wymarzonego celu. Uczestnicy starają się radzić innym, jak rozwiązać dany problem.

Pierwszym zadaniem każdego uczestnika jest wymarzenie sobie przyszłości. Każdy z nich zastanawia się nad swoim aktualnym hobby. Pod kątem pasji stara się znaleźć swój przyszły zawód. Następnie każdy na kartce notuje wymyślone przez siebie dziwne zdarzenie, składa kartkę i oddaje prowadzącemu. Edukator tłumaczy zadanie. Uczestnicy muszą wyobrazić sobie siebie za dziesięć lat, w wieku trzydziestu pięciu lat oraz w chwili, kiedy będą mieć sto lat. Każdy losuje kartkę z dziwnym wydarzeniem, które musi uwzględnić w swoim rysunkowym życiorysie.

Dziwne wydarzenie ma uświadomić uczestnikom, że na drodze do szczęścia mogą im stanąć rozmaite przeszkody, ale że zawsze można znaleźć rozwiązanie. Do wykonania zadania uczestnicy wykorzystują farby akwarelowe. Każdy z trzech rysunków dotyczących różnych etapów w ich życiu ma zawierać dominantę kolorystyczną.

Przykład pracy: marzenie – zawodowa piosenkarka. Dziwne wydarzenie – pożar. Ścieżka kariery (opis pracy uczestniczki zajęć): „Za dziesięć lat zostanę odkryta przez kogoś, kto zna się na muzyce. W wieku trzydziestu pięciu lat będę sławna. Śpiewając na wielkim koncercie dla fanów spalę sobie włosy od zbyt silnych reflektorów. Ponieważ nie będę już dobrze prezentować się na scenie, założę szkołę dla utalentowanych muzycznie dzieci. W wieku stu lat nie będę już żyć, ale odsłonię pomnik upamiętniający moje osiągnięcia”.

Edukator opowiada uczestnikom o znaczeniu kolorów w sztuce. Może przytoczyć w tym celu twórczość konkretnego artysty (np. Pablo Picasso i okres błękitny) i wytłumaczyć znaczenie kolorów w przypadku konkretnych dzieł.

Następnie każdy uczestnik otrzymuje słoik (lub przezroczyste pudełko z nakrętką), trzy kartki w różnych kolorach oraz mazaki. Grupa prowadzi dyskusję o najciekawszych epokach historycznych. Edukator

stara się dowiedzieć od uczestników, co najbardziej ciekawi ich w danym momencie historii ludzkości. Edukator tłumaczy kolejne zadanie. Uczestnik musi wyobrazić sobie, że ma szansę nadać wiadomość do kogoś żyjącego w dowolnie wybranej epoce. Na pierwszej kartce zawiera informacje o sobie. Na drugiej opowiada o tym, co najbardziej ceni w czasach, w których żyje. Ostatnia, trzecia kartka ma zawierać przestrożę: czego powinien unikać podróżnik w czasie, jeśli trafi do teraźniejszości.

Zadaniem uczestników jest zaszyfrować wiadomość np. za pomocą pisma obrazkowego, która następnie znajdzie się w pojemniczku, stojącym się tzw. przetrwalnikiem / kapsułą czasu. Ponieważ zadanie, jakie otrzymują uczestnicy jest bardzo osobiste, edukator powinien ten fakt uszanować informując uczestników, że ich zaszyfrowane wiadomości nie będą prezentowane na forum. Prosi ich, aby wręczyli przetrwalniki rodzicom, którzy ukryją je na jakiś czas (miesiąc, rok). Po upływie tego czasu uczestnicy powinni wrócić do swoich wiadomości, spróbować je rozszyfrować i zweryfikować, czy ich spostrzeganie świata uległo zmianie.

Dzień trzeci: *Niezwykłe pudełko. Wielki teatr w małej skali*

Edukator zadaje uczestnikom pytania dotyczące teatru. Dlaczego człowiek wymyślił teatr? Jakie emocje może wywołać przedstawienie? Jakie przedstawienia mieliście okazję oglądać? Kto pracuje w teatrze? Następnie opowiada uczestnikom o aktorach teatralnych, projektantach kostiumów, choreografach, scenografach.

Edukator tłumaczy zadanie. Z pudełka oraz dostępnych materiałów należy wykonać miniaturowy teatrzyk oraz małych aktorów, którzy zagrają w wymyślonym przez uczestnika spektaklu. Każdy uczestnik otrzymuje takie same materiały z możliwością koleżeńskiej wymiany. Edukator prosi uczestników, aby podzieli się na dwu- trzyosobowe grupy. Zezwala również na pracę indywidualną. Grupy lub poszczególne osoby wymyślają fabułę przedstawienia, a następnie tworzą aktorów i scenę dla nich. Każda osoba tworzy swój własny teatrzyk oraz aktorów.

Przykłady prac: *Trochę inna historia o Czerwonym Kapturku, Spektakl Teatru Szczupaka o Cistku porwanym przez UFO.*

Edukator przygotowuje scenę dla aktorów (może to być stół lub krzesło, na którym ustawione zostaną miniaturki teatrzyków) oraz miejsce dla publiczności.

Podczas zajęć edukator powinien dyskretnie badać nastrój panujący w grupach i pomagać w rozwiązywaniu ewentualnych konfliktów. Przewodzący nie powinien sugerować rozwiązań technicznych, ani tematu spektaklu. Może to zrobić na wyraźne życzenie kogoś z uczestników. Przyjrzenie się tematowi mini teatrzyków jest okazją do poznania nie tylko świata dziecięcej wyobraźni, ale także poznania problemów, marzeń, obaw, fascynacji.

Ewaluacja:

Ostatnim etapem każdego spotkania jest rozmowa podsumowująca dany dzień pracy. Każdy z uczestników ma okazję podzielić się swoimi wrażeniami, opowiedzieć o tym, co według niego było najciekawsze i najmniej interesujące, jaka praca sprawiła najwięcej trudności, w jaki sposób udało się pokonać problemy i które działanie dało największą satysfakcję.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

W pracy edukatora bardzo ważna jest umiejętność przekazywania wiedzy w sposób przystępny dla młodego odbiorcy. Edukatorem powinna być osoba posiadająca: przygotowanie pedagogiczne oraz wiedzę z zakresu edukacji artystycznej, która będzie potrafiła dopasować temat zajęć do zainteresowań oraz poziomu umiejętności grupy.

Edukator powinien unikać narzucania wymyślonych przez siebie rozwiązań oddając pole do działania uczestnikom. Jest nauczycielem tylko do pewnego stopnia, potem pełni rolę przewodnika. Tylko w ten sposób ma szansę odkryć, jaki jest naprawdę potencjał danego uczestnika i wspomagać go w kreatywnych działaniach.

Źródło (jeśli scenariusz został zrealizowany):

Warsztaty odbyły się w dniach 7-9.07.2014 w CSE „Światowid” w Elblągu.

Zdjęcia: W trakcie warsztatów, fot. Helena Wojciechowska, 7-9.07.2014.

Zamek dla dzieci

Maciej Szymaniak

Temat:

Udostępnienie siedziby Centrum Kultury Zamek w Poznaniu najmłodszym zwiedzającym wymagało stworzenia niezależnego, autorskiego programu. Zamek nie jest obiektem muzealnym, nie posiada stałej ekspozycji, w oparciu o którą można tworzyć scenariusze zajęć dla dzieci. Siedziba Centrum Kultury Zamek posiada jednak unikatowe wnętrza oraz bogatą i trudną historię. Ze względu na duże zainteresowanie publiczności zwiedzaniem zamku, postanowiliśmy stworzyć także program dla dzieci. Zwiedzanie to nie jest klasycznym spacerem z przewodnikiem. Jest rodzajem zabawy, w trakcie której dzieci poznają specyfikę budynku, osławiają się z nim; dowiadują się także o elementach polsko-niemieckiej historii oraz poznają złożoność działalności instytucji kultury.

Główne cele:

Podstawowym celem zajęć jest przekonanie uczestników, że miejsce, w którym się znajdują jest przyjazne, interesujące, że warto do niego wracać. Dzieciom przedstawione zostają także kluczowe momenty z historii obiektu. Historia ta opowiadana jest z poczuciem szacunku dla odbiorcy, ale też dla przedmiotu opowieści. Zależy nam, aby dzieci zrozumiały, że o trudnej europejskiej historii mówić można w sposób przystępny, pozbawiony stereotypowego myślenia. Trzecim celem jest pokazanie, czym Zamek jest współcześnie – sprawnie działającym interdyscyplinarnym centrum kultury.

Zakładane efekty:

Najważniejszym zakładanym efektem zajęć jest powrót ich uczestników do Zamku. Zależy nam na ich uczestnictwie zarówno w zajęciach edukacyjnych, jak i w pozostałych elementach programu. Kolejnym istotnym efektem jest pośrednia edukacja dorosłych opiekunów towarzyszących dzieciom podczas zwiedzania.

Czas i miejsce działania:

Czas potrzebny na zrealizowanie spaceru to około 70-80 minut. W zależności od wieku i aktywności grupy czas może zostać skrócony lub

wydłużony. Scenariusz ten stworzony został na potrzeby Centrum Kultury Zamek w Poznaniu. Podkreślić należy, że instytucja nie jest muzeum, nie posiada własnej kolekcji dzieł sztuki czy stałej przestrzeni ekspozycyjnej dla obiektów historycznych. Treść zwiedzania dla dzieci oparta jest zatem o specyfikę obiektu. W czasie jego prowadzenia skupiamy się na miejscach czy – na przykład – przedmiotach pozornie nieinteresujących, jednak stanowiących elementy, którymi można wyzwolić zainteresowanie dziecka. Podobne zajęcia mogą się odbywać w innych obiektach – tak zabytkowych jak i współczesnych.

Metody:

Edukatorka/edukator prowadzi z dziećmi rozmowę. W jej trakcie przekazuje wiedzę, ale też zachęca do aktywności, odpowiada na pytania lub podejmuje kwestie organizacyjne. Dobrze znany sposób na prowadzenie tego typu zajęć polegający na prelekcji jest metodą anachroniczną i zniechęcającą.

Kolejną istotną metodą stosowaną podczas zajęć jest zabawa. Zabawa z definicji zakłada swobodę i wykorzystywanie kreatywności osoby bawiącej się. W przypadku dzieci, edukator musi nieustannie czuwać, aby treść zabawy nie oderwała się od treści zajęć i nie stała się niebezpieczną dla zdrowia uczestników (bieganie, ślizganie się na poduszkach, dostęp do przestrzeni, w których mogą znajdować się niebezpieczne przedmioty).

Połączenie rozmowy, w której eliminowana jest relacja mistrz – uczeń, z zabawą daje ciekawe efekty. Dzieci zaczynają traktować budynek jako przestrzeń przyjazną jednocześnie mając świadomość, jakim celom służy.

Narzędzia:

W przypadku zajęć, które są wędrowką po budynku, należy pamiętać o wcześniejszym sprawdzeniu możliwych tras pod względem bezpieczeństwa i atrakcyjności. Nie każda przestrzeń jest odpowiednia do udostępnienia (przebiegi techniczne). Warto natomiast brać pod uwagę przejście przez pomieszczenia biurowe (pracowników należy o tym uprzedzić). Konieczne jest również wcześniejsze przygotowanie poduszek w miejscu, w którym rozpoczynamy zajęcia.

Kontekst organizacyjny:

Zajęcia organizuje instytucja (w opisywanym projekcie jest nią Centrum Kultury Zamek w Poznaniu). Są finansowane również przez instytucję. Dla uczestników zajęcia są płatne: gdy są otwarte (czyli mogą uczestniczyć w nich grupy nieorganizowane), bilet kosztuje 5 zł (kupują go tylko dzieci, każdemu dziecku może bezpłatnie towarzyszyć jeden opiekun); gdy zamawiane są przez grupę – płatność wynosi 70 zł (niezależnie od wielkości grupy).

Grupa odbiorcza:

Grupą odbiorczą są dzieci w wieku przedszkolnym, wczesnoszkolnym i szkolnym. (Pamiętajmy, że dzieciom towarzyszą dorośli opiekunowie.) Powstanie projektu zajęć poprzedzone było licznymi pytaniami ze strony odbiorców oferty Centrum Kultury Zamek o zwiedzanie obiektu dostosowane do potrzeb i możliwości dzieci. Odpowiedzą na zapotrzebowanie było stworzenie pierwszych otwartych zajęć w czasie ferii zimowych. Dość szybko oferta ta stała się popularna; pojawiły się grupy zamawiające zajęcia (ich liczba szybko rosła), na zajęcia otwarte zazwyczaj sprzedawany jest komplet biletów.

Przebieg:

Zwiedzanie Zamku przez dzieci może mieć charakter otwartych, biletowanych zajęć lub zajęć zamówionych przez grupę zorganizowaną. Każdorazowo grupa powitana jest przez edukatorkę/edukatora, zawarta zostaje umowa pomiędzy edukatorem a dziećmi dotycząca zasad wspólnego spaceru. Ustalamy, że gdy chcemy coś powiedzieć, podnosimy rękę, nie przeszkadzamy sobie itp. Każdy z uczestników spaceru otrzymuje poduszkę, na której siada w miejscach przystanków. Ustalamy, że poduszki służą do siadania i nie powinniśmy nimi rzucać ani uderzać innych. Edukatorka/edukator również posiada poduszkę i siada z dziećmi w wybranych miejscach. Należy pamiętać, aby edukatorka/edukator zawsze znajdowała się na poziomie dzieci, nigdy nie powinna nad nimi stać (najbardziej komfortową sytuację wytwarzamy, gdy towarzyszący dzieciom dorośli również chcą skorzystać z poduszek. Niestety większość z nich czuje opór przed

przełamaniem stereotypów dotyczących zwiedzania z przewodnikiem. Wytwarza się wówczas trudna sytuacja, gdy nad siedzącą grupą dzieci wraz osobą prowadzącą stoi grupa opiekunów, której status uczestnictwa pozostaje niejasny. Korzystanie z poduszek, które ma być dla wszystkich naturalną, swobodną i komfortową sytuacją, poprzez postawę dorosłych staje się wyabstrahowane i zarezerwowane wyłącznie dla dzieci. Reakcje dzieci, gdy poza osobą prowadzącą, razem z nimi na podłodze siadają inni dorośli, są dużo bardziej spontaniczne i kreatywne).

Pierwszym elementem spaceru jest rozpoczęcie rozmowy. Dzieci otrzymują pytanie: co to jest „zamek”? (Edukatorka/edukator zadaje je w taki sposób, aby dzieci mogły swobodnie wypowiadać swoje opinie. Pytanie dotyczy skojarzeń. Kolejne pytania dotyczą tego, jak zamki wyglądają, co może się w nich znajdować itp.) Szybko udaje się dojść do spójnej, stworzonej przez dzieci z pomocą edukatorki/edukatora, definicji. Kolejnym etapem jest porównywanie stworzonego modelu do wyglądu budynku, w którym się znajdujemy. Dzieci zaczynają rozumieć, że miejsce, w którym są, nie jest zamkiem, jaki sobie wyobrażają. Z pomocą przychodzi pytanie, ile lat ma zamek, w którym jesteśmy. Znowu szybko udaje się ustalić wiek budynku poprzez zabawę w licytację. Ciekawie też wypada porównanie wieku zamku z identycznym wiekiem człowieka. Edukatorka/edukator wyjaśnia dzieciom, dlaczego to miejsce nazywa się zamkiem i dla kogo je zbudowano. Podkreśla także, że za moment zobaczymy tron pierwszego właściciela. Pierwszy etap podróży po zamku kończymy zachętą, aby przechodząc długim korytarzem próbować odnaleźć w marmurowych płytach skamieliny sprzed milionów lat (amonyty). Przerzywnik jest świetną zabawą i urozmaicheniem. Całość pierwszego etapu trwa ok 10 minut.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że zabytkowe przestrzenie Centrum Kultury Zamek są w dużej mierze puste. Nie charakteryzuje ich typowy dla muzeów podział na ekspozycję i ciągi komunikacyjne. W kilku miejscach prezentowane są zachowane meble z pierwotnego wyposażenia obiektu, jednak stanowią one niewielki procent, tego, co w zamku znajdowało się przed laty. W czasie zwiedzania warto podkreślać, że miejsce, w którym jesteśmy nie jest muzeum a zabytkowe meble można dotknąć i korzystać z nich. Podkreślamy również, że stanowią one własność nas

wszystkich a ich niszczenie (na przykład poprzez pozostawianie podpisu) jest niszczeniem wspólnego mienia. Brak stałej ekspozycji jest wyzwaniem dla osoby prowadzącej oraz dla percepcji dzieci. Narracja spaceru zbudowana jest w oparciu o strukturę architektoniczną i zachowane detale (przestrzenie zabytkowe wielokrotnie wykorzystywane są jako pomieszczenia ekspozycyjne, w których prezentujemy sztukę współczesną. Trasa spaceru przebiega wówczas pośród dzieł sztuki, których nie należy ignorować i o które dzieci zawsze pytają).

Kolejnym przystankiem jest sień przejazdowa. Dzieci proszone są o przyjrzenie się pomieszczeniu i próbę odgadnięcia, do czego mogło służyć. Elementem wprowadzającym w błąd jest tron cesarski tu prezentowany. Udaje nam się jednak ustalić, że do pomieszczenia wjeżdżały auta i powozy, a tron stoi tu od niedawna. Sam tron jest również niebywałą atrakcją. Jego siedzisko podtrzymywane jest przez kamienne słonie, których znaczenie udaje nam się ustalić. Po rozmowie dzieci mogą sprawdzić, czy tron jest wygodny.

Na pierwsze piętro udajemy się schodami paradnymi. Łączą one jedynie parter z pierwszym piętrem, choć Zamek posiada kilka kondygnacji. Stanowią również atrakcję ze względu na dwubiegowość. Hol pierwszego piętra przed Salą Kominkową jest miejscem, gdzie poruszamy kwestię przebudowy zamku podczas II wojny światowej. Zaznaczamy jedynie, że wystrój budynku został zmieniony w tym czasie. Kolejnymi przystankami jest Sala Kominkowa. Tu istnieje możliwość wyjścia na balkon i spojrzenia na ulicę Święty Marcin. Chętni mogą też wejść do nieczynnego kominka i zbadać, czy jest prawdziwy. Istotnym elementem tego etapu spaceru jest też przystanek przy meblach zachowanych z pierwotnego wyposażenia zamku. Na wielu z nich znajdują się przedstawienia znaków zodiaku, również chińskiego. Dzieci chętnie rozpoznają zwierzęta i stworzenia fantastyczne i dość szybko znajdują klucz do ich zrozumienia.

Po kolejnych przystankach w Holu Kolumnowym (gdzie dzieci mogą między innymi wejść na parapety okienne pomiędzy kolumny stojące w oknach wychodzących na dziedziniec wewnętrzny) i Holu Balkonowym udajemy się na trzecie piętro. Dla osoby nieznającej Zamku, trzecie piętro może wydawać się labiryntem korytarzy. Dociera tu większość ciągów

komunikacyjnych. Tu dzieci same ustalają, w którą idą stronę i z której możliwości wyjścia z trzeciego piętra skorzystają. (Istotne jest, aby edukatorka/edukator umówiła się z dziećmi na istnienie zasad tej części spaceru: grupa wędruje razem, kto ma propozycję wyjścia lub przejścia dalej zatrzymuje się w miejscu i czeka na resztę, decyzję o wyborze drogi podejmujemy demokratycznie.)

Od tego momentu trasa ustalana jest przez dzieci, z zastrzeżeniem, że trafić musimy do Sali Wielkiej. Na tym etapie spaceru edukatorka/edukator musi czuwać nad bezpieczeństwem dzieci (bieganie) i ewentualnie korygować nietrafione decyzje dzieci a przede wszystkim być osobą elastyczną i podtrzymującą kontakt z dziećmi

Spacer kończy się w kompleksie Sali Wielkiej. W miarę możliwości zatrzymujemy się w Sali Wystaw (podczas wystaw czasowych) oraz w Sali Wielkiej (koncertowo widowiskowej). W tej ostatniej dzieci mogą wejść na scenę lub zobaczyć zaplecze techniczne.

Ewaluacja:

Ewaluacja polega na wymianie doświadczeń, spostrzeżeń i wniosków edukatorów pracujących przy projekcie. Staramy się analizować założone cele z rzeczywistością i eksperymentować ze zmianami w scenariuszu, aby sprawdzać, które rozwiązania dają pożądane efekty. Wnioski przedstawiane są również na spotkaniach ewaluacyjnych pracowników merytorycznych Centrum Kultury Zamek

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

Edukatorka/edukator musi chcieć pracować z dziećmi. Doświadczenie w tej dziedzinie jest atutem, ale ważniejsze pozostają predyspozycje. Istotne jest, aby edukator traktował dzieci podmiotowo, był otwarty na ich uwagi, prośby i pytania. Istotną cechą jest też elastyczność i umiejętność szybkiego reagowania na ewentualne zmiany w scenariuszu zajęć wprowadzane przez dzieci. Prowadzenie zajęć nie może być przez edukatora rozumiane jako odgrywanie roli przed dziećmi; zadaniem edukatora jest bowiem zbudowanie realnego kontaktu z dziećmi. Ważna jest również

umiejętność odpowiadania na zaskakujące z punktu widzenia dorosłego i niejednokrotnie trudne pytania czy też umiejętność odnoszenia się do stwierdzeń niezwiązanych z tematem, ale będących efektem dziecięcych skojarzeń.

Edukatorka/edukator musi również doskonale znać obiekt, jego współczesne funkcjonowanie oraz historię.

O tym, jak 10 najważniejszych słów pojawiło się w centrum miasta

Scenariusz projektu zrealizowanego w ramach
19. Biennale Sztuki dla Dziecka

Agnieszka Krajewska

Temat:

Projekt *10 najważniejszych słów* składał się z trzech etapów: internetowego plebiscytu, warsztatu projektowania i plenerowej wystawy, odbywającej się w centrum miasta Poznania. Założenia projektu są nawiązaniem do takich zjawisk i ingerencji artystycznych w przestrzeń miasta, jak na przykład działania amerykańskiej artystki Jenny Holzer, która swoje refleksyjne frazy zamieszczała w miejscach wykorzystywanych przeważnie przez reklamę. W ten sposób udawało jej się wtargnąć ze swoim humanistycznym przesłaniem w świat zaanektowany przez konsumpcję i biznes. Projekt *10 najważniejszych słów* umożliwiał dzieciom *głośne* wypowiedzenie słów, które są dla nich ważne, poprzez ich wybór i zaprezentowanie w postaci wielkoformatowych obiektów w centrum miasta.

Cele:

Celem projektu było zbadanie, jakie słowa są według dzieci najważniejsze. Świadomym zamierzeniem było zachęcenie do rozmowy na ten temat i wskazanie tego, co jest istotne w obszarze werbalnego świata najmłodszych. Istotne, ale być może nieco zagubione w natłoku komunikatów płynących wieloma kanałami współczesnej cywilizacji informacyjnej. Przestrzeń miejska jest pełna słownych komunikatów, przeważnie perswazyjnych i za sprawą dominujących reklam głównie nakłania do konsumpcji. Projekt miał więc również na celu oddanie części tej przestrzeni dzieciom, zaproponowanie im miejsca i stworzenie warunków, by to one zasygnalizowały, jakie komunikaty, jakie słowa są ważne.

Zakładane efekty:

Przedsięwzięcie miało zachęcić dzieci do refleksji, do zastanowienia się nad słowami, które obecne są w ich otoczeniu i są dla nich ważne. Natomiast graficzne wizualizacje tych słów, przedstawione w dużym formacie na plenerowej ekspozycji w centralnym punkcie miasta, miały wtargnąć w racjonalną tkankę miasta i zwrócić w ten sposób uwagę przechodniów na *głos* dzieci – zazwyczaj nieobecny w przestrzeni publicznej.

Czas i miejsce działania:

Przygotowania do realizacji projektu rozpoczęły się na początku 2013 roku. Pod koniec lutego został uruchomiony system internetowego głosowania w plebiscycie na dziesięć najważniejszych słów. Głosować można było przez miesiąc, do końca marca. 25 kwietnia w Szkole Podstawowej nr 78 w Zespole Szkół z Oddziałami Integracyjnymi nr 2 w Poznaniu odbył się warsztat projektowania słów, które zdobyły największą liczbę głosów. Od 28 maja 2013 roku (podczas Biennale Sztuki dla Dziecka) 10 najważniejszych słów zostało wyeksponowanych na placu Wolności w Poznaniu. Wystawa prezentowana była również w lipcu tego samego roku podczas Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego Malta w Generatorze Kultury, organizowanym również na Placu Wolności. We wrześniu została pokazana na Scenie Wspólnej w Poznaniu, podczas otwarcia sezonu artystycznego Centrum Sztuki Dziecka. Stamtąd, na zaproszenie Stowarzyszenia Jarocin XXI, trafiła do Jarocina i w kwietniu 2014 roku można było ją oglądać na głównym rynku tego miasta. A następnie w czerwcu 2014 gościła w Koninie w Centrum Kultury i Sztuki oraz w Młodzieżowym Domu Kultury.

Kontekst organizacyjny:

Organizatorem projektu było Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu. Projekt został zrealizowany w ramach 19. Biennale Sztuki dla Dziecka *Słowo na terytorium sztuki dla dziecka*. Zgodnie z założeniami programowymi Biennale i Centrum Sztuki Dziecka do przeprowadzenia projektu zostali zaproszeni profesjonalni artyści.

Grupa odbiorcza:

Uczestnikami dwóch pierwszych etapów projektu były dzieci. Najpierw mogły głosować w internetowym plebiscycie. W warsztacie wzięła udział pierwsza grupa (klasa), która po zagłosowaniu zgłosiła chęć projektowania zwycięskich słów. Natomiast plenerowa wystawa w na Placu Wolności w Poznaniu (a potem również w Jarocinie i w Koninie) miała charakter publiczny – mogli ją oglądać wszyscy przechodnie. Projekt nie został

poprzedzony diagnozą społeczną. Wynikał natomiast z intuicji autorki oraz wnikliwej obserwacji dzieci i werbalnego świata, który je otacza.

Przebieg:

Plebiscyt

Na stronie internetowej Biennale Sztuki dla Dziecka przeprowadzony został plebiscyt, którego celem było wyłonienie 10 najważniejszych zdaniem dzieci słów. Przygotowanie plebiscytu wymagało zbudowania określonej interaktywnej struktury, która obejmowała:

- graficzne i tekstowe opracowanie strony internetowej przedstawiającej ideę projektu (zachęcające do wzięcia udziału)
- opracowanie formularza umożliwiającego zarówno głosowanie indywidualnych uczestników, jak i grup (dwie wersje – w każdej 10 okienek do wpisywania słów)
- zaprogramowanie odpowiedniej formy zbierania danych o uczestnikach (zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych można było zbierać tylko ograniczoną ilość danych: imię, wiek, miejscowość)
- zaprogramowanie blokady dla wulgaryzmów
- opracowanie formy prezentacji wyników (po zagłosowaniu przez każdego uczestnika pojawiała się na ekranie podziękowanie za udział w głosowaniu oraz aktualny ranking 10 słów z największą ilością głosów)
- zaprogramowanie panelu (modułu) administratora do gromadzenia informacji (tam znajdowały się dane statystyczne o uczestnikach oraz raport o zgromadzonych słowach).

W plebiscycie świadomie nie przewidziano nagród dla osób głosujących, tak jak ma to miejsce w przypadku wszystkich publicznych plebiscytów – motywację do udziału stanowiła wyłącznie bezinteresowna chęć podzielenia się osobistymi, ważnymi słowami.

Głosowało blisko 300 osób, głównie z Poznania i okolic, ale także z Bytomia, Głucholaz, Grajewa, Izabelina, Jarocina, Kielc, Lotynia, Małogoszczy, Międzyrzecza, Namysłowa, Okonka, Radzionkowa, Tych, Warszawy, Żalasewa, Zgierza, Zieleńca, a nawet jedna z Wiednia. Najliczniejszą grupą uczestników były dzieci w wieku siedmiu i ośmiu lat. Zwyciężyła

MIŁOŚĆ, tuż za nią znalazły się słowa: *mama, rodzina, tata, przyjaźń, dom, babcia, dziękuję, przepraszam, życie*.

Grupy, które chciały wziąć udział w tym projekcie, otrzymały wsparcie w postaci pomysłów zajęć wprowadzających do tematu, które również znalazły się na stronie internetowej Biennale:

- Scrable – na tablicy jedno dziecko z klasy/grupy pisze ważne jego zdaniem słowo, następne dziecko stara się dopisać swoje ważne słowo w taki sposób jak w „scrablach”, to znaczy, żeby przecinało słowo, które jest już napisane. I tak dalej. Dzieci krótko uzasadniają swój wybór.
- Kalambury – każde dziecko z klasy/grupy pisze swoje ważne słowo na kartce, kartkę składa lub zwija, tak żeby nie było widać, co jest na niej napisane. Wszystkie kartki wrzucane są do pudełka i każde dziecko losuje jedną kartkę. Potem tak jak w zabawie w kalambury, trzeba pokazać gestem, ruchem, mimiką, a bez użycia słów to, co jest napisane na wylosowanej kartce. Cała klasa/grupa zgaduje.
- Ilustracja – każde dziecko z klasy/grupy dzieli kartkę papieru A4 na pół. Na jednej połowie pisze swoje najważniejsze słowo, a na drugiej rysuje ilustrację jego znaczenia. Dzieci następnie uzasadniają swoje wybory i rozmawiają o tym, co i dlaczego jest ważne.

Grupy uczestniczące w plebiscycie miały również możliwość zgłoszenia się na warsztat projektowania kształtu najważniejszych słów wyłonionych w efekcie realizacji projektu.

Warsztat

25 kwietnia 2013 roku odbył się warsztat projektowania słów, które zdobyły największą ilość głosów. Wzięły w nim udział dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 78 z Zespołu Szkół z Oddziałami Integracyjnymi nr 2 w Poznaniu. To one właśnie zaprojektowały kształty i barwy słów: *miłość, mama, rodzina, tata, przyjaźń, dom, babcia, dziękuję, przepraszam, życie*. Warsztat przygotowały i prowadziły panie Maja Piskorska i Agnieszka Rożnowska.

Wprowadzeniem uczestników w temat zajęć było przytoczenie hipotetycznej sytuacji, w której zachodzi potrzeba komunikowania się z gośćmi z obcego obszaru kulturowo-językowego. Na przykład:

Z egzotycznego kraju przybywa do Polski delegacja. Żaden z cudzoziemców nie rozumie języka polskiego i nie potrafi odczytać polskiego alfabetu, ale bardzo zależy im na tym, by poznać najważniejsze dla polskich dzieci słowa. Zwiedzają Poznań, w tym także Plac Wolności, gdzie wyeksponowana jest instalacja *10 najważniejszych słów*. Zadaniem dzieci było stworzenie takich projektów wizualnych, aby ich znaczenie było możliwe do odczytania nawet bez znajomości języka polskiego.

Wystawa

Spośród prac wykonanych na warsztatach wybranych zostało dzieło najbardziej interesujących projektów. Po zeskanowaniu każdy z nich był osobno wydrukowany na lakierowanej płycie mdf o wymiarach 2m x 4m. Obiekty wykonane zostały przez poznańskiego artystę Jakuba Psuję, który opracował również system bezpiecznej ekspozycji w warunkach plenerowych oraz zaaranżował całą wystawę.

28 maja 2013 roku, podczas Biennale Sztuki dla Dziecka *10 najważniejszych słów* zostało wyeksponowanych na placu Wolności w Poznaniu. Wernisaż odbył się 3 czerwca z udziałem autorów. Każdy z nich opowiadał zgromadzonym widzom o swojej pracy. Na zakończenie wszyscy uczestnicy tego wydarzenia zostali poproszeni o dopisanie kredą na chodniku tych słów, które ich zdaniem powinny znaleźć się wśród najważniejszych. Dla wszystkich gości przygotowany był (jak na każdym wernisażu) plenerowy poczęstunek w postaci soków i ciastek. Wystawa budziła duże zainteresowanie wśród dzieci i dorosłych spacerujących po placu Wolności. Przechodnie zatrzymywali się, komentowali formy i znaczenia słów. Wiele osób fotografowało się przy ulubionych wyrazach.

Ewaluacja:

Projekt nie podlegał ewaluacji.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

Przygotowanie internetowej postaci plebiscytu wymaga kompetencji informatycznych, ale taki plebiscyt (dotyczący słów lub jakichkolwiek

innych tematów) można oczywiście przeprowadzić w inny sposób, na przykład metodami bardziej tradycyjnymi (choćby poprzez głosowanie na wydrukowanych kartkach wrzucanych do skrzynki). Plebiscyt internetowy umożliwił zbieranie głosów z całego kraju, natomiast w wersji tradycyjnej można zrealizować go lokalnie (w szkole, w danej miejscowości). Przeprowadzenie warsztatu projektowania słów powierzono osobom zajmującym się profesjonalnie projektowaniem i posiadającym jednocześnie doświadczenie w działaniach edukacyjnych. Natomiast wykonanie obiektów przedstawiających projekty 10 najważniejszych słów oraz ich aranżacja zostały zrealizowane przez profesjonalnego scenografa.

Źródło finansowania:

Projekt zrealizowany został w ramach 19. Biennale Sztuki dla Dziecka, które finansowane jest z dotacji przyznawanej na ten cel dla Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu z budżetu miasta Poznania oraz z dotacji ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Autorzy:

Autorka projektu: Agnieszka Krajewska, Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu
Scenariusz i prowadzenie warsztatu projektowania: Maja Piskorska, Fabryka Studio i Agnieszka Rożnowska, Pracownia Rysunku na Wydziale Wzornictwa w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie
Autorzy projektów słów: dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 78 z Zespołu Szkół z Oddziałami Integracyjnymi nr 2 w Poznaniu
Wykonanie i aranżacja wystawy: Jakub Psuja, scenograf.

10 najważniejszych słów. Warsztat, fot. A. Krajewska

10 najważniejszych słów. Warsztat, fot. A. Krajewska

10 najważniejszych słów. Warsztat, fot. A. Krajewska

10 najważniejszych słów. Warsztat, fot. A. Krajewska

10 najważniejszych słów. Warsztat, fot. A. Krajewska

10 najważniejszych słów. Warsztat, fot. A. Krajewska

10 najważniejszych słów. Wystawa, fot. D. Palecka

10 najważniejszych słów. Warsztat, fot. A. Krajewska

10 najważniejszych słów. Wystawa, fot. D. Palecka

10 najważniejszych słów. Wystawa, fot. D. Palecka

Kreacje Pro Publico Bono*

Kreacje Pro Publico Bono przeprowadzone w ramach przedmiotu PROMOCJA MIAST – zajęć fakultatywnych prowadzonych na studiach stacjonarnych w Instytucie Kulturoznawstwa UAM

Marek Chojnacki

* Opis zrealizowanego programu na Wydziale Nauk Społecznych UAM, uzupełniam wizją analogicznego programu przeznaczonego do realizacji przez grupy młodzieży ze szkół średnich.

Temat:

Głównym tematem zajęć są procesy twórcze dotyczące kreowania wizerunku miast polskich. Poznanie tych procesów odbywa się za pomocą długotrwałej symulacji pracy zespołu kreatywnego tworzonego przez grupę studentów – uczestników zajęć. W pracy twórczej odwołujemy się do wiedzy z zakresu marketingu terytorialnego, psychologii twórczości, socjologii miasta i uczestnictwa w kulturze. Ponieważ promocja miast polskich odbywa się najczęściej za pomocą takich narzędzi jak: film promocyjny, lokowanie produktu w serialach telewizyjnych, produkcja i dystrybucja gadżetów promocyjnych, wydawnictwa książkowe – projekt zajęć dydaktycznych związany jest również ze sztuką reklamy, wiedzą o mediach i nośnikach reklamy oraz percepcją informacji we współczesnym społeczeństwie. W trakcie pracy twórczej, chociaż nie zakładamy takiej optyki, pojawia się konieczność odniesienia aktualnie tworzonych pomysłów promocyjnych do sfery wartości już zdefiniowanych i eksponowanych, takich jak tradycja, wielowiekowa obecność miasta w kulturze gospodarczej, uwarunkowania historyczne i wynikająca z nich wielokulturowość mieszkańców. Ponieważ jedną z grup docelowych promocji są turyści, posługujemy się doświadczeniami badawczymi turystyki, czasami sięgając głębiej w tematykę przestrzeni historycznych, wykorzystujemy wiedzę o tworzeniu się szlaków handlowych lub religijnych.

Główne cele:

Głównym celem jest zdobycie umiejętności generowania pomysłów i opracowywania całościowych rozwiązań strategicznych w konfrontacji z oceną realnie funkcjonujących instytucji powołanych do budowania i realizowania kampanii wizerunkowych miasta. Ponieważ współpraca ta rozpoczyna się od zawarcia porozumienia pomiędzy Instytutem Kulturoznawstwa UAM a konkretnym Urzędem Miejskim, dodatkowym celem jest udostępnienie studentom specyfiki języka prawnego, za pomocą którego opisuje się działania o charakterze kulturotwórczym.

Zakładane efekty:

Uczestnicy zajęć budują osobiste przekonania o możliwości za-trudnienia i wykorzystania swoich zdolności w sektorze promocji miast. Weryfikują obiegowe przekonania na temat „formalizmu” urzędowego, bezpośrednio dowiadują się, czy ich pomysły są realne, właściwie oszacowane pod względem budżetu i zaspokojenia potrzeb przedstawionych w specjalnym *briefie*. Wiemy też, że nasze pomysły działają inspirująco, są cennym materiałem badawczym dla strategów miejskich.

Czas i miejsce działania:

Jeden semestr, Instytut Kulturoznawstwa UAM

Metody:

Na zajęciach posługujemy się metodami heurystycznymi, procedurami eksperymentalnymi, ułatwiającymi dostęp do śledzenia przebiegu i postępu myślenia kreatywnego. Każdą sesję kreatywną poprzedza metodyczny trening twórczości. Na tym etapie zakładamy pełną swobodę myślenia twórczego, wykorzystując model genploracji. Wstępne wizje (w modelu genploracji nazywane strukturami przedtwórczymi) poddajemy zbadaniu w kontekście wiedzy kulturoznawczej. Jeśli np. efektem zajęć ma być ustalenie kształtu gadżetu promującego wydarzenie kulturalne w mieście, pracę nad tym projektem rozpoczynamy od ustalenia wzorcowych relacji człowiek – przedmiot. Omawiamy przedmioty najtrafniej spełniające regułę wzajemności. Reguła ta jest przez nas traktowana nie tylko socjologicznie jako element procesu socjalizacji, ale także kulturoznawczo – jako odwzajemnianie nastawień estetycznych ukrytych w wykreowanym przedmiocie. Po tym etapie dociekań, sięgamy do opisu potrzeb zawartych w nadesłanym do nas *briefie* (dokumentach dotyczących strategii miasta, zwłaszcza w jego części dotyczącej działań promocyjnych). Analizujemy sensy zgodne z intencjami nadawców, a następnie „sztywne” założenia zamieniamy w „elastyczne”, świadomie poszerzając pole semantyczne pojęć sugerowanych nam przez nadawcę. Ustalamy listę propozycji, będących odpowiedzią na tekst *briefu*. Wysyłamy elektronicznie pomysły, wizje

i strategię. W ciągu tygodnia otrzymujemy odpowiedź od osób pracujących w instytucji, z którą współpracujemy w danym roku akademickim.

Narzędzia:

Dla wyrażenia form w ich wyjściowym kształcie, potrzebne są popularne programy graficzne i oczywiście znajomość ich obsługi. W każdej grupie zajęciowej zgłaszają się studenci dysponujący zarówno samym programem, jak i umiejętnościami obsługi na poziomie wystarczającym do przekazywania wizji projektów. Nie ma więc potrzeby sięgania do zewnętrznej pomocy, choć taką zawsze należy założyć.

Kontekst organizacyjny:

Współpraca jest określana jako działania *pro publico bono*. Wszyscy pracujemy na rzecz dobra publicznego, jakim jest wzmocnienie marki danego miasta. Również ze strony partnera, jakim są pracownicy zarządu miasta, oczekujemy konsultacji niezwiązanych z żadną formą rozliczeń finansowych. Studenci przystępujący do programu muszą na wstępie jego realizacji zobowiązać się do przyjęcia zasady współpracy, opartej na zasadzie nieodpłatnego składania pomysłów, służących interesowi społecznemu. W zamian otrzymują również bezinteresowną pomoc w ocenie tych pomysłów z punktu widzenia praktyki urzędniczej.

Grupa odbiorcza:

Przedmiot PROMOCJA MIAST jest przedmiotem fakultatywnym, ujętym na III roku stacjonarnych studiów licencjackich. Nad wyborem miasta dyskutujemy na pierwszych dwóch, trzech spotkaniach. Regułą jest to, iż jako osoba prowadząca zajęcia rzekam się sugerowania miast lub osób, które mają z nami współpracować. Im większy wpływ na to mają studenci, tym bardziej angażują się w pracę twórczą. Bardzo często zgłaszają mniejsze miasta, z których się wywodzą. Przychylam się do tego rozwiązania, ponieważ w ten sposób odkrywamy prawidłowości kultury lokalnej i w pośredni sposób otwieramy wizję realizowania ciekawych projektów poza obszarem wielkich miast.

Przebieg:

Pracujemy przez jeden semestr, czyli około czterech miesięcy. Tematy sesji odnosimy do kolejnych punktów *briefu*, który został dla nas przygotowany. Wszyscy poświęcamy więcej czasu, niż przewiduje to godzinowe rozpisanie planu zajęć. Oprócz pracy nad konkretnymi rozwiązaniami promocji, musimy zrealizować tematy zajęć zawarte w sylabusie studiów, a niebędące przedmiotem zainteresowania naszych partnerów. Potencjalnym zagrożeniem dla tego typu programu jest rywalizowanie uczestników i brak dyscypliny metodycznej. Dlatego przedmiot ten w programie studiów poprzedza fakultet o nazwie *Praca w zespole twórczym*. Nie możemy też przewidzieć, jaki styl współpracy przyjmie nasz partner. Zdarzyło się, że w imieniu studentów prosiłem o uproszczenie zapisu reguł współpracy, pominięcia zdań zanurzonych zbyt głęboko w żargonie urzędniczym. Z kolei nas proszono o przyjazd do opisywanego miasta i chyba z trudem przyjęto odmowę z uzasadnieniem metodycznym, polegającą na tym, że pracujemy w oparciu o przekazy medialne i chcemy zachować tylko ten rodzaj wpływu i inspiracji.

Ewaluacja:

Ocena pochodząca wprost od praktyków promocji jest najistotniejsza. Praktycy oceniają pomysły widząc wyłącznie ich zapis, świadomie unikamy technik prezentacji osobistej, wychodząc z założenia, że projekt, jeśli jest ciekawy i poprawnie sformułowany, „obroni się sam”. Jako prowadzący zajęcia oceniam przebieg procesu twórczego, zespołowość, aktywność, trafność skojarzeń, narracje uzasadniające pomysł i formułowanie argumentów w dyskusjach twórczych.

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej:

Edukatorzy muszą posiadać kompetencje z zakresu teorii twórczości, znać i rozpoznawać postawy i zachowania o charakterze twórczym, orientować się w psychologii twórczości, zwłaszcza w problematyce pracy zespołowej. Obowiązuje też wiedza z zakresu marketingu terytorialnego, budowania marki regionalnej. Wskazane są też praktyczne doświadczenia,

na przykład uczestnictwo w realnym procesie dotyczącym kampanii reklamowej (dowolnej, produktowej).

Źródło (jeśli scenariusz został zrealizowany):

Sylabus UAM, załączniki dotyczące współpracy ze Starostwem Pleszewskim

WIZJA ANALOGICZNEGO PROGRAMU**KREACJE PRO PUBLICO BONO – DLA MŁODZIEŻY 15-19 lat**

1. Przed przystąpieniem do programu jego uczestnicy poznają przykłady działania firm lub uczelni, które polegają na bezinteresownej pracy na rzecz dobra publicznego.
2. Młodzież powinna podjąć działania na rzecz innego miasta niż własne, w którym mieszka i uczy się. Należy wybrać miasto odległe geograficznie tak, aby uzyskać wymiar edukacyjny programu, polegający na wykorzystywaniu narzędzi współczesnej komunikacji medialnej.
3. Edukator powinien pozostawić uczestnikom wybór konkretnej miejscowości.
4. Potrzebna będzie opieka i pomoc w ułożeniu i skierowaniu pisma do instytucji, urzędu lub konkretnej osoby zatrudnionej w Dziale Promocji.
5. Temat współpracy nie musi zakładać młodzieży jako potencjalnych odbiorców projektowanych działań.
6. Młodzi uczestnicy programu mogą projektować plakaty promocyjne dla konkretnego regionu, ucząc się przekładania wartości na motywy plastyczne.
7. Zadaniem programu może być symulacyjne komponowanie podstrony w internecie, z przeznaczeniem do umieszczenia na oficjalnych stronach internetowych miast polskich.
8. Metody pracy również powinny wspierać się technikami heurystycznymi, ubranymi w formę założeń typu: „co by było, gdyby Zakopane przenieść nad morze?”
9. Oceny plakatów, pomysłów na wycieczkę szkolną albo obchodów dnia patrona ulicy powinny być dokonane przez osoby dorosłe i zatrudnione

w urzędach. Należy poprosić te osoby, aby oceniały pomysły z perspektywy potencjalnej możliwości realizacji.

10. W programie nie ma innych nagród niż satysfakcja pozytywnej oceny pomysłu. Nie uciekamy się nawet do chwytu rozdania książki promocyjnej o opracowywanej miejscowości. Uczymy się działania nastawionego na cel, jakim jest dobro społeczne a nie osobista korzyść.

11. Uczestnicy programu mogą (w sposób nawet teatralno-rytualny) zobowiązać się, że wszystkie pomysły są pomysłami całej grupy. Podczas sesji kreatywnych edukator powinien zwracać uwagę na sposób wzajemnego inspirowania się uczestników.

12. Edukacyjne cele programu są następujące:

- wskazanie jeszcze innych, nowych obszarów bezinteresownego działania społecznego, poza realizowanymi już programami równania szans, ekologii i innych;
- budzenie przekonań na temat trafności pomysłów jako odpowiedzi na potrzeby społeczne;
- budowanie wizerunku urzędu, administracji państwowej jako powołanej do nadzoru działań w kulturze;
- zanegowanie stereotypu pracy urzędnika, zrozumienie i odkrywanie sensu pracy w instytucjach państwowych, powołanych do podejmowania decyzji w sferze kultury;
- ćwiczenie komunikacji werbalnej przeznaczonej do przekazywania informacji o charakterze twórczym;
- doskonaleni języka opisu działań, uzasadnień;
- kształtowanie postawy twórczej, zdobywanie umiejętności kreatywnego myślenia;
- kształtowanie postawy społecznej niezwiązanej z ludzkim cierpieniem, brakiem dóbr lub dewastacją środowiska;
- pobudzanie możliwości migracji, zmiany środowiska, życia w innej kulturze lokalnej.

Skany dokumentów, związanych ze współpracą w ubiegłym roku akademickim (2013/2014) oraz prace studentów.

Starostwo Powiatowe w Pleszewie

ul. Poznańska 79, 63-300 Pleszew
woj. Wielkopolskie

Pleszew, dnia 26.02.2013 r.

PR. 0530.1.2013

Pan

Dr Remigiusz Ciesielski

Prodziekan ds. studiów stacjonarnych

Wydział Nauk Społecznych UAM

List intencyjny

Starostwo Powiatowe w Pleszewie deklaruje chęć nawiązania współpracy z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Powiat Pleszewski będzie służył jako przykład do realizacji zadań określonych w planie zajęć „Promocja miast” i „Reklama produktu turystycznego” prowadzonych przez dr Marka Chojnackiego.

Współpraca będzie polegać się na przygotowaniu przez studentów Kulturoznawstwa zarysu działań promocyjnych oraz projektu gadżetu reklamowego dla Powiatu Pleszewskiego.

Studenci wykonają projekty w ramach zaliczenia zajęć. Starostwo Powiatowe w Pleszewie będzie brało udział w analizowaniu i komentowaniu konkretnych wizji oraz przygotuje pisemne podziękowania dla wykładowcy i studentów.

Współpraca nie pociąga ze sobą jakichkolwiek zobowiązań finansowych dla żadnej ze stron.

Z poważaniem

STAROSTA
MICHAŁ KARALUS

Otrzymują:

1. dr Remigiusz Ciesielski Prodziekan ds. studiów stacjonarnych Wydział Nauk Społecznych UAM
2. dr Agata Skórzyńska Z-ca Dyrektora d.s. kształcenia Instytut Kulturoznawstwa UAM
3. dr Marek Chojnacki Instytut Kulturoznawstwa UAM
4. PR a/a

www.pleszew.starostwo.gov.pl
e-mail: sekretarz@pleszew.starostwo.gov.pl

tel. +48 062 7429 652
fax +48 062 7429 665

ZAŚWIADCZENIE

Z satysfakcją chcemy zaświadczyć o tym, iż

Pani

SŁAWOMIRA GRZĘDA

należała do zespołu studenckiego,
któremu powierzyliśmy opracowanie zarysu działań promocyjnych
oraz projektu gadżetu promocyjnego dla Powiatu Pleszewskiego.

W ciągu trwającej współpracy otrzymaliśmy kilkanaście ciekawych projektów
gadżetów promocyjnych, które spełniały nasze oczekiwania zawarte w briefie
przesłanym do Instytutu Kulturoznawstwa
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Pani Sławomira Grzęda wykazała się wiedzą i umiejętnościami
współpracy w zespole twórczym, zaangażowaniem w poszukiwanie
rozwiązań promocyjnych dla Powiatu Pleszewskiego.

Z racji zdobytego doświadczenia i kreatywnego podejścia
do powierzonego zadania rekomendujemy
Panią Sławomirę Grzędę do realizacji podobnych wyzwań.

Michał Karalus

Starosta Pleszewski

Robert Czajczyński

Naczelnik Wydziału Promocji
Starostwa Powiatowego w Pleszewie

dr Marek Chojnacki

Instytut Kulturoznawstwa
UAM

Pleszew, dnia 18 czerwca 2013 r.

PODZIĘKOWANIA

Dla

dr Marka Chojnackiego

Składamy serdeczne podziękowania za współpracę,
w ramach której powierzyliśmy
opracowanie zarysu działań promocyjnych
i projektów gadżetów promocyjnych dla Powiatu Pleszewskiego.

Jesteśmy wdzięczni za wypracowane pomysły i idee.
Dziękujemy za zaangażowanie w realizowany projekt,
za poszukiwanie rozwiązań promocyjnych
dla Powiatu Pleszewskiego.

Dziękując za współpracę życzymy dalszych sukcesów
w karierze zawodowej i w życiu prywatnym.

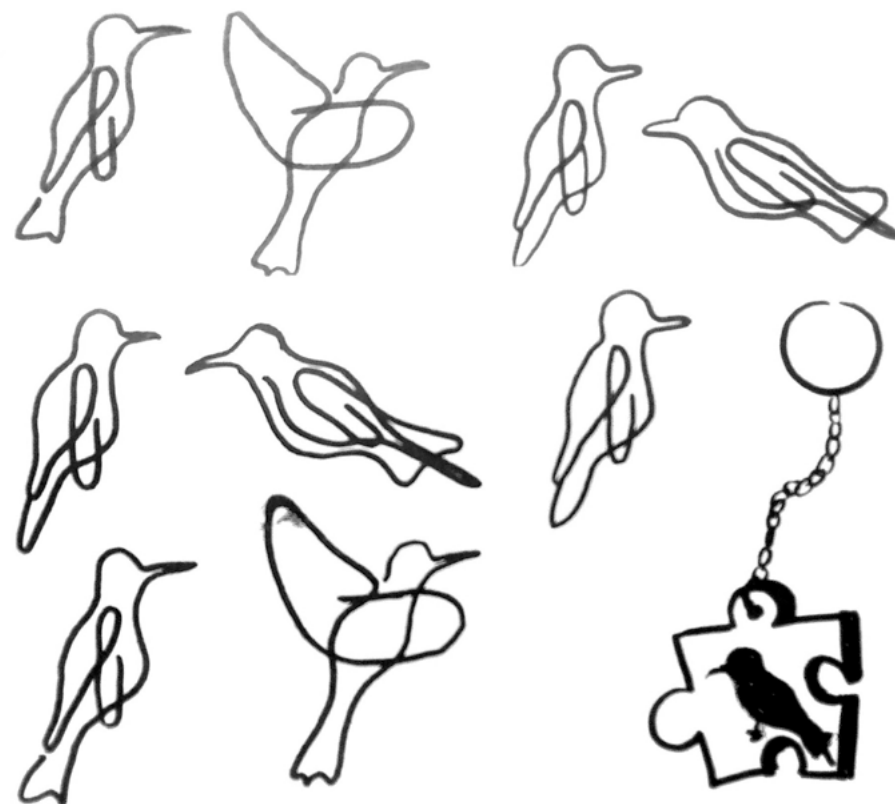
Michał Karalus

Starosta Pleszewski

Robert Czajczyński

Naczelnik Wydziału Promocji
Starostwa Powiatowego w Pleszewie

Pleszew, dnia 18 czerwca 2013 r.

SCENARIUSZ PROJEKTU Z ZAKRESU EDUKACJI KULTUROWEJ

Tytuł

Temat

Krótką charakterystyka projektu, obszar kultury, z którym projekt jest związany

Główne cele

Zakładane efekty

Czas i miejsce działania

Czas potrzebny do realizacji, parametry miejsca

Metody

Wymienić, scharakteryzować, uzasadnić ich wybór

Narzędzia

Jakie materiały, zaplecze techniczne itp. – potrzebne do realizacji

Kontekst organizacyjny

Kto organizuje? kto finansuje? kto współpracuje?

Grupa odbiorcza

Czy jej dobór poprzedzała diagnoza, analiza społecznych potrzeb, środowiska itp.? jeśli tak, w jaki sposób została przeprowadzona? jaki jest klucz doboru uczestników? do kogo działanie skierowane? co uczestnicy powinni wiedzieć przed rozpoczęciem działań?

Przebieg

Jak wygląda proces edukacyjny, kolejne etapy? na co zwrócić trzeba szczególną uwagę? co może się zmienić w trakcie? w jaki sposób uczestnicy mogą wpływać na przebieg? jakie są potencjalne zagrożenia, bariery, przeszkody?

Ewaluacja

Czy się odbywa? jeśli tak, w jaki sposób, na czym polega?

Preferowane kompetencje edukatora kulturowego / edukatorki kulturowej

Kto powinien realizować, prowadzić tego rodzaju działania, jakie mieć kompetencje, doświadczenia itp.

Źródło

Jeśli scenariusz został zrealizowany, proszę podać źródło

Zdjęcia

Można załączyć zdjęcia, schematy, wizualizacje, proszę o dokładny opis – kto, kiedy wykonał itp.

ISBN: 978-83-936218-9-7
Centrum Kultury ZAMEK